II

(Jogi aktusok, amelyek közzététele nem kötelező)

BIZOTTSÁG

A BIZOTTSÁG HATÁROZATA

(2004. február 18.)

a Bankgesellschaft Berlin AG javára nyújtott szerkezetátalakítási támogatásról

(az értesítés a C(2004) 327. számú dokumentummal történt)

(Csak a német nyelvű szöveg hiteles)

(EGT vonatkozású szöveg)

(2005/345/EK)

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 88. cikke (2) bekezdésének első albekezdésére,

tekintettel az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásra és különösen annak 62. cikke, (1) bekezdésének a) pontjára,

tekintettel az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó különleges előírásokról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendeletre [1] és különösen annak 7. cikke (3) bekezdésére,

miután a tagállamot és más érintetteket a fent említett rendelkezések alapján véleménynyilvánításra kérték fel [2], és azok megjegyzéseire tekintettel,

mivel:

I. ELJÁRÁS

(1) Miután a Bizottság 2001. július 25-én jóváhagyta a Bankgesellschaft Berlin AG („BGB" vagy „a Bank") javára nyújtott megmentési támogatást [3] és Németország 2002. január 28-án benyújtotta a Bizottságnak a szerkezetátalakítási tervet, a Bizottság 2002. április 9-i levelével közölte Németországgal határozatát, hogy a szerkezetátalakítási támogatások miatt megindítja az EK-Szerződés 88. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárást. [4]

(2) Egy kérvényezett és engedélyezett határidő-hosszabbítást, valamint a Bizottság képviselőivel folytatott két tárgyalást követően Németország 2002. június 17-én megküldte véleményét, valamint egyéb dokumentációt és információkat. Németországtól további felvilágosítás kérésére a 2002. július 31-i levélben került sor.

---

[1] HL L 83., 1999.3.27., 1. o. A 2003. évi csatlakozási okmánnyal módosított rendelet.

[2] HL C 141., 2002.6.14., 2. o.

[3] HL C 130., 2002.6.1., 5. o.

[4] Lásd a 2. lábjegyzetet.

(3) A Bizottság eljárás megindításáról szóló határozatának az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában* ([5]) való közzétételével a Bizottság további érintetteket is véleménynyilvánításra kért fel. Erre 2002. július 9-én és — határidő-hosszabbítás után — július 22-én megkapta egy versenytárs, valamint egy további érintett megjegyzéseit, aki kérte, hogy személyazonosságát ne hozzák nyilvánosságra. Ezeket a megjegyzéseket 2002. augusztus 1-jén Németország részére állásfoglalás céljából továbbították. Németország válasza — határidő-hosszabbítás után — a 2002. szeptember 23-i levéllel érkezett meg.

(4) Kérdésre Németország a 2002. szeptember 16. és 20-i, és 2002. november 14. és 18-i, 2002. december 18-i, valamint 2003. február 14-i és március 14-i leveleiben további adatokat közölt a bejelentett támogatásra vonatkozóan. Ezenkívül a Bizottság Németország, Berlin tartomány és a BGB képviselőivel létrejött különböző találkozókon értesült a szerkezetátalakítási eljárás állásáról.

(5) Egy 2003. március 26-án tartott tárgyalás során Németország tájékoztatta a Bizottságot a BGB 2003. március 25-i privatizálását célzó, nyilvános, nemzetközi pályázatkiírás alapján 2002. évben megkezdett ajánlattételi eljárás meghiúsulásának okairól. További erre vonatkozó információk, valamint a 2002. évi mérleg és eredménykimutatás megküldésére 2003. március 31-én került sor.

(6) A Bizottság által ennek alapján 2003. április 15-én, május 6-án és 16-án küldött felvilágosítás-kérésekre a 2003. május 15-i, május 28-i és június 24-i levelekben érkezett válasz. További információk ismertetésére a 2003. július 1-i levéllel, valamint a Németország, Berlin tartomány és a BGB képviselőivel 2003. április 4-én, április 11-én, május 14-én és július 9-én létrejött találkozókon került sor.

(7) 2003. július 14-én a Bizottság megbízta a düsseldorfi Mazars Revision & Treuhandgesellschaft mbH-t, hogy a szerkezetátalakítási terv bizonyos vonatkozásait szakértőként elemezze. Az eredményeket 2003. október 3-án ismertették Németországgal és a végleges jelentést 2003. november 20-án küldték meg Németországnak.

(8) 2003 októberében, részben a bank képviselőinek jelenlétében, további kompenzációk nyújtásának szükségessége került ismertetésre. 2003 novemberében Németországot tájékoztatták a Bizottság által előirányzott intézkedésekről, aki, mint ahogy a bank is, alkalmat kapott arra, hogy a bankra gyakorolt gazdasági hatásokra vonatkozóan állást foglaljon, melynek ismertetésére 2003. decemberében került sor. 2003. december 18-án megállapodás jött létre, hogy Németország a Bizottság felé kötelezettséget vállal a Berliner Bank 2006. október 1-ig végrehajtott külön értékesítésére, mely legkésőbb 2007. február 1-ig hatályra emelkedik, és a konszern 2007. december 31-ig végrehajtott privatizálásra, valamint további értékesítési intézkedésekre.

(9) Németország 2004. január 29-én megküldte a Bizottságnak az átdolgozott szerkezetátalakítási tervet, mely különösen a Bizottság szakértőinek javaslatait vette tekintetbe, valamint 2004. február 6-án Németországnak az átdolgozott szerkezetátalakítási tervre vonatkozó ígéreteit.

II. A TÁMOGATÁSOK LEÍRÁSA

A BGB

(10) A BGB az 1994-ben több, korábban Berlin tartomány által ellenőrzött hitelintézet egyesítésével alapított BGB-Konszern holdingtársasága, mely azonban hitelintézetként maga is működik a piacon. 2000. évben a BGB-konszern mérlegfőösszege mintegy 205 milliárd EUR összeget, 2001-ben 189 milliárd EUR összeget és 2002-ben 175 milliárd EUR összeget tett ki. Ezzel a német bankok között a tizedik (2001), illetve tizenkettedik (2002) helyet foglalta el; dolgozói létszáma 2000. évben 17 000 alkalmazottra rúgott, 2001. évben jó 15 000 főre, 2002-ben pedig mintegy 13 000 főre. A hitelintézeti törvény szerinti sajáttőkehányad 5,7 %-ot tett ki a 2001. évi zárás szerint (össztőkehányad: 9,4 %), 5,6 %-ot a 2002. évi zárás szerint (össztőkehányad: 9,4 %). 2001 júniusában, a megmentési támogatás jóváhagyása előtt a sajáttőkehányad [...] (*) %-ra csökkent (össztőkehányad: [...] %).

(11) Berlin tartomány a tőkeinjekció előtt 2001. augusztusában a BGB tulajdonrészeinek 56,6 %-át, most mintegy 81 %-át tartja kezében. További hányadtulajdonosok kereken 11 %-kal a Norddeutsche Landesbank (NordLB) és a Gothaer Finanzholding AG mintegy 2 %-kal. A tulajdonrészek kb. 6 %-a szórványtulajdonban van.

(12) A BGB-Konszern, mint a legnagyobb, szintén a bankszektorban működő leányvállalatokat, illetve részkonszerneket, magába foglalja a Landesbank Berlin-t („LBB") és a Berlin-Hannoversche Hypothekenbank AG-t („BerlinHyp"). Az LBB egy közjogi intézmény, melyben a BGB 75,01 %-os, szokásostól eltérő, csendestársi részesedéssel bír. Az érvényben lévő eredménybefizetési szerződés alapján a BGB

([5]) Lásd a 2. lábjegyzetet.

(*) Annak biztosítására, hogy bizalmas információ ne kerüljön közzétételre, a szöveg egyes részei kivágásra kerültek; ezen részek szögletes zárójelben szerepelnek, és csillaggal vannak jelölve.

gazdaságilag 100 %-os hányadtulajdonosnak tekintendő. A BerlinHyp-ben, mely az ingatlanfinanszírozási üzletágban tevékenykedik, a BGB a részvények 89,9 %-val rendelkezik.

(13) Jelenleg a konszernhez tartozik még az IBAG Immobilien und Beteiligungen Aktiengesellschaft („IBAG") részkonszern is, mely az ingatlanszolgáltatási üzletágban tevékenykedik, amit a múltban az Immobilien und Baumanagement der Bankgesellschaft Berlin GmbH („IBG") folytatott. Ezenkívül a BGB közvetlenül vagy közvetetten különféle egyéb belföldi vagy külföldi vállalkozásokat ellenőriz, illetve ellenőrzött, ilyenek pl. a Weberbank, az Allgemeine Privatkundenbank AG („Allbank", mely időközben eladásra került), a BGB Ireland, a BGB UK, a BG Polska (a retail üzletág és az „Inteligo" internetüzletág időközben eladásra került, a fennmaradó „burok" felszámolása pedig elkezdődött), valamint a cseh Zivnostenská Banka a.s. (mely időközben eladásra került).

(14) A BGB fő üzletága a két márka, a „Berliner Sparkasse" és a „Berliner Bank" lakossági és vállalati üzletága (retail banking). Egyik esetében sem jogilag önálló leányvállalatról van szó, hanem márkákról, illetve fiókokról. 2003. július 1-óta a „Berliner Bank", mint ahogy a „Berliner Sparkasse" már régebb óta, az LBB. ([6])-hez tartozik. A vállalati ügyfelek esetében túlnyomórészt a régió kis- és középvállalkozásairól van szó.

(15) A retail banking, az ingatlanfinanszírozási és az ingatlanszolgáltatási üzletágak mellett a BGB, illetve leányvállalatai a tőkepiaci üzletágban (pénz- és értékpapírügyletek) és a felszámolandó, illetve erősen csökkentendő nagy-/külföldi vállalatok (pl. projekt- és exportfinanszírozás) és állami vállalatok (hitelnyújtás) szegmensében folytatnak tevékenységet. Az investment banking területén folytatott tevékenységek csupán részvény- és kötvénykibocsátásokra terjedtek ki viszonylag kis terjedelemben és a jövőben nem fognak többé önálló szerepet betölteni. Földrajzilag a BGB tevékenysége Berlin térségére és Brandenburg tartományra összpontosul, különösen a retail banking vonatkozásában. Az ingatlanfinanszírozási üzletágban azonban például országos, a tőkepiaci üzletágban pedig ezen túlmenően nemzetközi szinten is tevékenykedik.

(16) A berlini nagytérségben a BGB a retail banking területén az egyes szegmensekben kb. 20 %-tól több, mint 50 %-ig terjedő részesedésekkel piacvezető ([7]). Egyes adatok szerint 2002. évben a lakossági üzletágban az első zsírószámla-kapcsolaton mérve részesedése, illetve piaci behatolása 48 % ([8]). Az egész Németországra kiterjedő ingatlanfinanszírozási üzletág (az összes jelzálogkölcsön) tekintetében a BGB a bejelentés adatai szerint 2000. évben kereken 5 %-os részesedéssel a harmadik helyet foglalta el. Aktuálisabb információk szerint ez a helyezést már nem, illetve többé már nem éri el ([9]). A BGB 2001. december 31-én meglévő 33 Mrd EUR összegű jelzálogállományának több mint 90 %-a Németországban volt, a maradék külföldi ingatlanfinanszírozáshoz kapcsolódott. A többi területen a BGB sem Németországon belül, sem pedig nemzetközileg nem tartozik a vezető bankokhoz. A piacokon vagy piaci szegmensekben való konkrét részesedésekkel kapcsolatban ezekre vonatkozólag nem állnak adatok rendelkezésre.

(17) A BGB 2001. évben nyilvánosan napvilágra került nehézségei mindenekelőtt az ingatlanszolgáltatási üzletágban gyökereznek, de az ingatlanfinanszírozásában is. A 90-es évek során az IBG leányvállalat által folytatott ingatlanszolgáltatási üzletág lényeges összetevői a befektetési alap üzletág és a projektfejlesztés, illetve építtető üzletág voltak. Az IBG-ben — melyet a 90-es évek elején az LBB leányvállalataként alapítottak — részt vevő hányadtulajdonosok a 90-es évek közepe és vége között: először is maga a BGB AG (10 %), a Berliner Bank AG (30 %), az LBB (30 %) és a Berlin Hyp (30 %). A Berliner Bank AG-nak a BGB-vel való összeolvadása után ez utóbbinak jutottak a Berliner Bank IBG-ben lévő tulajdonrészei. A tulajdonosi szerkezet ma a következőképp néz ki: 40 % BGB, 30 % LBB és 30 % Berlin Hyp.

(18) Az IBG 2000-ig növekvő mértékben bocsátott ki ingatlanbefektetési alapokat Ennek során a befektetőknek széles körű garanciákat, mindenekelőtt sok éves bérleti, osztalékfizetési, valamint újjáépítési garanciákat nyújtottak. Az új alapok kihelyezéséhez új ingatlanokat szereztek meg, illetve hoztak létre. A garanciáknak a továbbra is magas, illetve még tovább növekvő ingatlanértékek iránti várakozás szolgált alapul, mely a Berlinben és az új tartományokban valójában erősen csökkenő árak és bérletek mellett a kockázatok halmozódásához vezetett.

(19) Amikor ezek a problémák a 2000. év folyamán elkezdtek felszínre kerülni, a BGB szemügyre vette az IGB fő üzletágának értékesítését. 2000 decemberében ezért az IGB üzletének fő részét átvitték az újonnan alapított IBAG-ra, a 2000. december 31-ig az IBG és

([6]) Korábban a Berliner Bank a BGB-hez tartozott, a Berliner Sparkasse pedig az LBB-hez.

([7]) Lásd a 2. lábjegyzetet és az igazgatótanács elnökének, Vetter úrnak a 2003. július 4-i közgyűlésen mondott beszédét (http://www.bankgesellschaft.de/bankgesellschaft/20_ir/30_hauptversammlung/index.html); lásd a 298. pontot.

([8]) Lásd http://www.bankgesellschaft.de/bankgesellschaft/50_pk/index.html (Lakossági üzletág, első zsírószámla-kapcsolat).

([9]) Németország 2002. júniusi állásfoglalása; a Szövetségi Kartellhivatal 2002. június 19-i „Eurohypo" határozata szerint a megalapított Eurohypo, a Hypovereinsbankgruppe, a Depfa-Gruppe, a BHF-Gruppe és a BayLB 2001. évben az ingatlanfinanszírozási üzletág különböző részpiacain mind az állomány, mind pedig az újonnan kötött üzletek tekintetében vezetők voltak. Eszerint a Deutsche Bank önmaga is (azaz az Eurohypóba bevitt üzletrésze nélkül is) még a BGB előtt áll, akit ebben a határozatban a vezető versenytársak között nem sorolnak fel.

leányvállalatai által okozott „régi" kockázatok és kötelezettségek kivételével, melyek az újonnan alapított LPFV Finanzbeteiligungs- und Verwaltungs-GmbH-ra („LPFV") szálltak át. Az IBAG eladását célzó tervek azonban félresikerültek. Ma mind az IBAG, mind az LPFV 100 %-os BGB-tulajdonban van. Az IGB-n belül csak marginális tevékenységek maradtak.

(20) További ebben az időszakban fellépő problémák sújtották az ingatlanfinanszírozási üzletágat, melyben elsősorban a BerlinHyp, de az LBB és maga a BGB is tevékenykedett. Az üzletág nagyobb, főként ipari szektorban megvalósítandó ingatlanprojektek finanszírozásához szükséges hitelek nyújtását foglalja magában, nem terjed ki azonban olyan magáningatlanok finanszírozásához szükséges jelzáloghitelek nyújtására, melyek a retail banking ügykörébe esnek. Az ingatlanfinanszírozási üzletágban az ingatlanpiac lecsillapodásával együttjáró nehézségek mindenekelőtt az addigi elégtelen kockázatmegelőzésből erednek.

(21) 2001. év első felében a BGB súlyos válságba került. Ennek okai különösen az ingatlanfinanszírozási üzletág bajba jutott hitelei, valamint az IBG/IBAG/LPFV-nél a befektetési alap ügyletekben felhalmozódó garanciális kötelezettségek voltak, melyek a 2000. évi zárlatban mintegy 1 milliárd EUR összegű céltartalékképzéshez vezettek, és a folyamatban lévő építtetői projektekhez értékhelyesbítések, az ingatlanfinanszírozási üzletágon belül pedig a kockázatmegelőzés növelésének szükségességét váltották ki. Májusban ezáltal a BGB szavatoló saját forrásai a törvény által előírt 8 %-os tőkemegfelelési mutató alá csökkentek. A finanszírozási hiányt, melyet pótolni kellett, hogy el lehessen érni az 5,0 %-os sajáttőke-együtthatót és lehetővé lehessen tenni a válság előtti 9,7 %-os tőkemegfelelési mutatóhoz való visszatérést, akkor mintegy 2 milliárd EUR összegűre becsülték. Berlin tartomány 2001 májusában egy szándéknyilatkozattal egy a Tartomány által nyújtandó, ehhez szükséges összegű tőkefolyósítást ígért. E megmentési támogatás a Bizottság általi jóváhagyása után a BGB 2001 augusztusában pontosan 2 milliárd EUR összegű tőkeinjekcióban részesült: 1,755 milliárd EUR Berlin tartománytól, 166 millió EUR a NordLB-tól, 16 millió EUR a Pariontól (Gothaer Finanzholding AG) és 63 millió EUR kisrészvényesektől.

(22) A következő hónapokban azonban további kockázatokat fedeztek fel, mindenekelőtt az IBAG/IBG/LPFV ingatlanszolgáltatási üzletágában. Fennállt a veszély, hogy a BGB tőkéje újból a minimálisan szükséges fizetőképességi mutató alá fog esni. Ezek a kockázatok újból érintették a befektetési alap üzletághoz kapcsolódó garanciavállalási kötelezettségeket, valamint azon ingatlanértékek csökkenő értékét, melyek újabb befektetési alapok későbbi kihelyezéséhez kerültek megvételre („tartalékingatlanok"). A meglévő eredménybefizetési szerződések, pártfogói nyilatkozatok, valamint hitelek konszernen belüli összefonódása miatt a BGB a Németország által előterjesztett információk szerint ezen kockázatok túlnyomó részéért felelős.

(23) 2001 novemberében az akkori Hitelügyi Szövetségi Felügyelet (Bundesaufsichtsamt für das Kreditwesen, BAKred, ma BAFin) ([10]) a BGB-t ideiglenes bezárással fenyegette, amennyiben 2001 végéig nem teszi meg az ezen kockázatok lefedéséhez szükséges intézkedéseket. Ezért 2001. december 20-án Berlin tartomány, a BGB, az LBB és a Berlin Hyp, az IBAG, az IBG és az LPFV egy elvi megállapodást írta alá, ezen kockázatok átfogó garanciákkal és kezességvállalásokkal történő lefedéséről. Az elvi megállapodást a 2002. április 16-án véglegesített részletes megállapodás váltotta fel. Az ezzel a megállapodással vállalt garanciákat „kockázatlefedésnek" nevezzük, és a továbbiakban írjuk le részletesen.

Szerkezetátalakítási támogatások

(24) A támogatási intézkedések részét képezik az eredetileg 2002. januárjában előterjesztett, és a vizsgálati eljárás során utoljára 2004. januárjában átdolgozott szerkezetátalakítási tervnek, mely a BGB-konszern üzleti tevékenységének jelentős csökkentését és a Berlin térségi lakossági és vállalati üzletágra való koncentrációt irányozza elő. Emellett — mindig kisebb mértékben — folytatni kell a tőkepiaci, valamint az ingatlanfinanszírozási üzleti tevékenységet (lásd az alábbi oldalakon a 172. pontot). Más területeket, mint a nagy-/külföldi vállalatok üzletágát, beleértve a Structured Finance-t és Mergers & Acquisitions számára végzett tanácsadási tevékenységet, fel kell számolni, másokat pedig, mint az állami vállalatok üzletágát is, erőteljesen csökkenteni kell. Eredetileg úgy tervezték, hogy az ingatlanszolgáltatási üzletágat is folytatják. Németország azonban az eljárás korai stádiumában már ígéretet tett, hogy gondoskodni fog ennek az üzletágnak a leválasztásáról és Berlin tartománynak való eladásáról (lásd a 277. pontot). Németország időközben azt is megígérte, hogy a BGB berlini lakossági piacon lévő nagyon erős részesedésének csökkentése céljából a Berliner Bank eladásra kerül.

(25) Amint már a fentiekben bővebben kifejtettük, Berlin tartománynak a BGB-ben lévő tulajdonrészei eladásra kell, hogy kerüljenek. A Bizottság kapott egy erre vonatkozó ígéretet. A BerlinHyp a BGB privatizációjának keretében ezzel együtt vagy külön eladásra kell, hogy kerüljön (lásd a 285. pontot). Ezenkívül az IBB-t ki kell választani a BGB-ből, és az IBB-céltartalékot (az egykori Wohnungsbau-Kreditanstalt — „WBK", fentiekben már említett, annak idején az LBB-re átvitt tőkéjét) — amennyiben ennek következtében 2004. január 1-i fordulónappal a sajáttőkehányad nem csökken 6,0 % alá, illetve az össztőkehányad 9,7 % alá — vissza kell fizetni Berlin tartománynak (lásd a 279. pontot).

([10]) 2002.5.1. óta, a bank-, biztosítás- és tőzsdefelügyelet egyesítése után: pénzügyi szolgáltatások felügyeltére létrejött szövetségi intézmény (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht [BAFin]).

Tőkeinjekció

(26) Egyrészt a 2002. január 28-án bejelentett szerkezetátalakítási támogatásoknál a Bizottság 2001 ([11]) július 25-i jóváhagyása után Berlin tartomány által 2001. augusztusában megmentési támogatásként nyújtott, 1,755 milliárd EUR összegű tőkeinjekcióról van szó, melyet a BGB-nek hosszú távú szerkezetátalakítási támogatásként kell megkapnia.

Kockázatlefedés

(27) Másrészt a fent említett kockázatlefedésről van szó, melynek rendelkezésre bocsátásáról 2001 decemberében Berlin tartomány, a BGB, az LBB, a BerlinHyp, az IBAG, az IBG és az LPVF között elvi megállapodás jött létre, amit a 2002. április 16-án létrejött részletes megállapodással módosítottak, egészítettek ki és helyettesítettek. Ez a következő garanciákat, mentesítéseket, valamint teljesítésátvállalásokat és kezességvállalásokat foglalja magába, melyeket Berlin tartomány 30 éves időtartamra nyújt az IBAG, IBG és LPFV leányvállalatok ingatlanszolgáltatási üzletágából származó kockázatok lefedésére:

— *Hitelgaranciák:* Garanciák a BGB, az LBB és a BerlinHyp számára a szerződés szerinti kamatok és törlesztések teljesítésére vonatkozóan olyan hitelekhez, melyeket ezek a vállalatok az IBAG-nak vagy az IBG-nek, illetve ezek leányvállalatainak és bizonyos további társaságoknak 2001. december 31-ig nyújtottak. Az érintett társaságok és hitelviszonyok a részletes megállapodás mellékleteinek végén kerültek felsorolásra. Bizonyos hitelgaranciákra vonatkozó korlátozások, valamint egyértelmű kivételek („negatív lista") szintén a részletes megállapodásban kerültek szabályozásra.

— *Könyv szerinti értékre nyújtott garanciák:* Az IBAG és az IBG számára, valamint a csoport bizonyos más társaságai, főként a nevezett vállalatok közvetlen és közvetett leányvállalatai számára nyújtott garanciák, a mindenkori, aláírt mérlegben aktivált tételek egyes vagyontárgyainak értékállóságára vonatkozólag, bizonyos megjelölt vagyontárgyak kivételével, mint az immateriális javak, pénztárkészletek, a Szövetségi Jegybanknál és hitelintézeteknél fennálló követelések vagy időbeli elhatárolások. A könyv szerinti értékre nyújtott garanciákra vonatkozó korlátozásokat és kivételeket is a részletes megállapodás („negatív lista") szabályozza.

— *Teljesítésátvállalás az LPFV-vel szemben:* Az LPFV mentesítése az IBG és ennek korábbi leányvállalatai, a Bavaria, az Arwobau, valamint az Immobilien-Beteiligungsvertriebsgesellschaft der Bankgesellschaft Berlin GmbH („IBV") egykori ingatlanüzleteiből származó kötelezettségek alól — amennyiben ezek egy 100 millió EUR összeget (önfenntartás) meghaladnak — teljesítésátvállalás formájában. A teljesítésátvállalás nem vonatkozik azon kötelezettségekre, melyek 2000. december 31. utáni alapkihelyezésekkel vagy az IBAG részletes megállapodásban leírt újonnan kötött üzleteivel állnak kapcsolatban.

— *A BGB patronizálás alóli mentesítése:* A BGB mentesítése minden patronizálási kötelezettség alól, melyet 1998. december 31-ig az IBG, az IBV és a Bavaria számára vállalt. Ez a mentesítés sem vonatkozik azon kötelezettségekre, melyek 2000. december 31. utáni alapkihelyezésekkel vagy az IBAG részletes megállapodásban leírt újonnan kötött üzleteivel állnak kapcsolatban.

(28) A részletes megállapodás 45. cikkében a legnagyobb összeget, mely e kötelezettségekből kifolyólag Berlin tartomány számára adódhat, 21,6 milliárd EUR-ban számszerűsíti. A 45. cikk szerint itt a lefedett kockázatok többszöri nyilvántartásba vételétől megtisztított elméleti névleges értékéről van szó. Az elvi megállapodásban még 35,34 milliárd EUR-t adtak meg, mert a fent nevezett garanciák felügyeletjogi megfontolásokból részben ugyanazokat a kockázatokat fedik le. Amint a részletes megállapodás 45. cikke kifejti, a Tartomány például egy harmadik hitelező bérleti garanciából származó követeléséhez egyrészt az LPFV-vel szembeni teljesítésátvállalásból, másrészt a patronizálás alóli mentesítésből kifolyólag is vállalhat kezességet. A részletes megállapodás azonban azt is szabályozza, hogy a Tartomány ilyen esetekben az adott kockázatokhoz mindenkor csak egy alkalommal vállal kezességet. Így az elméleti maximális összeget meg lehetett tisztítani az ilyen többszöri nyilvántartásba-vételektől és 21,6 milliárd EUR-ban lehetett meghatározni. Ebből a 21,6 milliárd EUR-ból a Németország által előterjesztett előzetes számítások alapján az LPFV mentesítése teszi ki a legnagyobb összeget (mintegy [...], melyből [...] EUR jut az LPFV-nek a bérleti és osztalékfizetési garanciákból származó kötelezettségek alól történő mentesítésére, és [...] EUR az úgynevezett épület-újjáépítési garanciákból származó kockázatoktól való mentesítésre).

(29) Ezen elméleti maximális összeghez persze az összes kockázat teljes materializálása szolgál kiindulási alapul. Az LPFV-nek a bérleti garanciáktól való mentesítésére vonatkozóan (melynek maximális összege: [...] EUR) ez például azt jelenti, hogy 2025-ig az összes bérlet teljes mértékben megszűnne, az LPFV-nek az újjáépítési garanciáktól való mentesítésére vonatkozólag ([...] EUR) pedig tartalmazza az összes épülethez és külső építményhez a teljes helyreállítási költségek tételét. Egy 100 %-os bérletkiesés és az összes épület lebontása és újjáépítése azonban még nagyon pesszimista feltételezések szerint sem reális. A 45. cikkben ezért az is kifejtésre kerül, hogy az ismeretek jelenlegi állása szerint és a

([11]) HL C 130., 2002.6.1., 5. o.

jelentős gazdasági kockázatok alapos vizsgálata alapján a valószínű igénybevétel végül lényegesen kisebb lesz. Eszerint a tényleges kockázat optimista szemmel nézve („best-case szcenárium") 2,7 milliárd EUR, „alapesetben" („base-case szcenárium") 3,7 milliárd EUR és pesszimista szemmel nézve 6,1 milliárd EUR (úgynevezett „worst-case szcenarium") lesz. Azokat a feltevéseket, melyek e becsült értékeket eredményezik, az eljárás során közölték (lásd a 138. pontot).

(30) A részletes megállapodás a garancianyújtások minimalizálásához előirányozza továbbá azt a lehetőséget, hogy a Tartomány a részletes megállapodás szerződés szerinti teljes vagy részbeni menedzserlésével egy harmadik személyt bíz meg. A Tartomány élt ezzel a lehetőséggel és megalapította a kizárólagos tulajdonát képező „BCIA Berliner Gesellschaft zum Controlling der Immobilien-Altrisiken mbH"-t, mely e tevékenységet 2003 januárja óta végzi a tartomány megbízásából. Ezenkívül a részletes megállapodás a tartomány számára 15 üzleti évnyi időtartamra előirányoz egy kezességi jutalékot és egy utófizetési jogot. Eszerint a tartomány a BGB-től egy évi fix, 15 millió EUR összegű kezességi jutalékot kap 2011-ig bezárólag, mely 2012-től a kockázatlefedés fennmaradó időtartamára kölcsönös egyetértéssel módosítható. Ezenkívül a BGB, amennyiben egy üzleti év egy vagy több hónapjában eléri a szavatoló sajáttőke 12,5 %-os teljes hányadát és egy 7 %-os sajáttőkehányadot, az egyébként keletkező évi többletének 15 %-át megfizeti Berlin tartománynak.

(31) A szenátusnak a Bankgesellschaft Berlin AG és néhány leányvállalatának ingatlanszolgáltatási üzletágából adódó kockázatokhoz tartományi garancia vállalására való felhatalmazásáról szóló törvény ([12]) szabályozza, hogy Berlin tartomány BGB-ben lévő tulajdonrészeit Berlin tartomány számára ésszerű feltételek között a lehető leggyorsabban értékesíteni kell és hogy, a BGB tulajdonosi szerkezetének újrarendezésével kapcsolatban az Investitionsbank Berlin (IBB) mint önálló közjogi fejlesztési bank a BGB-ből ki kell, hogy váljon (ehhez bővebben lásd az alábbiakat).

Megállapodás Berlin tartománynak az Európai Bizottság Landesbank Berlin — Girozentrale — támogatásvizsgálati eljárásából következő esetleges visszafizetési igényeinek kezeléséről

(32) Az eljárás megindításáról szóló határozatában ([13]) a Bizottság utalt továbbá egy fontos tényre, melyet az eredeti szerkezetátalakítási tervben nem vettek figyelembe. 1992 végén a WBK, teljes vagyonával együtt átruházásra került az LBB-re; ezzel egyidejűleg a WBK összes kötelessége átszállt az akkor újonnan alapított IBB-re. Ezzel az átruházással az LBB szavatoló saját tőkéje mintegy 1,9 Mrd. DEM-mel emelkedett. AZ LBB 1995-től kezdődően átlagosan 0,25 %-os visszatérítést fizetett a mindenkor igénybe vett összeg után. Ennek a visszatérítésnek a piacgazdaságban működő finanszírozó alapelvével való összeegyeztethetőségével kapcsolatban felmerülő kétségek alapján a Bizottság 2002. júliusában megindította a C 48/2002 sz. eljárást ([14]). Amennyiben a Bizottság arra a következtetésre jutna, hogy a fizetett visszatérítés nem összeegyeztethető a piacgazdaságban működő finanszírozó alapelvével, a fizetett visszatérítés és egy ilyen befektetés szokásos piaci tőkehozama közti különbözet az EK-Szerződés megfelelőségi szabványában foglalt követelmények nem teljesülése esetén egy a közös piaccal összeférhetetlen támogatást valósít meg, melyet az LBB-nek vissza kell fizetnie Berlin tartomány részére.

(33) Egy visszakövetelés lehetősége jelentős kockázatot jelent a szerkezetátalakítási terv kilátásaira nézve a helyreállítandó jövedelmezőség szempontjából. A Bizottság ezért az eljárás megindításáról szóló határozatban felszólította Németországot, hogy találjon erre egy megfelelő megoldást, és tudomásul vette, hogy Németország dolgozik egy ilyen megoldáson.

(34) Ezen okból kifolyólag Berlin tartomány és a BGB között 2002. december 23-án létrejött a *Berlin tartománynak az Európai Bizottság C48/2002 sz. — Landesbank Berlin — Girozentrale — támogatásvizsgálati eljárásából következő visszafizetési igényeinek kezeléséről szóló megállapodás* („visszafizetési megállapodás").

(35) Ez a megállapodás arra az esetre, ha a Bizottság a visszafizetésről határozna, szabályozza, hogy Berlin tartomány kötelezettséget vállal, hogy az LBB-be betétként oly mértékű szanálási pótfizetést teljesít, amekkora szükséges annak elkerüléséhez, hogy a tőkehányadok az LBB-nél és/vagy a BGB-konszernnél a kilátásba helyezett visszafizetési kötelezettség miatt a megállapodásban megnevezett értékek alá csökkenjenek. A visszafizetési megállapodásban megnevezett minimális tőkehányadok 9,7 % (tőkemegfelelési mutató) és 6 % (sajáttőkehányad). Ez a megállapodás felfüggesztő feltételhez kötött, ha a Bizottság ezt a támogatást engedélyezi.

(36) Bár erre az intézkedésre az eljárás megindításáról szóló határozat időpontjában még nem került sor és ezért nem képezte részét a szerkezetátalakítási tervnek, a Bizottság lehetséges visszafizetési határozata miatt fennálló, a bank jövedelmezőségi kilátásait

([12]) Berlini Törvény- és Rendelettár, 58. évfolyam, 13. sz., 2002. április 24.

([13]) HL C 141., 2002.6.14., 11. o.

([14]) HL C 239., 2002.10.4., 12. o.

veszélyeztető kockázatok az eljárás megindításáról szóló határozatban egy, az eljáráshoz figyelembe veendő tényezőként megemlítésre kerültek. A visszafizetési megállapodás végül azért jött létre, hogy ezen aggályok számításba vételre kerüljenek. Mivel ez az intézkedés a szerkezetátalakítás sikeréhez elengedhetetlen, a Bizottság célszerűnek tartja a visszafizetésről szóló megállapodást — miután az erre vonatkozóan meghatározhatja a támogatási összeg maximumát — a többi támogatási intézkedéssel együtt elbírálni.

Az eljárás megindításának okai

(37) A Bizottság az EK-Szerződés 88. cikkének (2) bekezdése szerinti formális vizsgálati eljárás megindításáról hozott határozatában a vizsgálandó intézkedéseket előzetesen az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése és az EGT-megállapodás 61. cikkének (1) bekezdése szerint állami támogatásokként sorolta be, mivel azokat állami forrásokból nyújtották és a vállalat pénzügyi helyzetének javításával alkalmasak arra, hogy más tagállamokból származó versenytársak gazdasági helyzetére befolyást gyakoroljanak ([15]), és ezzel a versenyt torzítsák vagy a verseny torzítását helyezzék kilátásba, és a tagállamok közti kereskedelmet akadályozzák.

(38) A Bizottság előzetes megítélése alapján arra a megállapításra jutott, hogy a támogatások a nehéz helyzetbe került vállalatok megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatások elbírálásához meghatározott közösségi iránymutatások ([16]) (a továbbiakban „iránymutatások") alapján értékelhetők, és sem az EK-Szerződés egyéb összeférhetőségre vonatkozó előírásai sem pedig egyéb közösségi iránymutatások nem alkalmazhatók. A Bizottság egyetértett Németország azon véleményével, hogy a BGB esetében az iránymutatások 2.1. szakasza értelmében nehéz helyzetben lévő vállalatról van szó. A támogatási intézkedéseknek a közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban azonban súlyos kételyek álltak fent.

A vállalat hosszú távú jövedelmezőségének helyreállítása

(39) Az iránymutatások 31—34. pontjai szerint a Bizottság minden egyes támogatáshoz megvizsgál egy szerkezetátalakítási tervet a tekintetben, hogy az alkalmas-e reális feltevések alapján megfelelő határidőn belül a vállalat hosszú távú jövedelmezőségét újra helyreállítani.

(40) A Bizottság az eredetileg benyújtott szerkezetátalakítási tervben mindenekelőtt azt hiányolta, hogy az investment bankinghoz a jövőbeli piaci stratégiákat nem fejtették ki. Továbbá a Bizottság kérte az ingatlanüzletághoz készült jövőbeli stratégia keretén belül az ingatlanszolgáltatatási üzletágban tevékenykedő leányvállalat, az IBAG felszámolása és további fenntartása közti költségkülönbözet pontosabb meghatározását.

(41) A Bizottság kétségbe vonta, hogy az eredeti szerkezetátalakítási tervben lévő piacra vonatkozó feltételezések és a kereslet-kínálat alakulására vonatkozó előrejelzések elég pontosak ahhoz, hogy a javasolt szerkezetátalakítási intézkedések sikerének kilátásaira vonatkozólag végkövetkeztetéseket lehessen levonni. Nehezen volt felismerhető, hogy a szerkezetátalakítási intézkedések melyik piaci feltételezéseken alapultak.

(42) A Bizottság továbbá megállapította, hogy a vállalat múltbéli nehézségeinek okaira vonatkozólag Németország által megadott információk viszonylag felületesek voltak. A következő három okot említette: a) bajba került hitelek, b) az ingatlanbefektetési alapok üzletágában széles körű garanciák nyújtása és c) a szisztematikus kockázatcontrolling túl kései (1999) bevezetése és lassú átültetése a gyakorlatba. A megadott információk főként a pénzügyi nehézségek egy összefoglalását ismertették. E nehézségeknek azonban csak egy valós okát határozták meg, a konszern- és vállalatvezetési szerkezetek hatékonyságának hiányát, ezen belül egy nem működő kockázatcontrollingot. E szerkezeteknek és a vállalatvezetés konkrét mulasztásainak, ezen belül az állami tulajdon hatásainak beható elemzése azonban hiányzott. A Bizottság azonban egy ilyen elemzést szükségesnek tart ahhoz, hogy megítélhesse a BGB szerkezetátalakításának kilátásait. A Bizottságnak ezért kételyei voltak azzal kapcsolatban, hogy a szerkezetátalakítási tervben a BGB nehézségeinek okait elegendő módon ismerték fel és dolgozták ki. Felkérte ezért Németországot, hogy nyújtson be egy beható elemzést a múltbéli mulasztásokról, valamint a jövőbeli kilátásokról és problémákról a konszernszerkezetek, a vállalatvezetési és felügyeleti módszerek, az ellenőrzési és beszámolási koncepciók, valamint a kereskedelmi alapokon nyugvó döntési folyamatok bevezetésének technikái tekintetében.

(43) A lehetséges privatizációra vonatkozólag Németország említést tett a potenciális pályázókkal folytatott tárgyalásokról, de nem adott meg semmi részletet, például a lefolytatni kívánt eljárásokról, feltételekről vagy más fontos tényezőkről. A Bizottság ezért feltette a kérdést, hogy egy privatizáció — teljes egészében vagy részben — komolyan mérlegelés tárgyává vált-e és hogy adott esetben biztosított-e, hogy az egy nyílt, átlátható és diszkriminációtól mentes eljárás keretében valósuljon meg.

(44) Az értesítésben eredetileg megadott közel 7 %-os céltőkehozamok tekintetében a Bizottság először is azt vonta kétségbe, hogy ezek ténylegesen elérhetők, különösen figyelembe véve a konszern problematikus

([15]) Az Európai Közösségek Bíróságának C-278-280/92. sz. Spanyolország kontra Bizottság egyesített ügyekben 1994. szeptember 14-én hozott ítélete., EBHT. 1994, I-4103. o.

([16]) HL C 288., 1999.10.9., 2. o.

intézmény- és vállalatvezetési szerkezetét, a homályos piaci feltevéseket, melyeken a szerkezetátalakítási intézkedések alapultak, valamint a problematikus ingatlanüzletág továbbfolytatását. Még akkor is, ha a megcélzott közel 7 %-os hozamokat elérnék, a Bizottságnak másodsorban azzal kapcsolatban merültek fel kétségei, hogy a befektetett tőkének ez a kamathozama elegendő-e ahhoz, hogy az a piacgazdaságban működő finanszírozó alapelvével összeegyeztethető legyen.

(45) Ezenkívül a Bizottság arra hívta fel a figyelmet, hogy az LBB-eljárásból következő visszakövetelés lehetősége a szerkezetátalakítási terv sikerének kilátásaira nézve jelentős kockázatot jelent, ezért a vizsgálat megindításáról szóló határozatában arra kérte fel Németországot, hogy dolgozzon ki javaslatokat a megoldásra.

A verseny indokolatlan torzításának elkerülése

(46) Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontjában foglalt kivételszabály azon feltétel függvénye, hogy a támogatások a kereskedelmi feltételeket nem változtathatják meg oly módon, mely a közös érdekkel ütközik. Az iránymutatások 35—39. pontjai rögzítik, hogy intézkedéseket kell foganatosítani annak érdekében, hogy a támogatások versenytársakra gyakorolt hátrányos hatásai lehetőség szerint csökkenjenek. Szokásos módon ez a feltétel a vállalat releváns termékpiacon való jelenlétének korlátozásával vagy csökkentésével, gyártóberendezések vagy leányvállalatok értékesítésével, tevékenységek leépítésével valósul meg. A korlátozásnak vagy csökkentésnek arányban kell állnia a támogatással okozott torzító hatásokkal és különösen a vállalatnak a piacán vagy piacain lévő viszonylagos súlyával.

(47) Mindent összevetve az eredetileg javasolt ellenszolgáltatások, illetve kompenzációs intézkedések, mint a jelentősebb részesedések értékesítése, a pénz- és értékpapírügyletek, a Dept Finance üzletág, az ingatlanüzletág, a fiókok számának, a létszám és az állami vállalatok üzletágának csökkentése, valamint székhelyek és a külföldi és nagyvállalati ügyfelekkel folytatott üzletek felszámolása, a BGB mérlegfőösszegének 26 %-os csökkenéséhez (190 milliárd EUR-ról 140 milliárd EUR-ra) kellene, hogy vezessenek. A kompenzációs intézkedések és a BGB vagyonára és foglalkoztatási helyzetére gyakorolt, célul kitűzött hatásokhoz való mindenkori hozzájárulásuk részben homályos leírása alapján a Bizottság számára lehetetlen volt megítélni, hogy ez a teljes hatás reálisan elérhető lehetne-e, és hogyan hatnának az intézkedések a BGB jövőbeli pozíciójára a Németország határain belüli piacokon vagy szegmensekben. A Bizottságnak ezért részletes információkra volt szüksége minden intézkedés vagyonra, foglalkoztatási helyzetre és a BGB jövőbeli piaci és szegmenspozícióira gyakorolt hatásáról.

(48) Még akkor is, ha fent felvázolt teljes csökkentő hatás (a mérlegfőösszeg 26 %-os vagy 50 milliárd EUR összegű csökkenése) megvalósulna, a Bizottság kérdésesnek tartja, hogy ez a csökkenés a jelentős támogatási összegre és a Bizottságnak a bankok számára nyújtott szerkezetátalakítási támogatásokhoz alkalmazott gyakorlatára ([17]) tekintettel elegendő-e. Ezen összefüggésben a Bizottság a törvény által előírt minimális tőkehányadot egy lehetséges tájékozódási pontként nevezte meg az ellenszolgáltatások alkalmasságának megítéléséhez, mivel egy bank alultőkésítése esetén ennek üzletvolumenét megfelelő módon csökkentenie kell (1 milliárd EUR összegű alultőkésítés és a törvény által előírt, 4 %-os minimális sajáttőkehányad alapulvétele esetén ennek következtében a kockázat szerint súlyozott aktíváknak elméletileg 25 milliárd EUR összegig történő lecsökkentésére van szükség). Ezek a „célszerűségi csökkentések" a piactorzítás fokához és az ezért szükséges kompenzációs intézkedésekhez körülbelüli kiindulási alapul szolgálhatnának. Ezen megfontolások szerint a Berlin tartomány által 2001 nyarán végrehajtott 1,755 milliárd EUR összegű tőkeinjekció maga a vagyonértékek maximum 44 milliárd EUR összegű elméleti csökkentésének felelne meg. A Bizottság mindenesetre felhívta a figyelmet, hogy ez a kiindulási pont nem alkalmazható „mechanikusan", hanem belátás szerint játékteret kínál a speciális körülmények figyelembevételéhez, például olyan tényezőkhöz, melyek a bank fennmaradásához és jövedelmezőségéhez fontosak.

(49) Amikor a tőkeinjekció után új kockázatok kerültek a napvilágra, félő volt, hogy a fizetőképességi mutatók újra elégtelenné válnak. Az ismételt tőkeinjekció elkerülése végett Berlin tartomány megoldásként a kockázatlefedés segítségével az általános garanciák mellett döntött. Ennek következtében a garanciáknak hasonló hatása van, mint egy tőkeinjekciónak. A kockázatlefedés tekintetében a probléma azonban abban állt, hogy a támogatási összeg, melyet végülis nyújtani fognak, nem került egyértelműen meghatározásra. A névleges, elméleti maximális összeg, melyet a részletes megállapodás 45. cikkében említenek meg, 35,34 milliárd EUR összeget tesz ki. A többszörös kockázatlefedés leszámításával, a maximális összeg 21,6 milliárd EUR összeget tesz ki. Ez azonban még mindig csak egy névleges érték, tehát az összes kockázat teljes materializálásából indulunk ki, amely nem valószínű (részletesebben lásd a fentieket). Ennek következtében a Bizottságnak óvatosságból az egyetlen rendelkezésre álló maximális határértékkel, azaz a 35,34 milliárd EUR-val kellene dolgoznia. Mivel azonban ez az összeg előreláthatólag nem valósulna meg, túlzás lenne azt a szükséges kompenzációs intézkedések meghatározásához alapul venni. A Bizottság számára ezért lehetetlen volt megítélni, hogy a felajánlott kompenzációs intézkedések a támogatási összeg tekintetében elegendőek lennének-e. A Bizottságnak egyébiránt kétségei támadtak afelől, hogy a kompenzációs intézkedések még a Best-Case-forgatókönyvek esetén is, a tőkeinjekciót kiegészítő mintegy 3 milliárd EUR összegben realizált támogatásokkal, elegendőek-e a fent leírt körülbelüli kiindu-

([17]) Lásd például a Bizottság 98/490/EK határozatát a *Crédit Lyonnais-ra vonatkozóan*, HL L 221., 1998.8.8., 28. o.

lási pont szerint. Ezenkívül a szerkezetátalakítások során szerzett tapasztalatok azt jelzik, hogy a Best-Case-forgatókönyvek ritkán valósulnak meg.

(50) A Bizottság jelezte, hogy a BGB helyi és regionális szinten a lakossági üzletágban elért rendkívül erős piaci pozícióját a kompenzációs intézkedések alkalmasságának végső értékelésénél figyelembe kell venni. Elegendő információk hiányában azonban a Bizottságnak nem állt módjában a csökkentési intézkedéseknek az egyes piacokra vagy szakterületekre gyakorolt hatását megbecsülni. A lakossági és vállalati üzletágban a Weberbank és az Allbank tervezett értékesítésével célul kitűzött csökkentés azonban viszonylag kevésnek tűnik, és lehetséges, hogy a támogatás versenytorzító hatását nem mérsékelné kellőképpen. Figyelembe véve a tényt, hogy a BGB nem tűnt az ingatlanüzletág jelentéktelen piaci résztvevőjének, a Bizottság feltette még a kérdést, hogy a vonatkozó tervezett csökkentési intézkedések ebben az összefüggésben is elegendőek-e.

(51) Mindent összegezve a Bizottság számára fontos információk hiányoztak a javasolt kompenzációs intézkedések hatásainak megfelelő és kellőképp részletezett elbírálásához. A rendelkezésre álló tények alapján ezért komoly kétségei voltak afelől, hogy a tervezett csökkentési intézkedések elegendőek-e ahhoz, hogy e nagyon magas támogatási volumen — melynek pontos összege vagy maximális értéke nem is volt megállapítható — versenytorzító hatásait mérsékeljék. Ezen összefüggésben a BGB-nek mindenekelőtt a lakossági üzletágban meglévő erős, főként helyi és regionális piaci pozícióját is figyelembe kellett venni.

A minimális mértékre korlátozott támogatás

(52) Az iránymutatások 40. és 41. pontja szerint a támogatásnak a szerkezetátalakításhoz feltétlenül szükséges minimális mértékre kell korlátozódnia, úgy, hogy a vállalat ne juthasson olyan többletlikviditáshoz, melyet agresszív és piactorzító magatartásra vagy akár terjeszkedésre használhatna fel. Az iránymutatások azt is kimondják, hogy a támogatásban részesülő vállalattól elvárt, hogy saját eszközeiből, vagyonértékek értékesítése által is, ha ezek a vállalat fennmaradásához nem nélkülözhetetlenek, jelentős mértékben hozzájáruljon a szerkezetátalakítási tervhez.

(53) A rendelkezésre álló információk alapján a Bizottság nem volt abban a helyzetben, hogy pontosan megítélhesse, hogy a támogatás — melynek összege sem volt világos — a feltétlenül szükséges minimális mértéket valósítaná-e meg, és hogy a szerkezetátalakítás folyamán például sor kerülhet-e kockázatok túlértékelésére, vagy egy többszörös kockázatlefedés tényleges kizárásához sor kerül-e ellenőrző intézkedések bevezetésére.

(54) A Bizottság megkérdőjelezte, hogy az egy 5 %-os sajáttőkehányad és egy 9,7 %-os tőkemegfelelési mutató megmentési támogatásként előzetesen jóváhagyott elérése, valamint egy 2003-tól célul kitűzött mintegy 7,5 %-os sajáttőkehányad és mintegy 12 %-os tőkemegfelelési mutató a vállalat fennmaradásához — beleértve a hitelminősítő ügynökségek általi tartós hitelminősítést — valóban szükséges-e. Ezen összefüggésben a Bizottságnak kétségei támadtak afelől, hogy a BGB-nek a vállalat hosszú távú életképességéhez nem elengedhetetlen vagyonértékek vagy leányvállalatok értékesítése által nyújtott saját hozzájárulása még a Best-Case-forgatókönyv esetén megvalósuló magas támogatási volument tekintve is, teljesíti-e a „*jelentős hozzájárulás*” kritériumát. A BGB, valamint leányvállalatainak és a vele vagy velük egybeolvadt vállalatok több piacon és több szegmensben lévő erős pozíciója alapján felmerült a kérdés, hogy nem kerülhetne-e sor több, illetve nagyobb leányvállalatok/vagyonértékek értékesítésére — nem csak a kompenzáló intézkedések szempontjából, hanem jelentős, az adófizetők adójövedelmét kiegészítő saját hozzájárulásként is.

III. NÉMETORSZÁG VÉLEMÉNYE

(55) Németország az akkoriban rendelkezésére álló szerkezetátalakítási terv alapján, mely alapelemeiben még 2003 nyarán érvényben volt és a Bizottság tanácsadóinak szakvéleményén alapult, állást foglalt az eljárás megindításával kapcsolatban és a Bizottság további eljárásban feltett kérdésére kiegészítő, az eredeti szerkezetátalakítási terven túlnyúló információkat is közölt, különösen az alábbi, a Bizottság döntéséhez mérvadó pontokhoz.

A vállalat hosszú távú jövedelmezőségének helyreállítása

(56) Az investment banking a jövőben nem jelent sem stratégiai fókuszpontot, sem pedig a tőkepiaci üzletág céltermékét. A tőkepiaci üzletág a magas jövedelempotenciállal rendelkező területekre koncentrál, mint a részvény-, kamat és hiteltermékekkel kapcsolatos ügyletek, és kisebb mértékben a saját kereskedelemre, és terjedelmében még tovább fog csökkenni.

(57) Az IBAG felszámolása és folytatása közti költségkülönbözetet pontosabban meghatározták. Az összes felszámolási költség az operatív felszámolási költségekből [...] EUR és egy mérleg szerinti hiányból tevődik össze. Ez utóbbi meghatározásához elkészült egy árnyék konszernmérleg a három forgatókönyv szerint (best-case, real-case, worst-case), melyre [...] EUR összeget, [...] EUR összeget, illetve [...] EUR összeget kapunk. Folytatás esetén ezzel szemben a 2001 és 2005 közötti időszakban forgatókönyvtől függően [...] EUR-tól [...] EUR-ig terjedő összeget kapunk (base-case [...] EUR). Így az IBAG felszámolásával a folytatáshoz viszonyítva forgatókönyvtől függően [...] és [...] EUR közötti többletráfordítás keletkezik. Ezenkívül felszámolás esetén 2006-tól

lemondanának egy [...] EUR összegű éves pozitív eredményhozzájárulásról.

(58) Az ingatlan- és befektetési alap üzletágakhoz a piac alakulására vonatkozó feltevéseket is pontosabban kifejtették. 2002-ben egy kisebb mértékű, mintegy 2 %-os visszaesés után az össznémet építési volumen a Zentralverbands des deutschen Baugewerbes információi szerint 2003-ban nagyjából stagnált. A lakásépítésben nincsenek trendfordulatok (2003: kb. 1 %-os visszaesés, a 2002. évi kb. 3 %-os mínusz után), e téren keleten a lakások nagy túlkínálata miatt a visszaesés egyértelműen erősebben érződött, mint a nyugati szövetségi tartományokban. Az ipari építkezéseknél 2003. évben csak egy kismértékű, kb. 1 %-os növekedés következett be. Ezt tekintetbe véve került sor a Bavaria kapacitásainak és forgalommal szembeni elvárásainak kialakítására és egy célzottabb orientáció meghatározására. A Bavaria a jövőben mind a lakásépítésben, mind pedig az ipari üzletágban a piac kiemelt szegmensére és a lakásépítésen belüli regionálisan erősen differenciálódó fejlődések alapján Hamburg, München, Stuttgart és Rajna-Majna nyugatnémet régiókra fogja figyelmét összpontosítani. A befektetési alapok üzletágában a zártvégű befektetési alapok piaci szegmensében a 2001. évi visszaesés után a jövőben újra határozott növekedéssel lehet számolni. Az ingatlanbefektetési alapok a kihelyezési volumen közel 50 %-kal mint alternatív befektetési forma a fix kamatozású értékpapírok és részvények közötti értékpapírhozamokkal és kockázatokkal ezentúl fontos szerepet fognak játszani. Az IBV új befektetési alapjait már csak kiemelt ipari ingatlanokhoz bocsátják ki és ezek határozottan csökkentett garanciákkal rendelkeznek. Ezekkel a kíváló minőségű objektumokkal a hozambiztonság is növelhető, mindazonáltal az üzleti tevékenység összesen több, mint a felével csökkentésre kerül.

(59) A lakossági üzletág vonatkozásában a piac alakulására vonatkozó feltevésekkel kapcsolatban Németország különösen azt fejtette ki, hogy a berlini ipari központban átlagosan majd 4 000 lakos jut egy bankfiókra, azaz határozottan több, mint Németország átlagában (1 400). Bár Berlinben nincs felesleg kirendeltségekben, az elkövetkező években más csatornák miatt, mint a call-center és az internet, a fiókok további csökkenésével lehet számolni. A lakossági üzletág jövetelmezőségének tartós javítását célzó koncepció a költség- és jövedelemoldalt egyidejűleg célozza meg. A központi költségcsökkentő intézkedésekhez tartozik a fiókok számának csökkentése az aktuális jövedelmezőség, a regionális lefedettség és a bezárás/összevonás előrelátható költségeinek függvényében. Cél 2003 végéig a kiemelt ügyfelek fiókonkénti számának a Berliner Sparkasse-nél [...]-re, Berliner Banknál [...]-re történő növelése, a Berlinben lévő közvetlen versenytársaknál átlagosan meglévő 2 300 ügyféllel szemben. További megtakarítás származik a nagy költséggel járó, hagyományos készpénzbefektetések modern szolgáltatásokkal történő helyettesítéséből, mely [...] dolgozói kapacitás (DK) megtakarítását jelenti. A lehetőleg vonzó ügyfélcsoportok felkutatására kialakított tanácsadói kapacitások megváltozott felosztásával a bevétel tovább növelhető. A tiszta tranzakciós ügyletnek egyre inkább Online-, illetve önkiszolgáló médiákon keresztül kell történnie, míg a fiókok értékesítési ágának egyre erősebben az ügyféltanácsadásra kell összpontosítania. A lakossági üzletágban a kereslet alakulásáról alkotott előrejelzés a Landeszentralbank Berlin információin, brókerek jelentésein és a Szövetségi Statisztikai Hivatal utóbbi években készített értékelésein alapul. Ami a BGB-nek a helyi és regionális lakossági üzletág egyes szegmenseiben elfoglalt piaci pozícióját illeti, Németország lefelé korrigált számokat nyújtott be, melyek Berlinben mintegy 20 %-tól 40 %-ig terjedő, volumen szerinti piaci részesedést mutatnak ki (lásd a következő oldalakon a 291. pontot). A növekedési előrejelzés Berlinre, mely gyenge szerkezetű régióként a 2,5 %-os országos átlag alatt van, 2 %. Németország azt nyilatkozta, hogy a lakossági betétek területén meglévő 40 % körüli piaci részesedések ellenére sem lehet a BGB jelentőségteljes pozíciójáról beszélni, mivel a berlini retailpiacot erős verseny jellemzi és az ügyfelek nagyobb költségek és fáradság nélkül átválthatnak egyik bankról a másikra. Ezenfelül egy arányosnál nagyobb piaci részesedés áll fent a takarékbetétek esetében, míg a BGB a nagyobb értékű befektetési formáknál, mint a határidős betétek, takaréklevelek, értékpapírletétek és egyéb komplex befektetési termékeknél, mint a biztosítások, a túlnyomóan alacsony jövedelmű ügyfélköre miatt a piaci behatolása tekintetében alacsony jelenléttel bír.

(60) A vállalati ügyfelek vonatkozásában a feltevések többek között brókerek jelentésein és a Szövetségi Statisztikai Hivatal értékelésein alapulnak. Célzott portfóliószabályozás és a kockázatokkal terhelt hitelek ehhez kapcsolódó leépítése, kockázatorientált árképzés bevezetése, valamint az üzleti tevékenységnek az ipari és regionális vállalati ügyfelekből álló fő szegmensre való koncentrációja révén a 2001-től 2006-ig terjedő időszakban Berlinben megvalósuló 1 %-os átlagos piaci növekedés ellenére a hitelvolumen kis mértékben, [...] EUR-ról [...] EUR-ra esett vissza. A kockázatos aktíva leválasztása különösen az 50 millió EUR-t meghaladó forgalmú, nagyobb vállalati ügyfelek szegmensében nagy göngyölt kockázatok elkerülését eredményezi. Berlinen kívül további [...] EUR kerül leépítésre. A vállalati ügyfeleknél lévő betétvolumen a nagy volumenű hitelüzletág cross-selling-törekvések alapján megcélzott visszaállítása ellenére közel állandó kell, hogy maradjon. Németország a regionális és helyi vállalati üzletág szegmenseire is lefelé korrigált számokat nyújtott be, melyek Berlinben jó, illetve alig 25 %-os piaci részesedést mutatnak ki (lásd a következő oldalakon a 291. pontokat). Berlinre egy 2 %-os átlagos évi növekedési rátát feltételez. A jövedelmezőség az értékesítési, valamint szolgáltatási folyamatok optimalizálása és standard termékek bevezetése révén jelentősen növekszik. A székhelyek számának az összes ügyfélszegmenset átfogóan 73-ról 35-re kell csökkennie. Magasabb pozitív fedezeti hozzájárulások a Berliner Bank és a Berliner Sparkasse ármodelljének újjáalakításából következnek, mégpedig az árak (magasabb) alsó határértékeinek egységesítése,

a cross-selling potenciálok következetes kimerítése, valamint az ügyfélreferensek növekvő munkamegosztása révén.

(61) A szorult helyzetben lévő ingatlanhitelek és az ingatlanbefektetési alapok üzletágában történt garancianyújtások okai — amint már a bejelentésben kifejtésre került — a Berlinben és az új szövetségi tartományokban lévő ingatlanok Németország újraegyesítése következtében bekövetkező fejlődésére vonatkozó rendkívül optimista értéknövekedési előrejelzések voltak. Ennek alapján a BGB nagy mennyiségű ipari ingatlanhitelt nyújtott és 1999-ig egyre nagyobb volumenű, széles körű garanciákkal kísért ingatlanbefektetési alapokat bocsátott ki, melyek a 90-es évek végén jelentkező ingatlanválság elkezdődésével jelentős értékhelyesbítést, illetve céltartalékok képzését tették szükségessé. Ezeket a kockázatokat egy konszernen belüli korai kockázatfelismerő rendszer teljes körű alkalmazásának és a részbankokon belüli szakszerű kockázatértékelés hiányában nem ismerték fel kellő módon, így egy időben történő ellenintézkedésre nem volt lehetőség. Csak 2000-ben, a konszern igazgatósága és a zárlati ellenőr kezdeményezésére, valamint a BAKred által megindított külön vizsgálat alapján került sor szigorúbb mértékek alapján történő érték-felülvizsgálatra, úgy, hogy nagy számú tárgyadatot kellett aktualizálni. Ennek során megállapították, hogy a korai kockázatfelismerő rendszer kialakításában és gyakorlati alkalmazhatóságában még nem felelt meg a törvényi követelményeknek.

(62) A különböző részbankok 1994-ben a BGB alá történő egyesítése mögött az állt, hogy Berlin tartomány mint hányadtulajdonos lehetőleg nagy szinergiahatásokkal bíró stratégiai egységet akart létrehozni. Egy, a hitelintézeti törvény szerint központosított intézményt nem lehetett létrehozni anélkül, hogy a hitelintézeti törvény 40. cikke miatt a „Berliner Sparkasse" neve és a BerlinHypet megillető záloglevél-privilégium úgyszintén el ne vesszen. A társaságjogilag érvényesíthető egységes vezetés hiánya oda vezetett, hogy egy konszernen belüli kockázatmenedzsmentet csak lépésenként lehetett felépíteni. Ehhez jöttek még az elektronikus adatfeldolgozási területen végrehajtott műszaki megszorítások és a megfelelő adatminőség kialakításánál előforduló késedelmek. A kockázat-menedzsment csak kevés támogatást kapott, és arra volt utalva, hogy a jelentős kockázatú adatokat manuálisan gyűjtse össze. Emiatt potenciálisan mindig hibák, hiányosságok és hosszú eljárásidők jellemezték. A belső hitelminősítő eljárások nem kerültek statisztikai módszerekkel érvényesítésre.

(63) Egy hatékony kockázatellenőrzés és egy új adatbankrendszer 2002. év végi bevezetése azonban üzemgazdaságilag biztosítja, hogy a jövőbeli rossz irányú fejlődéseket időben fel lehessen ismerni, és meg lehessen szüntetni. Egy nyilvántartó adatbankban egyesített módon futnak össze a teljes konszern jelentős hitelkockázatú ügyletei. Ezek az adatok megteremtik az alapját egy limitmenedzsment-rendszernek, mellyel a hitelkockázatok kockázatpotenciáljuk tekintetében értékelhetők és különböző határértékekkel szembeállíthatók. Ezzel a hitelüzletágban az összes kockázatelemzéshez naprakész információállomány áll rendelkezésre. Ez alapján az igazgatóság és a felügyelőbizottság számára újabb hitelkockázati jelentés is kifejlesztésre került. A hitelminősítő eljárások a DSGV-vel és a német országos bankokkal együttműködésben teljesen újjáalakultak. A kockázatok jobb ellenőrzéséhez a vezető beosztású alkalmazottak széles körű cseréje és a területek 63-ról 34-re való csökkentése is hozzájárult.

(64) A konszern- és vállalatvezetési szerkezetek egyszerűsítése és a hatékony kontrollingrendszerek bevezetése többek között a corporate governance, a kockázatkontrolling, az ingatlanszolgáltatással foglalkozó leányvállalatok kontrolling/vezetési területén végrehajtott szerkezetjavításokban, és az IT-infrastruktúra homogenizálásában áll. Az új szerkezet abban áll, hogy a BGB a jövőben maga fogja át a whole sale és az ingatlanfinanszírozási üzletágakat és centralizálja a munkaegységeket. A Landesbank Berlin a whole sale üzletág és az ipari ingatlanfinanszírozás kivételével egyesít minden értékesítési tevékenységet, beleértve a vállalati és lakossági üzletág egészét. A konszern egységes vezetésének célja messzemenően megvalósításra került. A kialakítási és üzemi folyamatok javítását célzó intézkedések egy a konszernen belüli összes kockázat átfogó elemzését elvégző Risk Review Committee összehívásában, az operatív kockázatok értékeléséhez egy saját konszernkockázati nyilvántartás kialakításában, és a vállalati és ingatlanfinanszírozási üzletágban kockázatkezelő egységek kialakításában állnak. Ezenkívül létrejött egy projektteam a vizsgálati jelentésekből és azok feldolgozásából következő kifogások következetes strukturálásához. A súlyosan veszélyeztetett hitelállományokat a jövőben a kockázat jobb megbecsülése érdekében központilag a kockázatkezelés területén belül kísérik figyelemmel.

(65) A 67 %-os (az eredeti értesítés szerint), illetve [...] %-os (a 2003. június 24-i átdolgozott középtávú tervezet szerint) tartományban lévő adózás előtti célhozadék a BGB számára 2006-ban elégséges. Az adózás előtti hozadéktételek Németországban az 1995 és 2000 közötti időszakban az országos bankoknál / takarékpénztáraknál, illetve az összes banknál (Top 100) 12,6 %—17,6 %, illetve 13,0 %—16,5 % közötti sávszélességben mozogtak. Az idő folyamán azonban az adózás előtti sajáttőke-hozadékok csökkenése figyelhető meg. Különösen az országos bankok és takarékpénztárak területén ez az 1995-évi 17,6 %-ról 2000-ben 12,6 %-ra csökkent. A konjunkturális viszonyok ezt követő romlása és a Németországban megrekedő konszolidációs folyamatok miatt a következő években a számok tartósan alacsonyabbak és a 2001 és 2006 közötti években az országos bankoknál és takarékpénztáraknál 7,0 % (2001) és 8,5 % (2006) között, a teljes szektorban pedig 9,9 % (2001) és 12,0 % (2006) között mozognak. Az országos bankoknál és takarékpénztáraknál a megújulási potenciál egyrészt az intézményi teher és kezességi

helytállás megszűnése másrészt a Basel II. miatt erősen korlátozott. A 6-7 %-os (az eredeti közlemény szerint), illetve [...] %-os (a 2003. június 24-i átdolgozott középtávú tervezet szerint) tartományban lévő adózás előtti célhozadék nem közvetlenül összehasonlítható a konkurens intézmények hozadékaival, mivel a BGB sajáttőkehányada az átszervezési fázis alatt a refinanszírozás biztosításához a tőkepiacon egy „biztonsági puffert" tartalmaz, mely a csendes tartalékok teljes hiányának részleges kompenzációjára szolgál. Ezért a jövőre előirányzott [...] %-os sajáttőkehányadnak egyértelműen az országos bankok és takarékpénztárak 1995—2000 közötti időszakában elért 6,1 %-os átlagos sajáttőkehányada felett kell lennie. A körülbelül [...] %-os biztonsági puffer következtében — ugyanannyi adózás előtti nyereségnél — a sajáttőkehozam szintén mintegy [...] %-kal csökken a konkurens hitelintézményekkel szemben, mivel a kigazdálkodott adózás előtti nyereségek nagyobb sajáttőkével kerülnek összehasonlításra.

(66) A köztulajdon ténye önmaga nem teszi megkérdőjelezhetővé a konszern szanálásra való képességét és érdemességét. Egy malus a közintézmények hátrányára az EK-Szerződés 295. cikke szerint jogellenes. A köztulajdonnal kapcsolatos lehetséges jogellenes befolyásolásokat a képviselőház egyik vizsgálóbizottsága és a berlini államügyészség vizsgálja. Egyébként Berlin tartománynak szándékában áll a BGB-t privatizálni.

(67) Az LBB üzleti tevékenységét egyébként két sajátosság mérvadóan befolyásolja. Egyrészt az LBB-nek az LBB-ről szóló törvény 3. cikkének (6) bekezdése szerint a jövőben is kell fejlesztő tevékenységet folytatnia, mint pl. a takarékgyűjtések előmozdítása és zsírószámlák vezetése a korlátozott hitelképességű lakossági ügyfelek számára is („számla mindenkinek"). Ezáltal átlagon felüli mennyiségű ügyféllel rendelkezik az alacsonyabb jövedelmű rétegekből, mely a hozampotenciált észrevehető módon korlátozza. Változások csak hosszabb időtartamon keresztül valósulhatnak meg. Másrészt, úgy, mint azelőtt, terheli a berlini régió gyenge gazdasági szerkezete és ez a németországi átlaghoz képest lakossági ügyfelenként kb. 15 %-kal alacsonyabb bevételben mutatkozik meg. A többi berlini versenytárs nagy része ezt más régiókban való jelenléttel kompenzálni tudja. Az egykori Ost-Berliner Sparkasse átvétele révén az LBB egyértelműen nagyobb részesedéssel bír a különösen gyenge szerkezetű Kelet-Berlinben. Az LBB ügyfeleinek 55 %-a kelet-berlini, mely azonban a teljes berlini lakosságnak csak 37,5 %-át foglalja magában. Ezek a sajátosságok további hatást gyakorolnak egy privatizálás után is.

(68) Németország szintén a 2003. június 24-i átdolgozott, középtávú tervezet alapján benyújtott egy mennyiségi összegzést a Bizottság tanácsadóinak javaslataiból (pl. a kockázatmegelőzés növelése) következő hatásokról, az ingatlanszolgáltatási üzletág már megígért leválasztásáról és az IBB kiválásáról, és kifejtette, hogy e három intézkedés közép- és hosszú távú hatásai csekélyek.

(69) A Bizottság további érdeklődésére Németország, illetve a bank bemutatta továbbá azokat a következményeket, melyek a Berliner Bank 2005. végéig megvalósuló külön értékesítése esetén a konszern megmaradó részének életképességére hatással vannak. Németország szerint ez az értékesítés negatívan hat a konszern középtávú tervezésére. Összességében a 2003—2005 közötti időszakban körülbelül mínusz [...] EUR összegű egyszeri hatások adódnak, ebből [...] az értékesítés rendkívüli költsége, a többi a dolgozókra, IT-re, épületre szánt céltartalékokból és a pótlólagos szerkezetátalakítási költségekből tevődik össze. Közép és hosszútávon 2006-ban az adózás előtti, tervezett eredmény [...] EUR-ról (a három fent leírt intézkedés alapján, az átdolgozott középtávú tervezet szerint) [...] EUR-val mintegy [...]EUR-ra csökken, ebből mintegy [...] a Berliner Bank konszerneredményhez való hozzájárulásának kiesése miatt, a többi a dolgozók leépítésének késedelme, a jutalékbevételek és a remanens (fix) költségek (mindenekelőtt a backoffice-skála-hátrányok alapján) tervezett növelésének elmaradása miatt. A sajáttőkehozadék 2006-ban [...] százalékponttal [...] %-ra csökken. Ez a számítás mindenesetre azon a feltételezésen alapul, hogy a Berliner Bank az ajánlattevők körének maximálása céljából önálló bankként kerül értékesítésre, mely nagyobb költségeket von maga után, mint egy vagyon- vagy üzemrész értékesítése. Ezenkívül a Berliner Bank kiválása révén a lakossági (retail) üzletágnak a BGB összes üzletében lévő eredményrésze jó [...] %-ról mintegy [...] %-ra csökken és a tőkepiaci üzletág részesedése ennek megfelelően jó [...] %-ról kb. [...] % [...]-ra nő.

(70) A Bizottság Németországot, illetve a bankot további felkérésben kérte azon következmények számbavételére, melyek a BerlinHyp 2006 végéig megtörténő, középtávú, külön értékesítése esetén a konszern fennmaradó részére hatással vannak. Ez Németország, illetve a bank adatai szerint a következő negatív visszahatásokat gyakorolná a konszern fennmaradó részére, illetve a következő, a vevő által nem szükségszerűen teljesíthető követelményeket támasztaná: a vevőnek a konszernen belüli refinanszírozást (jelenleg kb. [...] EUR) legmesszebb menően hasonló feltételekkel kellene átvennie, azaz legalább olyan jó hitelminősítéssel kell rendelkeznie, mint a Landesbank Berlin. Ezenkívül át kell vennie a BGB BerlinHyp számára nyújtott patronizáló tevékenységét, hogy a nagyhitel-beszámítás elkerülhető legyen (jelenlegi becsült volumen: kb. [...] EUR). Ezenkívül a vevőnek legalább a BerlinHyp mérleg szerinti értékét fel kell ajánlania vételárként, mivel egyébként [...] könyvelési-érték-leírásokra kellene, hogy sor kerüljön, melyek veszélyeztetnék a konszern fennmaradó részének életképességét. Az ajánlattételi eljárás negatív kimene-

tele esetén is fennáll a további könyvelésiérték-leírások kockázata. Ezenkívül egy, a szerkezetátalakítási tervet terhelő korlátozás nélküli értékesítésre csak akkor van lehetőség, ha a BerlinHyp és a konszern közti értékesítési együttműködés fent tud maradni. A külön értékesítéssel járó kötelezettség az aktuális könyv szerinti érték [...] EUR-ról [...] EUR-val, a BerlinHyp 519 millió EUR összegű sajáttőkéjének könyv szerint értékére történő egyszeri leírását teszi szükségessé. A 2006. évre, a konszern fennmaradó részére várt adózás előtti eredmény további [...] EUR-val csökken (a tervezett kb. [...] EUR összegű BerlinHyp-eredmény kiesése és a mintegy [...] EUR összegű várt értékesítési bevételből származó kamatjövedelem közti különbözet). Ez — a Berliner Bank külön eladásával együtt — a konszern fennmaradó részének 2006. évre célul kitűzött sajáttőke-hozadékának további mintegy [...] %-os összesen jó [...] %-ra való csökkenését, valamint egy alig több, mint [...] %-os sajáttőkehányadot eredményezne.

A verseny indokolatlan torzításának elkerülése

(71) Németország egy úgynevezett középtávú tervezetet nyújtott be a mérleg és az eredménykimutatás egyes tételeinek alakulásáról a 2001-től (jelenlegi állapot) 2006-ig (terv) tartó időszakra, melyet az eljárás során az ígért további értékesítési, bezárási és csökkentési intézkedéseknek megfelelően többször aktualizált. A 2003 júniusában benyújtott középtávú tervezet szerint, mely már figyelembe veszi az ingatlanszolgáltatási üzletág és az IBB kiválását, valamint az összes eredetileg végrehajtani szándékozott intézkedést, a 2001 és 2006 között szerkezetátalakítási időszakban a következő hatások adódnak az egyes üzletágakban, melyek közül a középtávú tervezetben felsorolt különböző tételekből itt példaszerűen lényegében csak az üzletágvagyont és a dolgozói létszámot említjük meg.

(72) A lakossági üzletágban az üzletág vagyona az eladási, bezárási és egyéb csökkentési intézkedések alapján jó [...] EUR-ról ([...] EUR-val vagy [...] %-kal) csekély mértékűre fog csökkenni, ahol mintegy 90 % jut a részesedések (mindenekelőtt Allbank, Weberbank, BG Polska, Zivnostenka Banka) értékesítésére. A dolgozói létszámot arányon felül kb. [...] %-kal csökkentik. A Berliner Bank később megígért értékesítése azonban itt még nem került figyelembevételre.

(73) A másik, retail bankinghoz tartozó vállalati üzletágban, tehát a kis- és középvállalkozásokkal foglalkozó üzletágban, (nem: nagyvállalatok), az üzletág 2001. évi [...] EUR összegű vagyonának 2006-ban [...] EUR-ra való csökkenése várható (mintegy [...] EUR-val vagy [...] %-kal). Ezzel egyidejűleg a dolgozói létszámot jó [...] %-kal építik le. A Berliner Bank később megígért értékesítése itt szintén nem került még figyelembevételre.

(74) Az ingatlanfinanszírozási üzletágban végrehajtandó kompenzációs intézkedés elsősorban a kockázati portfólió visszaállításán és a kis kockázatú üzletekre való fókuszáláson alapul. Ezáltal az üzletág 2001. évi [...] EUR összegű vagyona 2006-ban [...] EUR-ra csökken (mintegy [...] %-kal). A dolgozói létszámot kb. [...] %-kal csökkentik.

(75) A tőkepiaci üzletág csökkentése a dolgozók kb. [...] %-os leépítéséhez vezet; az üzletág vagyona mintegy [...] %-kal a 2001. évi [...] EUR-ról 2006-ra mintegy [...] EUR-ra csökken. A tervezettel ellentétben erősebben fókuszál a kockázatszegény ügyletekre. Az ágazat kötelezettségei több mint [...] %-kal, arányon felül csökkennek.

(76) A nagy-/külföldi vállalatok üzletágának lépésről lépésre történő felszámolása az ágazat vagyonának kb. [...]-val való csökkentésével és a dolgozói létszám mintegy [...] %*-os leépítésével jár. A szerkezetátalakítási szakasz végén a főként bizonyos szerződések és megállapodások hosszú lejárata miatt még fennálló tételek 2006 után további leépítésre kerülnek.

(77) Az állami vállalatok üzletágban a régión túli, teljes üzlet feladásával az ágazat vagyona mintegy [...] %-kal csökken. Az állami vállalatok üzletágát a vállalati üzletághoz fogják hozzárendelni.

(78) Az ingatlanszolgáltatási üzletág tervezett kiválásával — mely további kompenzációs intézkedésként felajánlásra került — ennek az üzletágnak az ágazati vagyona majdnem teljesen leépítésre kerül.

(79) A vagyontételek további csökkentéseivel — például a kamatgazdálkodásban, vagy az IBB fejlesztési üzletágának kiválásával (mintegy 20 milliárd EUR összegű ágazati vagyon) — és a konszolidációs hatásokkal együtt végül a mérlegfőösszeg a 2001. évi 189 milliárd EUR összegről mintegy [...] EUR-val vagy [...] %-kal 2006-ban kb. [...]-ra csökken. Az IBB kiválását figyelmen kívül hagyva, melynek kompenzációs intézkedésként való értékelése kérdéses ([18]), a mérlegfőösszeg körülbelül [...]-os csökkenése valósul meg.

(80) A piaci részesedéseket illetően, ezek a lakossági és vállalati üzletágban berlini vonatkozásúak, mert itt regionális üzletről van szó. Az ingatlanfinanszírozási

([18]) A Bizottság erre vonatkozó megjegyzése: A fejlesztési üzletág a német fejlesztési bankokról szóló megegyezés szerint közfeladatot és ezért nem egy, a verseny szempontjából lényeges kereskedelmi tevékenységet végez, mely ezért nem is fogadható el kompenzációs intézkedésnek. Az intézményi teher és a kezességi helytállás a fejlesztési üzletághoz csak annak önálló fejlesztési bankká válása esetén maradhat meg.

üzletág és a tőkepiaci üzletág piacai ezzel szemben országos vonatkozásúak, az utóbbi nagyrészt nemzetközi is. A berlini lakossági és vállalati üzletágban lévő piaci részesedéseket a jelentéssel benyújtott számokhoz képest lefelé korrigálták (a lakossági üzletágban jó 20—40 %-os részesedésekre és a vállalati üzletágban jó, illetve alig 25 %-os részesedésekre), mivel a BGB-nek az erre vonatkozóan használt statisztikákhoz a Landeszentralbank felé küldött jelentései az itt szükséges regionális vagy tárgyi elkülönítés nélkül készültek (lásd a következő oldalakon a 291. pontot).

(81) A lakossági üzletág hitelüzleteihez a berlini piacon 2006-ig a BGB piaci részesedésének enyhe növekedését prognosztizálják, míg ez a betétüzletágban csak kismértékben csökken. Ez a fejlődés a BGB üzleti tevékenységének a berlini piacra való fókuszálásán alapul. Ezzel egyidejűleg azonban a szerkezetátalakítási terv szerint a régión túli piacról teljesen vissza fog húzódni. A lakossági üzletágban a kompenzációs intézkedések a berlini piaci részesedést megadó számokon alig láthatóak, mert az üzletek csökkentésére elsősorban a régión túli területeken kerül sor.

(82) A vállalati üzletágban 2001 és 2006 között a hitelüzletekben a piaci részesedés enyhe csökkenése fog bekövetkezni, míg a betétüzletágban lévő piaci részesedés megközelítőleg állandó marad.

(83) Az ingatlanfinanszírozási üzletágban az eredetileg megadott nemzeti piaci részesedést az aktualizált statisztikák alapján kerek 5 %-ról kb. 3 %-ra kell korrigálni, mely 2006-ig kb. 2 %-ra fog csökkenni. A tőkepiaci üzletágban 2006-ig előreláthatólag nem következnek be változások.

(84) Németország az eljárás folytatása során kifejtette, hogy a BGB intenzíven vizsgálta a további kompenzációs intézkedések lehetőségét. Az ingatlanszolgáltatási üzletágnak az eredeti tervhez egy korábbi stádiumban pótlólag beígért értékesítésén túl azonban nincs lehetőség további ellenszolgáltatásokra [...].

(85) A kompenzációs intézkedések összességében is megfelelőek. A támogatások összege — mint hivatkozási pont a megfelelőség vizsgálatához — magába foglalja a tartomány 1,755 milliárd EUR összegű tőkeinjekcióját és a kockázatlefedés támogatásértékét, mely gazdaságilag legfeljebb a 6,07 milliárd EUR összegű worst case forgatókönyvnek felel meg. A kockázatlefedéshez visszatérítésként a BGB évente 15 millió EUR összegű kezességi jutalékot fizet.

(86) A piactorzításra nézve kiindulási pontként a Bizottság az eljárás megindításáról szóló határozatában az üzletbővítés lehetőségét a fizetőképességi mutatóval szemben támasztott bankfelügyelet-jogi követelmények alapján alkalmazta. Az a feltevés, hogy egy 1 milliárd EUR összegű sajáttőke-injekcióval a kockázatsúlyozott aktívák max. 25 milliárd EUR összeggel növelhetők, Németország szerint nem következik minden további nélkül a bankfelügyelet-jogi keretfeltételekből. Csak a saját- és póttőke egyidejű injekciója esetén tudja egy bank a kockázatsúlyozott aktíváit a sajáttőke-injekció 25-szörös összegével növelni. Ha egy bank az ezidáig figyelembe nem vehető, a sajáttőke-injekciónak megfelelő mértékű póttőkében hiányt szenved, a 25-ös tényező eleve nem alkalmazható. Nem tűnik szakszerűnek egy olyan üzletágbővítés, mely csak a banknál egyébként meglévő póttőkével válik lehetővé, olyan piactorzításnak tekinteni, melyet egy támogatásként minősítendő sajáttőke-injekció idéz elő. Ezért azt kérik, hogy a maximálisan lehetséges piactorzítást már a kiindulási pontban egy tőkeinjekció formájában nyújtott támogatás 12,5-szörös összegére korlátozzák.

(87) Berlin tartomány a BGB-nek csak egy 1,755 milliárd EUR összegű sajáttőkét nyújtott, póttőkét azonban nem. A sajáttőke-injekciónak az volt a következménye, hogy az eddig nem figyelembe vehető 877,5 millió EUR összegű póttőkét figyelembe lehetett venni, ami azonban — ahogy kifejtettük — nem értékelhető a sajáttőke-injekció által előidézett piactorzításként.

(88) Ezenkívül a 4 %-os (elméleti) sajáttőkehányadnál, illetve 8 %-os tőkemegfelelési mutatónál a sajáttőkeellátottság törvény által előírt minimális követelményeiről van szó. Egy szabályozott üzletmenethez, valamint egy, a pénzpiacokon való részvételhez szükséges mozgástérhez az intézményeknek egy lényegesen jobb sajáttőke-ellátottsággal kell rendelkezniük. A BAFin becslése szerint piaci szemszögből nézve jelenleg egy [...] %-os sajáttőkehányadra és egy [...] %-os tőkemegfelelési mutatóra van szükség ahhoz, hogy a BGB likviditása biztosítható legyen és a szerkezetátalakítás folytatása ne kerüljön veszélybe (lásd. A BAKred 2001. június 29-i levelét).

(89) Ezen megfontolások és a jelenleg mérvadó tőkehányadok alapján a tőkeemelés így egy kb. 18 milliárd EUR összegű piactorzítással jár (1,8 milliárd EUR összegű sajáttőke-injekció szorozva kereken 10-es szorzóval).

(90) Németország már az eljárás Bizottság általi megindítására reagálva felajánlotta további kompenzációs intézkedésként az ingatlanszolgáltatási üzletág (IBAG, IBG, LPFV) leválasztását a BGB-ről. A kockázatlefedés hatása az ingatlanszolgáltatási üzletágra fókuszálódik,

melyet önmagában véve nem érintenek a fizetőképességi mutatókkal támasztott követelmények és melyet bármely más társaság banki engedély nélkül ugyanúgy végezhet. A kockázatlefedés a régi üzletekre, lényegében a már kihelyezett befektetési alapokra vonatkozik és nem az újonnan kötött üzletekre. Helytálló lehet azonban az a vélemény, hogy az újonnan kötött üzlet csak a kockázatlefedés által válik lehetségessé. A piactorzítás mértéke azonban legfeljebb az újonnan kötött üzletek összesített volumenét érheti el. Az IBV-nél 2002. évben összesen [...] EUR összegű befektetési alap értékesítési volumen várható. A Bavariánál 2002. évben összesen [...] EUR összegű projektvolumen feltételezhető. Az IBAG összes újonnan kötött üzlete ezzel kb. [...] EUR körül mozog. Az IBAG újonnan kötött üzleteire a kockázatlefedés legfeljebb a szerkezetátalakítási szakasz 2006. év végi befejeződéséig lehet hatással. Ezután az IBAG egy szanált és teljesítőképes vállalat lesz, mely saját erejéből helyt tud állni a versenyben. Ezért a kockázatlefedéshez csak az IBAG 2005 végéig újonnan kötött üzleteit lehet hozzászámítani, melyek 2002 és 2005 között összesen [...] EUR-t tesznek ki. A piactorzításnak ez az összege Berlin tartománynak a kockázatlefedésből felhasznált tényleges igénybevételéhez feltételezett best case forgatókönyv (2,7 milliárd EUR) és worst case forgatókönyv (6,1 milliárd EUR) között van. Ezért célszerűnek tűnik, hogy a Bizottság a kockázatlefedés hatására bekövetkező piactorzítás meghatározásakor az IBAG szerkezetátalakítási szakasz végéig újonnan kötött üzleteihez meghatározott [...] EUR értéket veszi alapul. Jobb híján ehelyett a kockázatlefedés piactorzítását a kockázatlefedés támogatásértékének alapján lehetne meghatározni, mely a worst case forgatókönyvnek (6,07 milliárd EUR) felel meg.

(91) Ennek eredményeképpen a kompenzációs intézkedések megszabásához kiindulási pontként az alábbi irányadó piactorzulás következik:

— a BGB javára újonnan, tőkeemeléssel: 18,3 milliárd EUR,

— a leválasztandó ingatlanszolgáltatási üzletág javára kockázatlefedéssel: [...] EUR — 6,1 milliárd EUR.

(92) A Bizottság által az eljárás megindításáról szóló határozatban az akkoriban rendelkezésre álló információk alapján feltételezettektől eltérően a BGB ténylegesen alacsonyabb piaci részesedései alapján nem lenne helyénvaló a BGB rendkívül erős piaci pozíciójából kiindulni és abból a kompenzációs intézkedések meghatározásához következtetéseket levonni. Összességében a kompenzációhoz javasolt intézkedések a piactorzításhoz mértnek tűnnek, mégpedig a WBK-vagyon esetleges támogatásjogi problematikájának az LBB-be történő beszámításával is.

(93) Németország kifejtette továbbá, hogy a Berliner Bank értékesítése Berlin tartomány BGB-ben lévő tulajdonrészeinek értékesítése előtt versenyokokból nem ajánlatos. A lakossági üzletágban nyújtott ellenszolgáltatások a Weberbank, az Allbank és a külföldi leányvállalatok, a BGB Polska és Zivnostenska Banka leválasztása, valamint a 6 Németországon belüli lakossági centrum feladása és túlnyomomórészt Berlinben mintegy 90 fiók bezárása által elegendők. Ezenkívül a kompenzációs intézkedések összességében annak keretén belül maradnak vagy még túl is nyúlnak azon, amit a Bizottság korábbi határozataiban bankok szerkezetátalakításához előírt.

(94) A Bizottság további kifogásai után, mindenekelőtt arra a tényre tekintettel, hogy az eddig elvégzett vagy még végrehajtandó bezárási és értékesítési intézkedések által a BGB pozíciója a berlini piacon a lakossági üzletágban szinte változatlan marad, Németország és Berlin tartomány végül mégis úgy döntöttek, hogy megígérik a Berliner Bank értékesítését. Ezen ígéret szerint Németország kötelezettséget vállal annak biztosítására, hogy a Bankgesellschaft konszernje a „Berliner Bank" részleget mint gazdasági egységet, a márkanévvel, az összes ügyfélkapcsolattal, kirendeltséggel és hozzátartozó személyzettel nyílt, átlátható és diszkriminációtól mentes eljárásban 2006. október 1-ig jogerősen értékesíti.

(95) A „Berliner Bank" értékesítése a szegmensvagyont a retail banking teljes területén [...] EUR összeggel fogja csökkenteni ([...] EUR lakossági üzletágban és [...] EUR a vállalati üzletágban). A már tervezett intézkedésekkel együtt a szegmensvagyon összesen [...] EUR-val csökken. A mérlegfőösszeg a szerkezetátalakítás időszakában 189 milliárd EUR-ról most [...] EUR-ra csökken.

A minimális mértékre korlátozott támogatás

(96) A kockázatokat a szerkezetátalakítás folyamán nem értékelték túl. Ezek valóban az LPFV rendelkezésére álló ismeretek 2002. januári állapotán alapulnak. Értékelésük makroökonómiai tényezők alapján és az ingatlanok intenzív kezelése révén a garanciák futamideje alatt változhat. Mind az LPFV IBG-vel kötött mentesítési szerződései révén, mind az LPFV Berlin tartomány általi lefedésének módozatai alapján biztosított azonban, hogy Berlin tartomány által a garanciákból csak tényleges igénybevételek téríthetők meg. Egy kiváló minőségű gazdálkodás biztosításához Berlin tartomány számára az LPFV-nél beavatkozási és utasítási jogok állnak fennt.

(97) A többszörös kockázatlefedés tényleges kizárásához megfelelő ellenőrző intézkedéseket is bevezettek. A revitalizációból és felajánlási jogból származó kockázatok ugyanis nem összeadódtak, hanem helyettesítették egymást. Ezt az LPFV kockázatkimutatásában figyelembe vették. Egy tényleges többszörös kockázatlefedés ezzel szemben a BGB-konszern bérleti garanciájának és hitelgaranciájának tekintetében áll

fenn. Az LPFV a bérleti garanciákra való igénybevétel szabályszerűségét jogilag, objektíve és számszakilag vizsgálja. Egy vizsgálatot, mely a hitelgaranciából való egyidejű igénybevételt kizárja, Berlin tartomány megbízásából 2003 januárja óta a kizárólagos tulajdonában álló „BCIA Berliner Gesellschaft zum Controlling der Immobilien-Altrisiken mbH" folytat. Az LPFV összes teljesítését, melyre a tartomány általi teljesítésátvállalás vonatkozik, a BCIA jogi, objektív és számszaki szempontból részletesen vizsgálja, éppenúgy mint a hitelgaranciából, valamint a mérleggaranciákból való összes igénybevétel jogszerűségét. A BCIA-val a tartomány a károk minimalizálásához egy ütőképes és hatékony apparátussal rendelkezik. A 2002. április 16-i garanciatörvény kifejezetten kimondja, hogy a lefedett kockázatokkal összefüggésben, amennyiben jogi kötelezettség nem áll fent, nem kerülhet sor harmadik személynek történő fizetések teljesítésére.

(98) A tartomány, illetve a BCIA, akinek tevékenységéről a képviselőház felé negyedévente tudósítani kell, a részletes megállapodás alapján az alábbi hozzájárulási, ellenőrzési, utasítási és hasonló jogokkal rendelkezik a kockázatlefedéssel kedvezményben részesített társaságokkal szemben, mely jogok gyakorlását egy illetékességi és eljárási rendszabályzatban szabályozták:

— a hozzájárulás fenntartása a hiteligérvényekre történő kifizetésekhez, ha bizonyos értékhatárokat túllépnek,

— közreműködés a pozitív lista megállapításában és a mérleggaranciákhoz készített éves elszámolásban,

— a hozzájárulás fenntartása aktívák értékesítével kapcsolatban, melyek a könyv szerint értékgarancia által érintve vannak, ha bizonyos értékhatárokat túllépnek,

— a hozzájárulás fenntartása beruházásokkal kapcsolatban, melyek pótlólagos beszerzési és gyártási költségekhez vezetnek, ha bizonyos értékhatárokat túllépnek,

— a hozzájárulás fenntartása az LPFV bizonyos fizetéseihez,

— utasításjog az IBG-vel és az LPFV-vel szemben az igénybevétellel szembeni védelemre vonatkozólag,

— a hozzájárulás fenntartása engedményezésekhez és a részletes megállapodásból származó igényekre vonatkozó egyéb intézkedésekhez,

— széles körű felvilágosítási és betekintési jog,

— egyetértés fenntartása az IBG, IBAG és LPFV zárlati ellenőrének megbízására vonatkozólag,

— a berlini Számvevőszék vizsgálati joga,

— a hozzájárulás fenntartása szerkezetátalakításoknál.

(99) A bank jelentős saját hozzájárulást nyújt azon vagyonértékek vagy leányvállalatok értékesítésével, melyek a hosszú távú fennmaradáshoz nem elengedhetetlenek. Itt lényeges, nyereséget is hozó részesedésekről van szó, melyeket nyílt és átlátható eljárás során értékesítenek. Ehhez jön az ingatlanszolgáltatási üzletág előirányzott értékesítése. További saját hozzájárulásra nincs lehetőség, mivel a BGB a kockázatos aktívák csökkentése révén már 2001. évben minden tőle telhető erőfeszítést megtett, hogy a saját eszközök további veszteségét legmesszebbmenőkig meg tudja akadályozni, és a tőkemegfelelési mutatókat alátámassza.

(100) A megmentési támogatásként előzetesen jóváhagyott és 2003. évtől a szerkezetátalakítási terv szerint célul kitűzött tőkemegfelelési mutatóok és tőkemegfelelési mutatók szükségesek is. Az előzetesen jóváhagyott 5 %-os sajáttőkehányad és 9,7 %-os tőkemegfelelési mutató, valamint a 2006. évtől célul kitűzött 7,5 %-os sajáttőkehányad és 12 %-os tőkemegfelelési mutató elérésére a vállalat fennmaradásához — beleértve a hitelminősítő intézetek által adott szolid hitelminősítést is — sürgősen szükség van. Különösen tekintettel a [...]-ra, valamint a BGB [...] likviditási helyzetére, egy átlagon felüli sajáteszköz-ellátottság nélkülözhetetlen, [...].

(101) Az országos bankok / takarékpénztárak átlagos sajáttőke-, illetve tőkemegfelelési mutatói az 1995 és 2000 közötti években 5,7-6,8 %-os, illetve 8,9-10,2 %-os tartományban mozogtak. A BGB számára előzetesen jóváhagyott 5 %-os sajáttőkehányad így a vele összehasonlítható bankok hosszú távon vett átlaga alatt van, míg az előzetesen jóváhagyott tőkemegfelelési mutató 0,1 %-kal, éppen, hogy csak az 1995 és 2000 közötti évek átlagértéke felett van. Ezek a mutatók nagyon konzervatívnak tűnnek és a BGB sajátos problematikájához nem jönnek számításba.

(102) Az összpiac, azaz a németországi magán és állami bankok fizetőképességi mutatói - többek között a magánbankszektorban hiányzó kezességi helytállás alapján — 6,3-7,3 %-os (sajáttőkehányad), illetve 10,4-11,3 %-os (tőkemegfelelési mutató) sávszélességben mozogtak. Már az állami bankok számára a kezességi helytállás megszűnésének előterében az országos bankok és takarékpénztárak fizetőképességi együtthatói előreláthatólag lassan a magánbankok magasabb szintjéhez fognak közelíteni. Ennek hatására az országos bankok és takarékpénztárak tőkemegfelelési mutatóinak átlaga 2006. évben *ceteris paribus* 9,6 %-ról mintegy 10,9 %-ra fog nőni. Ezáltal a BGB sajáteszköz-pufferja a BGB szanálási tervezetben 2006-ra prognosztizált tőkemegfelelési mutatót alapul véve [...] %-ról csupán kb. [...] %-ra csökken.

(103) A tőkemegfelelési mutató megítéléséhez így nem az előírás szerinti 8 %-os miminum a lényeges, melyet a BAFin valójában már 8,4 %-ra emelt és mely az ingadozás függvényében gyakorlatilag mintegy 8,6 % körül van. A tőkepiac, illetve a hitelminősítő intézetek jellemzően olyan megfelelő alappontokhoz igazodnak, melyek lényegesen magasabb tőkemegfelelési mutatókat mutatnak ki és ennek megfelelően a látszólag magas sajáteszközpuffert az alig [...] %-ról mintegy [...] %-ra csökkentik.

(104) Egy átlagon felüli [...] tőkemegfelelési mutató 2006-ban elengedhetetlen. A hitelminősítő ügynökségek hitelminősítésük megadásakor nagy jelentőséget tulajdonítanak a tőkeszerkezetnek és már a múltban is felhívták a figyelmet a BGB sajáttőkehányadának javítására. A financial strength-, valamint long-term-rating közötti szoros kölcsönösség és a kezességi helytállás jövőbeli megszűnése alapján a financial strength-rating jelentős javulására van szükség, hogy a refinanszírozás terjedelmére és költségeire ható negatív hatások elkerülhetők legyenek. Ezenfelül a kockázatos aktívák újraértékeléséből a Basel II. szerint előreláthatólag 2006-tól a kockázatos aktívák növekvő ingadozása alapján nagyobb sajáteszköz-szükséglet következik.

IV. MÁS ÉRINTETTEK VÉLEMÉNYE

(105) A Bizottság az eljárás megindításáról szóló határozat *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában* való megjelentetésére két másik érintett, nevezetesen a Berliner Volksbank és egy személyének titokban tartását kérő harmadik személy, véleményét kapta kézhez.

A Berliner Volksbank véleménye

(106) A Berliner Volksbank előadta, hogy a bejelentett, az EK-Szerződés 87. cikkének (3) bekezdése szerinti szerkezetátalakítási támogatások jóváhagyása nem helytálló. A támogatásokra az intézményi teher és kezességi helytállás jogintézményei sem terjednek ki és ezáltal nem meglévő támogatások.

(107) A BGB javára foganatosított támogatási intézkedések túllépnek az eddig ismert dimenziókon. A BGB pénzügyi nehézségei első sorban a vállalat zártvégű ingatlanbefektetési alapokkal végzett rendkívül veszteséges üzleteire vezethetők vissza. A BGB-nél felmerült veszteségek oka abban áll, hogy az objektumok megszerzésekor gyakorlatilag nem került sor vizsgálatra. Az alapokba befektetőknek mégis bevételeket garantáltak. A vállalat — ugyan elsősorban a betéttulajdonosok számára nyújtott kedvező kondíciók miatt — országszerte piacvezetőnek számított.

(108) A szerkezetátalakítási támogatások egyedi esetekben egy bank fizetésképtelenségének a bankrendszerre és a nyilvánosság bizalmára gyakorolt súlyos negatív következményeit tekintve ugyan helyénvalók lehetnek. A Bizottság által eddig elbírált esetektől eltérően itt azonban egy korlátozott regionális hatáskörrel rendelkező támogatásban részesülőről van szó, így a támogatások hatása csak néhány versenytársra koncentrálódik. Ezeket azonban annál erősebben érintik a versenytorzító hatások, különösen a Berliner Volksbankot, mely összes üzletágában versenytársa a BGB-nek.

(109) A támogatás összegének és intenzitásának a szerkezetátalakításhoz szükséges minimális mértékre kell korlátozódnia. Ez azonban nem megállapítható. A tartomány ingatlanüzletágból származó kockázatokhoz nyújtott garanciája egy korlátlan pótfizetési kötelezettségnek felel meg, mivel Berlin tartomány ezzel kapcsolatos jótállási kötelezettsége nem felbecsülhető, tehát a jövőbeli veszteségekhez egy „biankó csekk"-nek felel meg. A vállalatnak azonban nem szabad fölösleges likviditást juttatni. A garancia, már összegét (21,6 milliárd EUR) és tartamát (30 év) tekintve is, túlméretezett, a banknak gyakorlatilag korlátlan bonitást nyújt, és így nagyon jelentős versenytorzító hatással bír. A banknak az operatív bankügymenetben lévő ingatlanszolgáltatási üzletág kockázatai alóli teljes mentesítése által a BGB egy „menlevelet" kap ahhoz, hogy tetszőleges kondíciókkal adjon ki ajánlatokat, pl. értékesítéseknél vagy ingatlanok bérbeadásánál. Még akkor is, ha a bank ezzel veszteségeket termelne, ezeket Berlin tartomány újra teljesen kompenzálná. Eredményképpen a garancia ezzel egy korlátlan összegű pótfizetési kötelezettségnek felel meg, mely már természetéből fakadóan sem engedélyezhető és melyhez ráadásul az alapul szolgáló törvényben hiányzik a szükséges konktretizálás. Ezenfelül a tőkeinjekció és a kockázatlefedési garancia halmozott nyújtása egy dupla lefedettséghez vezet. A garancia szubvenció-egyenértékének meghatározásakor figyelembe kell venni, hogy ezt bizonyosan jelentős mértékben veszik igénybe. A legkedvezőtlenebb esetben a tartomány 6,1 milliárd EUR-ból indul ki. Amennyire az ügyfélkör csökkenésének bekövetkezésével (mely nyilvánvalóan nem számszerűsíthető) reálisan számolni kell, annak névleges összegének felel meg a garancia támogatásösszege.

(110) A pénzügyi szolgáltatások piacát a kondíciók terén folytatott erős verseny és a haszonkulcsokra gyakorolt jelentős nyomás jellemzi. Ezért az várható, hogy a BGB a támogatások által neki juttatott előnyt a piacra teljes terjedelmében továbbítani fogja és ezáltal versenytársainak terhére jelentős versenytorzítást idéz elő. Ez különösen aggasztó, mert a támogatásokat annak a Berlin/Brandenburg régióban lévő piacveze-

tőnek nyújtják, melynek régión belüli piaci részesedése a teljes aktív üzletre vonatkozóan annak saját becslése szerint majdnem 50 %-os és mely a berlini hitelintézmények összes kirendeltségének jó 50 % feletti részével rendelkezik. A BGB fő üzletágaiban, a lakossági üzletágban és a középméretű vállalatokkal folytatott üzletágban a Berliner Volksbank közvetlen versenytársa és már ma akkora piaci részesedéssel rendelkezik, mely a Beliner Volksbank piaci részesedését sokszorosan meghaladja. A támogatás így a berlini bankpiacon egy további gazdasági „hatalomrajuttatás"-hoz járul hozzá. A BGB viszonylat erős piaci jelenléte a BGB több márkanevet használó stratégiájának következménye is, így az több különböző márkanévvel, illetve cégnévvel jelzett intézménnyel lép fel. A BGB egy olyan üzletstratégiát követ, mely a jövedelmezőségi stratégiáktól megvált és támogatott kondícióinak köszönhetően a versenytársak elnyomásához vezetett.

(111) Az előterjesztett szerkezetátalakítási terv egy tartós felépüléshez szükséges határozott koncepció hiányában nem alkalmas arra, hogy a vállalat hosszú távú jövedelmezőségének helyreállítását lehetővé tegye. Ez túl optimista feltevéseken alapul, nem elég konkrét és túlhangsúlyozza a pozitív szempontokat. Ezenkívül nem alkalmas a vállalat hosszú távú jövedelmezőségének és ezzel életképességének biztosítására, mivel az csak egy kb. 6-7 %-os céljövedelmezőségből indul ki, mely csak fele az ágazatban szokásos átlagnak. Végül a szerkezetátalakítási tervezet nem említ jövőbeli támogatásjogi visszafizetési kötelezettségeket a WBK 1993. évi landesbankra történő átruházásához folyamatban lévő vizsgálati eljárás tekintetében.

(112) A Bizottság iránymutatásai szerint fennálló szükségszerűséggel, hogy a szerkezetátalakítás befejeződése után a támogatásban részesülő bank releváns piacokon való jelenlétének korlátozása révén a versenytársakra gyakorolt hátrányos hatások csökkenjenek, nem számoltak eléggé, mivel a releváns piacokon az üzleti tevékenységeket még bővíteni is kell. A szerkezetátalakítási tervezet szerint a lakossági és vállalati üzletágban egy bevételnövekedés és a különböző Berlinen kívüli székhelyek bezárásának kompenzálása mindenekelőtt ezen üzleti tevékenységek berlini fókuszálásával és bővítésével kell, hogy lehetővé váljon. A BGB csak azon területi piacokról tervez visszavonulást, melyeken eddig nem ért el említésre méltó jelentőséget. A kirendeltségek bejelentett bezárása nem vezethet a BGB piaci jelenlétének csökkentéséhez, hanem sokkal inkább egy, a németországi pénzügyi szolgáltatások piacain megvalósuló általános trendnek felel meg, mely „over-banked"-nek minősül. A BGB által teljesítendő ellenszolgáltatások mértékét a BGB jelenleg piacot uraló pozíciója alapján, a berlini bankpiacon kell majd meghatározni, mivel a versenytorzító következmények itt lépnek fel legerősebben. A támogatással okozott versenytorzítások kompenzálásához a Bizottság részéről a BGB-konszern egy részterületének értékesítése jönne számításba. Ehhez pl. a „Berliner Bank" üzletág értékesítése kínálkozna, mely a releváns piaci szegmensekben olyan piaci részesedésekkel bír, melyek megfelelnek a Berliner Volksbankénak. A Berliner Bank értékesítése azzal az előnnyel járna, hogy itt egy szervezetileg meszszemenőleg önálló intézményről van szó, mely egy saját piaci megjelenéssel rendelkezik és ezért azt egy versenytárs nagyobb lebonyolítási problémák nélkül át tudja venni. Az így leadott üzletág nagyságrendje a támogatás összegét tekintve megfelelő kompenzálás lenne annak jelentős, versenytorzító hatásaival szemben.

(113) A szóban forgó támogatás az állami kezességi garanciák (intézményi teher és kezességi helytállás) és a Wohnbau-Kreditanstaltnak a Landesbank Berlinre történő átruházása mellett csak egyike a számos BGB javára nyújtott, állami pénzügyi támogatási intézkedéseknek. Ez egy olyan halmozódáshoz vezet, melyet a szerkezetátalakítási támogatásokhoz nyújtandó ellenszolgáltatások meghatározásánál is figyelembe kellene venni.

(114) A tőkemegfelelési mutató 9,7 %-ra történő emelésére nincs szükség. Csak a hitelintézeti törvényben törvényileg előírt 8 %-os minimumot kell jogilag kötelezően betartani és a Bizottság iránymutatásai szerint a „feltétlenül szükséges minimumot".

(115) A kockázatlefedés és tőkeinjekció halmozása nem szükséges, mivel már az előbbinek le kell fednie az ingatlanüzletágból származó veszteségekkel járó kockázatokat. A tőkeinjekció egy, a Berlin tartomány által végrehajtott „kétszeres veszteségkompenzáláshoz" vezet. A BGB a pótlólag megszerzett eszközöket más üzletágakhoz használhatja.

(116) Ezenkívül további támogatásokra is vannak utalások. A szenátus kiválasztott befektetőkkel tárgyal a bank átvételéről. Az értékesítés nem piaci áron történik, mivel az ajánlattételi eljárás nem mindenki számára nyílt, átlátható módon és diszkriminációtól mentesen zajlik.

Egy harmadik személy véleménye, aki személyének titokbantartását kérte

(117) Úgy tűnik, hogy a bank jövőbeli stratégiája mindenekelőtt abban áll, hogy tevékenységeit, kapacitásait és infrastruktúráját csökkentse és a regionális lakossági és vállalati üzletágra koncentráljon. Ennek a koncepciónak azon a feltevésen kell alapulnia, hogy ezek a regionális piacok és a bank azokban lévő részesedései növekednek. Felmerül azonban néhány kétség és ellentmondás a bank ezen piacokon való piaci részesedésére vonatkozóan. Másrészt nem világos, hogy a bank egyáltalán építhet-e szilárd ügyfélbázisra. A „Berliner Bank" márkanevet is gyengeségek jellemzik. A múltbéli ingatlanfinanszírozási üzletág proble-

mái alapján kétségek felülnek fel annak jövőbeli sikerére vonatkozóan. A tőkepiaci üzletág jelentős részének fenntartása egy regionális bankra nem jellemző.

(118) A szerkezetátalakítási terv megvalósításának sikere mérvadóan függ attól, hogy sikerül-e megvalósítani a foglalkoztatottak számának csökkentésével kapcsolatban szőtt ambiciózus terveket és egy új kockázatellenőrző rendszer bevezetését, valamint az információs rendszer javítását. Ezekkel kapcsolatban azonban kétségek merülnek fel, mivel a foglalkozottak létszámának csökkentéséhez eddig megtett intézkedések elmaradnak a célok mögött és a foglalkoztatottak és a szakszervezetek ellenállásával kell számolni. Ezenkívül az eddig megvalósított csökkentések nagy része outsourcing-intézkedésekre vezethető vissza. Ettől azonban nem várható a költségek hosszú távú csökkentése. Sokkal inkább várható az, hogy az áthozott munkavállalók költségeit a banknak kell viselnie, magasabb szolgáltatási díjak formájában.

(119) A banknak az iránymutatások 34. pontja szerint a jövőben képesnek kell lennie saját erőből megállni helyét a piacon. Kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a célként kitűzött 7 %-os sajáttőkehozam 2006. évre ehhez elegendő-e. Ezért nem lehet a hosszú távú életképesség helyreállításából kiindulni. Ez az alacsony hozam a közfeladatok takarékpénztár általi teljesítésével sem indokolható, mivel ez lényegtelen a hozam megítéléséhez.

(120) Tartós köztulajdon esetén jelentős kétségek merülnek fel arra vonatkozólag, hogy a bank életképessége helyreállítható-e és biztosítható-e. Berlin tartomány a munkaviszonyok megszüntetésekor jelentős politikai nyomásnak lesz kitéve. Általánosságban véve Berlin tartomány nem lenne képes a szerkezetátalakítási terv megvalósítására. A bank vezető helyeit ezentúl politikailag fogják betölteni, mely érdekkonfliktusokkal fog járni. Egy másik német országos bank általi átvétel esetén is fennállnának ezek a problémák.

V. NÉMETORSZÁG REAKCIÓJA A TÖBBI ÉRINTETT VÉLEMÉNYÉRE

(121) Németország állást foglalt a Berliner Volksbank és a névtelen harmadik személy megjegyzéseihez. A Berliner Volksbank előadása az állítólagos régi támogatásokhoz nem helytálló. Nincsenek állítólagos támogatások által felépített, jelentős pénzügyi források. Különben a konszern nem lenne egzisztenciális nehézségek közt. Egyébként a Bizottság az intézményi teher és a kezességi helytállás kezességi intézményeit meglévő támogatásokként értékelte és ezért nem írhatók a BGB terhére. A megmentési támogatás által történő tőkeinjekciót valójában olyan időtartamra kell a Bank rendelkezésére bocsátani, mely az iránymutatásoknak és a szerkezetátalakítási támogatások keretén belül alkalmazott bizottsági gyakorlatnak megfelel. A WBK-nak az LBB-be való bevitelét a Bizottság egy külön vizsgálati eljárásban vizsgálja, Németország azonban nem minősíti támogatásnak.

(122) A BGB a berlini bankpiacon igaz mind a lakossági, mind pedig a vállalati üzletágban viszonylag erős piaci pozícióval rendelkezik. Piaci részesedései azonban nem érik el a Berliner Volksbank által állított mértéket. A volumen szerint meghatározott piaci részesedések határozottan alacsonyabbak, mint az ügyfelek száma szerint meghatározott piaci részesedések, mivel a Berliner Sparkasse számos, kis hitel- és betétvolumenű számlával rendelkezik, mely inkább egy pótlólagos költségtényezőként jelentkezik.

(123) A szerkezetátalakítási terv minden szükséges dokumentumot tartalmaz, a szükséges részletességgel. Németország a szóban forgó tervben egy stabil alapot lát a BGB jövedelmezőségének biztosításához. A teljes németországi bankszektor jövedelmezősége a nehéz összgazdasági helyzet miatt határozottan visszaesett. Az átlagos sajáttőkehozam az 1999. évi 11,2 %-ról, a 2000. évi 9,3 %-on át 2001. évre mindössze 6,2 %-ra csökkent. A szövetségi kormány közleményeiben minden egyes üzletág 2001—2006 évi eredményeit következetesen egyenként mutatták ki és végigkövethető fokozatokban vezették le. Ennek során a bevételösszeg, a kockázatmegelőzés előtti és utáni üzemi eredmény és az adózás előtti nyereség fokozatai mentén létrejön egy összesítő tervezet.

(124) A szerkezetátalakítási terv megvalósításához szükséges lépéseket a BGB két fokozatban tervezi:

— Elképzelés szintjén legelőször egy részkoncepciót dolgozott ki a jelenleg meglévő üzletágak mindegyikéhez, függetlenül attól, hogy az a megtartandó, leépítendő, csökkentendő vagy értékesítendő üzletágakhoz tartozik-e.

— Gyakorlati szinten eszerint minden egyes részkoncepciót konkrét, a megvalósításához szükséges intézkedésekkel támasztott alá, és ezeket az intézkedéseket költségekkel is értékelte.

(125) Ezáltal egy teljes koncepció áll rendelkezésre. Azóta az egyes intézkedéseket tovább konkretizálták, és az intézkedéseket az üzletágak szintjén tovább részletezték és egy átfogó, összesített tervbe vonták. A megvalósításhoz két speciális, a szokásos eredménykontrollinget kiegészítő eszközt fejlesztettek ki, az egyiket az általános intézkedések nyomon követéséhez, egy másikat pedig a személyi intézkedések nyomon követéséhez. Ezek lehetővé teszik a tervezett és valós értékek havonta történő összeegyeztetését, ezáltal pedig a megvalósítás sikerének folyamatos ellenőrzését.

(126) A bank csak az ingatlanfinanszírozást tekinti egy regionális bank jellemző feladatának. Nem tartozik ez alá az ingatlanszolgáltatások üzletága, melyben meszszemenőleg azok a veszteségek halmozódnak fel, melyek a bank szanálását és az állami kockázatlefedést elsőként tették szükségessé. Ennek az üzletágnak a leadását a BGB kompenzációs intézkedésként ajánlotta fel. Az ingatlanhitelekkel szintén nem kismértékű aggodalom áll szemben.

(127) A jövőben mind az újonnan megkötött, mind pedig a már meglévő üzletekben, valamint a kontrollingon belül számos intézkedés foganatosítására kerül sor annak érdekében, hogy az ingatlanfinanszírozási üzletágban lévő kockázatok határozottan csökkenjenek. Az újonnan kötött üzletekben a tevékenységeket a vonzó székhelyekre koncentrálják, a kockázatot Németországon belül régión túlnyúló tevékenységekkel diverzifikálják, a külföldi üzleteket messzemenőleg felszámolják és a kockázatos üzletszegmensekkel, különösen az építtetőkkel, felhagynak. A meglévő üzletekben a veszélyeztetett kötelezettségekhez kockázatspecialistákat alkalmaznak, valamint elvégzik az állományok bíráló feldolgozását és újraértékelését. A kontrollingben egy konszernen belüli kockázatkontrollinget vezetnek be, mely egyes kontrollingeszközökhöz szintén keretet képez. Ezekhez jön egy korlátozó rendszer a piaci és címzett kockázatokhoz, egy előrejelző rendszer, szanálási stratégiák, valamint egy task-force a részbankon túlnyúló kötelezettségekhez.

(128) A szerkezetátalakítás a Berliner Volksbank véleményével szemben a piaci jelenlét csökkenéséhez vezet a nagyvállalatokkal és állami vállalatokkal foglalkozó üzletágak feladása, valamint más üzletágak csökkentése révén. A lakossági üzletágak feladásának üzemgazdaságilag nincs értelme, mivel ez a vállalat lényegét korlátozná, és következésképpen a privatizálási kilátásokat veszélyeztetné. Ezenkívül a retailüzletágakban sem fog növekedni a piaci jelenlét. Brandenburg tartományból a Bank Potsdam kivételével teljesen vissza fog vonulni. Berlin tartományban pedig a fiókok bezárásával fog a piaci jelenlét érezhetően csökkenni.

(129) A kockázatlefedés nem valósít meg „biankócsekket a jövőbeli veszteségekhez", mert a lefedéssel érintett kockázatok mindannyian régi kockázatok. A 2001. december 31. után létrejött üzleteket általában nem érinti, az ingatlanbefektetési alapokból származó kockázatokat pedig csak akkor, ha az adott alap 2000. december 31-ig kihelyezésre került.

(130) A kockázatlefedés nem is egy „menlevél ajánlatok tetszőleges kondíciókkal történő kiadásához, pl. értékesítéseknél vagy ingatlanok bérbeadásánál". A részletes megállapodás a 17. cikkének (2) bekezdésében, a 35. cikkének (2) bekezdésében és a 42. cikkének (5) bekezdésében sokszoros hozzájárulás-fenntartásokat tartalmaz a tartomány javára. Továbbá a részletes megállapodás 46. cikke egy átfogó kárcsökkentési kötelezettséget határoz meg, mely szerint a kedvezményezett társaságok kötelesek teljes erejükből arra törekedni, hogy a tartományt a lehető legkisebb mértékben vegyék igénybe, a mérlegérték-garancia által érintett aktívákat lehetőleg kedvező módon értékesítsék, illetve objektumokat optimálisan adják bérbe vagy hasznosítsák egyéb módon. Ennek megsértése az illető társaság kártérítési kötelezettségét vonja maga után.

(131) A kockázatlefedés nem felel meg semmilyen összeg szerint korlátlan pótfizetési kötelezettségnek sem. Egy társaságjogi pótfizetési kötelezettségtől eltérően ugyanis Berlin tartománynak a kockázatlefedésből származó kötelezettsége egyrészt összegszerűen, másrészt azonban tárgyát tekintve is korlátozott, mégpedig azokra a kockázatokra, melyek a részletes megállapodás végén felsorolásra kerültek és már 2001. december 31-ig bezárólag keletkeztek. A kockázatlefedés szintén eléggé konkretizált. Már a 2001. december 20-i elvi megállapodás tartalmazza a hitelgaranciák és mérleggaranciák által kedvezményezett társaságok végleges felsorolását, és a részletes megállapodás ezt a felsorolást csupán néhány részletében módosította. A részesedéseket és jogviszonyokat a részletes megállapodás és az ott hivatkozott szerződések felsorolásszerűen adják meg. A kockázatlefedés által lefedett kockázatok mértéke is elég konkrétan került megadásra.

(132) A BGB által célul kitűzött tőkemegfelelési mutató nem túl magas. A finanszírozók és tőkebefektetők BGB-be vetett bizalma ugyanis tartósan megrendült. A bank ezenkívül nem rendelkezik [...] (-val/vel), melyeket normál esetben a tőkemegfelelési mutató mellett igénybe szoktak venni egy bank tőkepiac-képességének megítéléséhez. Továbbá a bank privatizálása feltételezi, hogy a tartományi tulajdonrész megszűnése után a tőkepiacon elviselhető kondíciókkal lehet sajáttőkét felvenni. Ez egy tartósan és jóval a törvényi minimum felett lévő tőkemegfelelési mutatót tesz szükségessé.

(133) A privatizációs eljárás egyébként nem tartalmaz támogatáselemeket és nincsenek hiányosságai. Az eljáráson belül nincs diszkrimináció.

VI. A TÁMOGATÁSI INTÉZKEDÉSEK ÉRTÉKELÉSE

Állami támogatások az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerint

(134) A tőkeinjekciót, a kockázatlefedést és a visszafizetési megállapodásban megígért betétet Berlin tartomány bocsátotta rendelkezésre, ezáltal azok állami pénzeszközöket tartalmaznak. Ezeket a pénzeszközöket olyan feltételekkel nyújtották, melyek egy a piacgazdaságban működő finanszírozó számára nem lenné-

nek elfogadhatók. Összességében egy több milliárd eurós összegről van szó, melyet egy komoly pénzügyi nehézségek közt lévő vállalatnak tartósan bocsátottak rendelkezésére.

(135) Az 1,755 milliárd EUR összegű tőkeinjekció által, melytől a Tartomány nem várhatott azzal arányban álló hozamot, a BGB-ben meglévő tulajdonrészét 57 %-ról mintegy 81 %-ra emelte.

(136) A kockázatlefedést 30 éves időtartamra nyújtották. A megállapodás szerinti garanciák névleges, elméleti maximuma 21,6 milliárd EUR összeget tesz ki. Ez az összeg az összes elméletileg elképzelhető kockázatot lefedi, a bérleti garanciákhoz tartalmazza például ([...] EUR) az összes bérlő teljes kiesését, az úgynevezett újjáépítési garanciákhoz ([...] EUR) az összes épület és külső létesítmény teljes helyreállítási költségeinek becsült értékét, vagy az IBG/IBAG és leányvállalataik garantált mérleg szerinti értékének teljes veszteségét ([...] EUR). Egy 100 %-os bérletkiesés, az összes épület lebontása és újjáépítése, valamint a mérleg szerinti értékek teljes vesztesége azonban még a legpesszimistább feltételezések alapján sem reális. Németország ezért a valószínű igénybevételhez az alábbi becsült értékeket adta meg: 2,7 milliárd EUR az optimista esetben („best-case forgatókönyv"), 3,7 milliárd EUR az „alapesetben" („base-case forgatókönyv") és 6,1 milliárd EUR a pesszimista esetben (úgynevezett „worst-case forgatókönyv").

(137) Az eljárás során Németország megküldte ezen becsült értékek alapjait is. Ezekben a három forgatókönyvhöz a különböző kiesési kockázatok tekintetében feltevéseket fogalmazott meg. A bérleti garanciákra vonatkozóan ez például különböző infláció miatti bérletkiesések - mint csökkent bérlet vagy üresen állás - feltételezését jelentheti (a tényleges infláció a kilátásba helyezett infláció mögött elmarad). Ilyenkor a prognosztizált bérletkiesés a best-case forgatókönyv esetén 1,4 milliárd EUR, a base-case forgatókönyv esetén 1,9 milliárd EUR, a pesszimista forgatókönyv esetén 3,5 milliárd EUR összeget tesz ki.

(138) Németország azt is kifejtette, hogy az üzemgazdasági szempontból összesen várható igénybevétel a 6,1 milliárd EUR összegű worst-case forgatókönyvnek ([...] EUR összegű igénybevétel a bérleti garanciákból, [...] EUR az a legmagasabb árat biztosító garanciákból, [...] EUR az újjáépítési garanciákból, [...] EUR a mérleg szerinti értékre nyújtott garanciákból kifolyólag és [...] EUR fennmaradó összegekre) és ezzel a támogatás gazdasági értékének felel meg. Ezt a gazdasági értéket Németország egy alternatív elmélettel támasztotta alá: a kockázatlefedés garanciái nélkül az összes kockázatot [...] EUR és [...] EUR közötti tőkeinjekcióval kellett volna „felszabadítani". Ekkor mintegy [...] EUR összegű tőke jutott volna a fent leírt garanciák készpénzértékére (névleges gazdasági érték: 6,1 milliárd EUR); [...] EUR - [...] EUR a konszernbankok által az ingatlanszolgáltató társaságoknak ugyanazon célra ígért és igénybevett hiteleinek biztosításához szükséges tőkeinjekcióra (melyek a bérleti, újjáépítési és mérlegérték-garanciákból származó névleges elméleti kockázatmaximumok nem teljes lefedése esetén legfeljebb [...] EUR összegben a kockázatos aktívákhoz hozzászámítandók), valamint [...] EUR - [...] EUR összeg egy biztonsági tartalékra.

(139) Ezen összefüggésben Németország azt is kifejtette, hogy a kockázatlefedés kezességi maximumösszegének korlátozása a jó 6 milliárd EUR összegű gazdasági értékre felügyeleletjogi okokból mégsem lehetséges. Csak 21,6 milliárd EUR összeggel van az összes elméletileg elképzelhető, fent említett kockázat lefedve úgy, hogy a konszernbankok által az ingatlanszolgáltató társaságoknak nyújtott hitelek, melyeket szintén a bérleti, újjáépítési és az egyéb fent nevezett garanciákból származó kockázatok miatt ígértek meg és vettek igénybe, a részbankok és a konszern sajáttőkeegyüttható inak számításakor nem játszanak szerepet, mert azok a számításban 0 %-kal súlyozottak és ennek megfelelően nem kerülnek beszámításra és a nagy összegű hitelek határértékeire sem kerülnek felszámításra. A kezességi maximumösszegnek a gazdaságilag reális kockázatra való korlátozása ezzel szemben felügyelet-jogilag oda vezetne, hogy a maximum [...] EUR összegű hiteleket hozzá kellene számítani a kockázatos aktívákhoz, a nagy összegű hitelek meghaladnák felső határértékeiket és a csökkenő sajáttőkemutatók egy további jelentős tőkeinjekciót tennének szükségessé. A BAFin az összes elméletileg felmerülő — akár csekély gazdasági értékű — kockázat alapulvételének felügyeletjogi szükségességét 2003. március 7-i levelével erősítette meg.

(140) A Bizottság ezt a felügyeletjogi szükségszerűséget az összes elméletileg felmerülő kockázat alapulvételéhez 21,6 Mrd EUR összegben ismeri el. Továbbá az intézkedés támogatásjogi értékeléséhez a Németország által kifejtett indoklás alapján egy a kockázatlefedésben lévő, 6,1 milliárd EUR összegű támogatás gazdasági értékéből indul ki. Ez az összeg megfelel a Németország által feltevésekkel alátámasztott, reális worst-case vagy pesszimista forgatókönyvnek és ezért az értékeléshez elővigyázatossági okokból is szükséges. Továbbá körülbelül ilyen összegű érték adódott a kockázatok tőkeinjekcióval történő alternatív felszabadítása esetén is.

(141) A Berlin tartomány által a visszafizetési megállapodásban megígért betétre vonatkozóan először is meg kell jegyezni, hogy ez csak akkor kerül alkalmazásra, ha a bizottság a C 48/2002 („LBB/IBB") [19] eljárást visszakövetelésről hozott határozattal zárja le és a szanálási támogatást ebben az esetben is akkora összegben nyújtják, mely annak elkerüléséhez szükséges, hogy az LBB-nél és/vagy a BGB-konszernnél kialakuló tőkehányadok a megállapodásban megnevezettekhez képest alulmaradjanak. Mivel az „LBB/IBB" eljárásban folytatott vizsgálat még nem zárult le,

[19] HL C 239., 2002.10.4., 12. o.

jelenleg nem lehet e támogatás pontos gazdasági értékét meghatározni. A verseny szempontjából történő megítélés céljából mindenesetre az elméleti felsőhatárt 1,8 milliárd EUR összeggel lehet megadni ([20]).

(142) Az intézkedések alkalmasak arra, hogy a BGB pénzügyi helyzetét jelentős mértékben javítsák. Mostanáig megakadályoztak olyan felügyelet-jogi közbelépéseket, mint az átmeneti bezárást, és a konszern lényeges részüzletágainak valószínű fizetésképtelenségét, és ezzel alkalmasak a verseny torzítására. A vállalat leányvállalataival együtt az egyik legnagyobb német bank. 2002-ben mintegy 175 milliárd EUR-s konszern-mérlegfőösszeggel a tizenkettedik helyen volt. A BGB a legfontosabb üzletágaiban regionális, nemzeti és nemzetközi szinten működik. A pénzügyi szolgáltatási szektort összességében növekvő integráció jellemzi, és fontos részterületeken a belső piac válik valóra. A különböző tagállamok pénzintézményei között erős verseny van, mely az egységes pénznem bevezetése óta tovább erősödött. Az intézkedések és azoknak a jelenlegi és potenciális versenytársakra gyakorolt hatása a versenyt torzítják, illetve a verseny torzítását helyezik kilátásba. A különböző tagállamok pénzintézményei között erős verseny van, mely az egységes pénznem bevezetése óta tovább erősödött. A versenytorzítások így a tagállamok közt folyó kereskedelmet is akadályozzák. Ennek következtében az intézkedések az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerint állami támogatást valósítanak meg. Németország ezt a véleményt nem kérdőjelezte meg.

(143) Az eljárás megindításáról szóló határozatban a Bizottság utalt arra, hogy nem csak Berlin tartomány, hanem a NordLB is érintve volt a tőkeinjekcióban, mindenesetre egy olyan összeggel, mely részesedésszerűen kevesebb volt a tőkeinjekció előtti részvénytulajdonánál (166 millió EUR, mely a tőkeemelés 8,3 %-ának felel meg, a tőkeinjekció előtti 20 %-os részvénytulajdonnál). A Bizottság ezt az intézkedést akkor további információk hiányában nem tudta értékelni és ezért kizárni, hogy a NordLB által adott tőke esetében az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése értelmében állami támogatásról van szó. Németországot arra kérte, hogy adja meg a szükséges információkat.

(144) Németország erre fel kifejtette, hogy a NordLB tőkeemelése nem tartalmaz támogatást, mivel az a piacgazdaságban működő finanszírozó elve szerint történt. A NordLB — mint a magán hányadtulajdonos Parion, valamint a szórványtulajdon alatt egyesített részvényesek — arányon alul részesedett a tőkeemelésből, bár Berlin tartomány és a BGB egy a mindenkori résztulajdonuknak megfelelő részvételt várt volna. A NordLB tőkeinjekció előtti 20 %-os résztulajdonának jó 400 millió DM összegű tőkeinjekció felelt volna meg. A NordLB-nek azonban egy ilyen mértékű kötelezettségvállalás vállalkozói szempontból nem tűnt ésszerűnek. Másrészt a tőkeemelésben való részvételről való lemondás a NordLB tulajdonrészét 4 %-ra csökkentette volna. A NordLB ezáltal elvesztette volna a minimum 10 %-os tulajdonrészhez kötött közreműködési jogokat, mint pl. a rendkívüli ellenőr bírói kirendelését vagy a társasági igényeinek érvényrejuttatását az igazgatósági és felügyelőbizottsági tagokkal szemben. Továbbá a NordLB 2001. augusztusában az együttműködés elmélyítését célzó, még nem lezárult tárgyalásokra, valamint egy esetleges fúzióra tekintettel egy „Érdekvédő Ajánlatot" tett. A tőkeemelésben való részvétel nélkül ez aligha lett volna hitelt érdemlő. Összességében egy a NordLB vállalkozói érdekeit gondosan mérlegelő döntésről volt szó.

(145) Mivel ezen intézkedés súlya az itt szóban forgó támogatások összességéhez viszonyítva marginális és a NordLB tőkeinjekciójának támogatásként vagy piacon szokásos cselekedetként való minősítése a Bizottság megítélésén jelen esetben nem változtatott volna, a Bizottság erre vonatkozó végleges értékelésére nincs szükség.

(146) Az eljárás megindításáról szóló határozatában a Bizottság utalt arra, hogy a tőkeinjekció és a kockázatlefedés együtt a 659/1999/EK rendeletének 13. cikke (2) bekezdésében foglalt jogi következményekkel járó, nem bejelentett támogatásként kezelendők, mert az értesítés és az egy támogatásjogi jóváhagyás felfüggesztő feltétele ellenére a részletes megállapodásban az egyik intézkedést sem lehet kihagyni, anélkül, hogy az a BAFin felügyeletjogi intézkedéseit, mint a BGB átmeneti bezárását ne vonná maga után. Amint Németország is nyilatkozta, mindkét intézkedés — a kockázatlefedés szintúgy mint az előzetesen megmentési támogatásként jóváhagyott tőkeinjekció — egyetlenegy szerkezetátalakítási terv része. Ezt a Bizottságnak azonban egészében véve kell értékelnie. A két intézkedés jogi besorolása ezért nem válhat el.

(147) Németország ehhez véleményében kifejtette, hogy a felfüggesztő feltétel az érintett szabályozások jogi hatályát nyitva hagyja, azonban elismerte, hogy a tőkeinjekció és a kockázatlefedés együtt tényleges hatásokat fejtettek ki, mert a BGB csak ezen

([20]) Ez az elméleti és kerekített maximumösszeg az egy piacon szokásos visszatérítés kiszámításához a Bizottság 2000/392/EK határozatában („WestLB") (HL L 150., 2000.5.23., 1. o.) használt módszer alkalmazásakor adódik, figyelembe véve az elsőfokú bíróságnak a T-228/99 és T-233/99 sz. Westdeutsche Landesbank Girozentrale kontra Bizottság (2003. II-435. o.) egyesített ügyekben 2003. március 6-én hozott ítéletét, valamint az LBB számára lényeges adatokat és a kamatos kamatot.

intézkedések révén tudta folytatni üzleti tevékenységét. Ezen összefüggésben Németország fontosnak tartotta annak megállapítását, hogy a támogatások végrehajtásának tilalma a bajba jutott vállalatok számára a Bizottság végső határozatának kibocsátása előtt, az engedélyezési eljárás időtartamát tekintve eljárásjogi problémát jelent.

(148) Amint azt Németország szintén elismerte, a támogatások összességükben egy végső bizottsági határozat előtt tényleges hatásokat fejtettek ki, mert csak ezen intézkedések révén tudta a BGB üzleti tevékenységét folytatni. Ez nem csak a tőkeinjekcióra és a kockázatlefedésre érvényes, hanem a tartomány visszafizetési megállapodásban szabályozott betétfizetési kötelezettségére is. Ez ugyancsak a Bizottság LBB/LBB-eljárásban hozott visszakövetelési határozata esetén kerül alkalmazásra és csak akkor, ha a visszafizetendő összeg miatt a tőkehányadok a megállapodásban megnevezett érték alá csökkennének. A szerkezetátalakítás sikere, beleértve a két másik intézkedést, egy ilyen előkészület nélkül mégis veszélyeztetve lenne, úgyhogy ez az intézkedés is a Bizottság általi engedélyezés tekintetében egy felfüggesztő feltétel ellenére annak lezárásával és ezzel annak engedélyezése előtt gazdasági hatásokat gyakorolt. A Bizottság mindenesetre tudomásul veszi, hogy Németország egy, a Bizottság általi támogatásjogi engedély visszafizetési megállapodásban is belefoglalt felfüggesztő feltételével és széles körű információk haladéktalan megküldésével kifejezett együttműködési szándékáról tett tanúbizonyságot.

(149) A BGB-nek nyújtott szerkezetátalakítási támogatások Berlin tartomány számára — mint az alábbiakban bővebben kifejtésre kerül — kisebb anyagi terhelést jelentettek, mint azok a terhelések, melyek az országos bankok számára még 2005-i fennálló állami garanciák, az intézményi teher és kezességi helytállás alkalmazása esetén merültek volna fel. Ez persze nem jelenti azt, hogy a BGB javára hozott intézkedések összhangban állnának a piacgazdaságban működő finanszírozó elvével, és ezáltal nem teljesítenének meg állami támogatásokat. Egyrészt a meglévő állami garanciák maguk, jóllehet 2005-ig, de a közös piaccal összeegyeztethető támogatások ([21]). Másrészt a Bizottság megállapítja, hogy az itt szóban forgó támogatások a BGB számára lehetővé teszik az üzleti tevékenység szerkezetátalakítás céljából történő folytatását és ezáltal a teljes konszernt kedvezményben részesítik, beleértve a különböző magánjogi konszernvállalatokat is. Ezek tehát jogi természetük és egyedi hatósugarukban különböznek az állami garanciák, az intézményi teher és a kezességi helytállás tiszta megvalósításától, melyek csak az LBB országos bankra, tehát a konszern egy részére vonatkoznak. Ezen okokból kifolyólag az összes itt vizsgálandó támogatás új támogatási intézkedéseket valósít meg.

A támogatási intézkedések összeegyeztethetősége a közös piaccal

(150) Mivel a támogatási intézkedéseket nem egy engedélyezett támogatásszabályozás alapján foganatosították, a Bizottságnak azoknak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét közvetlenül az EK-Szerződés 87. cikke szerint kell vizsgálnia.

(151) Az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerint, amennyiben a jelen szerződés nem rendelkezik másként, bármilyen állami vagy állami eszközökből nyújtott támogatások, melyek bizonyos vállalatok vagy termelési ágazatok kedvezményben részesítésével a versenyt torzítják vagy a verseny torzítását helyezik kilátásba, a közös piaccal összeegyeztethetetlenek, amennyiben azok a tagállamok közti kereskedelmet akadályozzák.

(152) Az EK-Szerződés 87. cikke azonban enged meg kivételeket az állami támogatásoknak a közös piaccal való összeegyeztethetetlenségére vonatkozó alapelv alól. Az EK-Szerződés 87. cikkének (2) bekezdése szerinti kivételrendelkezések a támogatásoknak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét indokolttá tehetik. A vizsgálandó támogatási intézkedések azonban nem tekinthetők egyes fogyasztók számára juttatott szociális jellegű támogatásoknak (a) pont, sem olyan károk megszüntetéséhez nyújtott támogatásoknak, melyek természeti katasztrófák vagy egyéb rendkívüli események miatt keletkeztek (b) pont, sem pedig a Német Szövetségi Köztársaság bizonyos, Németország megosztása által érintett területeinek gazdasága számára juttatott támogatásnak (c) pont. Ezek a kivételek ezért a jelen esetben nem alkalmazhatók.

(153) Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének b) és d) pontja szerinti kivételrendelkezésekre tekintettel megállapítható, hogy a támogatások nem szolgálják fontos, közös európai érdekű tervek előmozdítását vagy egy tagállam gazdasági életében felmerülő jelentős zavar elhárítását és nem tekinthetők a kultúra megsegítésére és a kulturális örökség megőrzésére nyújtott támogatásoknak sem.

(154) Következésképpen a Bizottság a támogatási intézkedéseket az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontjában foglalt kivételrendelkezések alapján vizsgálja. A Bizottság a bizonyos gazdasági ágazatok fejlesztésének előmozdítására szolgáló támogatások megítélését — amennyiben azok a kereskedelmi feltételeket nem változtatják meg oly módon, mely a közös érdekbe ütközik — a vonatkozó közösségi iránymutatásokra alapozza. A Bizottság véleménye szerint jelen esetben semmi más nem alkalmazható, csak a már említett, nehéz helyzetbe került vállalatok megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokra vonatkozóan megfogalmazott iránymutatások ([22]) (a „iránymutatások"). A Bizottság-

([21]) Lásd HL C 146., 2002.6.19., 6. o. és HL C 150., 2002.6.22., 7. o.

([22]) HL C 288., 1999.10.9., 2. o.

nak továbbá az a véleménye, hogy a leírt támogatási intézkedések hozzájárulnak a vállalat szerkezetátalakításának finanszírozásához és ezért szerkezetátalakítási támogatásoknak tekintendők.

(155) Az iránymutatások szerint szerkezetátalakítási támogatások csak akkor megengedettek, ha azok nem sértik a közös érdeket. Az iránymutatásokban a támogatások Bizottság általi engedélyezése bizonyos feltételekhez kötött.

A vállalat támogatásra jogosultsága

(156) A Bizottság nem látja kellőképpen bizonyítottnak, hogy a BGB az iránymutatások 2.1 szakasza (30. pont a 4-8. pontokkal kombinálva) értelmében, nehézségek között lévő vállalatnak tekinthető.

(157) Az iránymutatások 4. pontjában foglaltak abból indulnak ki, hogy egy vállalkozás akkor van nehézségek közt, „ha nem képes saját pénzeszközeivel vagy idegen pénzeszközökkel — melyeket tulajdonosai / résztulajdonosai vagy hitelezői bocsátanak rendelkezésére — olyan veszteségeket felszámolni, melyek a vállalkozást rövid vagy középtávon mondhatni biztosan gazdasági hanyatlásba viszik, ha az állam nem avatkozik be". Ezek a körülmények a BGB esetében egyértelműen fennállnak. Jóllehet az itt szóban forgó intézkedéseket, melyek a BGB-t megóvták az üzleti tevékenység beszüntetésétől, Berlin tartomány, tehát a BGB többségi részvényese vitte végbe. Az azonban már megállapításra került, hogy egy piacgazdaságban működő finanszírozó ezeket a pénzeszközöket az adott feltételek között nem bocsátotta volna rendelkezésre.

(158) A tartomány támogatási intézkedései nélkül a tőkehányadok a Hitelintézeti Törvény által előírt minimumérték alá csökkentek volna, úgy, hogy a BAFin-nak (akkoriban a BAKred) a Hitelintézeti Törvény 45-46a cikkei szerint végre kellett volna hajtania a szükséges intézkedéseket, mint például az átmeneti bezárást. Ezenkívül a BGB a támogatások nyújtásának időpontjában az iránymutatások 6. pontja szerint a nehézségek közt lévő vállalat meghatározásához további kritériumoknak is megfelelt, ide tartoznak a növekvő veszteségek, a növekvő eladósodás és kamatteher, valamint a nettó vagyon értékének csökkenése.

Alapelv

(159) Szerkezetátalakítási támogatások az iránymutatások 28. pontja szerint csak akkor nyújthatók, ha szigorú kritériumok teljesülnek és bizonyság van arra vonatkozólag, hogy az esetleges versenytorzítások a vállalat további fenntartásával járó előnyök révén kárpótlásra kerülnek, különösen akkor, ha a csőd által okozott elbocsátások nettó hatása a helyi, regionális vagy nemzeti foglalkoztatási problémát bizonyíthatóan kiélezik vagy, kivételes esetekben, ha a vállalat eltűnése monopóliumhoz, illetve szűk oligopóliumhelyzethez vezetne.

(160) Ez utóbbi Berlin térségére az ott képviselt bankok száma, valamint a lakossági és vállalati üzletág piacának szerkezete alapján, ahol a BGB a „Berliner Bank" és „Berliner Sparkasse" márkanevek alatt most is piacvezető, kizárható. A regionális szinten vezető bank esetleges csődje és részeinek ezt követő valószínű eladása esetén ezért nem lehet a versenyszerkezet rosszabbodásával számolni. Ez csak egy rendkívül valószínűtlen és ezért elméleti forgatókönyvben képzelhető el, melyben egy fizetőképtelenség után az egyik regionális szinten erősebb versenytárs a BGB összes leányvállalatát/vagyonértékét, melyek regionálisan erős helyzetét adják, megszerezné. Az ezt követő fúzióvizsgálat miatt még akkor is ki kell zárni a monopólium vagy egy szűk oligopólium létrejöttét. Országos és nemzetközi piacokon a BGB pozíciója nem elég erős ahhoz, hogy egy esetleges csőddel és az azt követő értékesítésekkel monopol- vagy oligopólium-helyzet alakulhasson ki. Németország ennek az eljárás megindításáról szóló határozatban már előadott bizottsági értékelésnek nem mondott ellent.

(161) A Berlinben kifejtett gazdasági és szociális hatásokra vonatkozóan Németország előterjesztett egy becslést, melyben a BGB szerkezetátalakításának hatásait az üzleti tevékenységének feladása, illetve csődje esetén bekövetkező hatásokkal hasonlította össze, mindenekelőtt a foglalkoztatásra és Berlin tartomány adóbevételeire tekintettel. Kifejtette, hogy egy 2006-ig bekövetkező fizetőképtelenség 7 200 berlini munkahely elvesztéséhez (mínusz 59 %) vezetne, szemben a szerkezetátalakítás forgatókönyvében becsült 3 200 munkahely elvesztésével (mínusz 26 %). A tartomány éves adóbevételei 2006-ban a szerkezetátalakítással 70 millió EUR összeggel csökkennének, a szerkezetátalakítás nélkül 150 millió EUR összeggel. Az eljárás indításáról szóló határozatában a Bizottság megjegyezte, hogy ezeket a becsült értékeket további magyarázatok hiányában nem tudta felülvizsgálni.

(162) Németország erre további információkat bocsátott rendelkezésre, többek között a Német Gazdaságkutató Intézet (DIW) számítását. Eszerint a BGB akkori fizetésképtelensége jó 7 000-től majd 10 000-ig terjedő számú berlini munkahely elvesztéséhez vezetett volna (a 2001-ben meglévő 12 200 berlini munkahelyből), ezzel szemben a szerkezetátalakítás 2006-ig az aktualizált terv szerint mintegy 3 500 berlini munkahely elvesztéséhez fog vezetni. A Bizottság a fizetőképtelenség esetére feltételezett munkahelyveszteséget túlzottnak tartja, mivel az alapvetően nyereségesnek ítélt üzletágakat a vevők szintén szerkezetileg átalakított formában folytathatták volna. Továbbá a szerkezetátalakítás által okozott berlini munkahelyveszteség az aktuális becslések szerint kb. 5 000 munkahellyel egyértelműen magasabb az eredetileg feltételezettnél. Mindenesetre Németországnak az értékelésben meg kell hagyni, hogy egy hirtelen fizetőképtelenséggel alapvetően nyilvánvalóan több munkahely veszett volna el, mint

egy rendezett, hosszú távú szerkezetátalakítással, mert az előbb említett esetben úgynevezett „fire sales" jelenségekre és a szerkezetileg átalakítható területek bezárására került volna sor. Itt a dominóhatás által okozott közvetett munkahelyvesztéseket szintén figyelembe kell venni. Ennek következtében a közvetlen és közvetett adóhatások révén Berlin tartomány éves bevételei is csökkentek volna, mely egy kb. 300 millió EUR összeggel jelentősnek minősíthető, mindenekelőtt azért, mert azok több évre nyúlnak. A Bizottság annyiban igazat ad Németországnak, hogy a vállalat túléléséhez gazdasági és szociális előnyök kapcsolódnak.

(163) Németország a feltételezett fizetőképtelenség esetére készített jelentésben továbbá utalt az LBB veszteségeinek forrásaira és a tartomány biztosítékvállalói kötelezettségeire. Ezeknek a kezességi kockázatoknak a világos beazonosítása és mennyiségi meghatározása nélkül azonban a Bizottság ezeket a gazdasági hatásokat nem tudta megfelelően értékelni. Németország ezért az eljárás során egy jogi szakvéleményt, valamint számításokat terjesztett elő, a BGB feltételezett fizetőképtelenségének Berlin tartományra gyakorolt, a fent nevezett bevételkieséseken túlnyúló hatásaihoz. Itt azokról a hatásokról van szó, melyek a nagyon összetett, konszernen belüli kockázatösszefonódás (többek között belső hitelnyújtások, patronizáló tevékenységek, eredménybefizetési szerződések) az LBB számára még 2005-ig fennálló intézményi teherrel és kezességi helytállással összjátékban kiválthatna.

(164) Németország szerint a BGB fizetőképtelenségének forgatókönyve a hozzá nem jellemzően csendestársi részesedésen, hiteleken és garanciákon keresztül kapcsolódó LBB-nél mintegy 18,5-25 milliárd EUR összegű veszteségekhez vezetne, melyek főként az LBB-nek a BGB felé fennálló hitelköveteléseinek értékveszteségeiből (egy adott [...] EUR összegű mérlegfőösszegnél a kiesés mértékétől függően mintegy [...] - [...] EUR), az ügyfelek felé fennálló követelések értékcsökkenéseiből (egy adott [...] EUR összegű mérlegfőösszegnél a kiesés mértékétől függően mintegy [...] - [...] EUR), a dublini BGB Finance számára nyújtott garanciák igénybevételéből (mintegy [...] - [...] EUR), valamint a fizetőképtelenséggel járó költségekből ([...] EUR) tevődnek össze.

(165) Németország adatai szerint ez a forgatókönyv a tartomány számára mintegy 31 — 40 milliárd EUR összegű terheléseket jelentene. Ennél azt feltételezték, hogy a tartomány az LBB üzletmenetének leállítása mellett dönt, és ezért ez nem az intézményi terhet, hanem a tartomány kezességi helytállását — az LBB vagyonnal nem lefedett kötelezettségeinek teljes összegéért vállalat felelősséget — érinti ([23]). A kezességi helytállásból származó igénybevételt [...] EUR-tól (base-case) [...] EUR-ig (worst-case) terjedő összegűre becsülik. A tartományt sújtó további [...] EUR-tól (base-case) [...] EUR-ig (worst-case) terjedő összegű terhelések ennél a forgatókönyvnél a német magánbankok betétbiztosítási alapjainak visszkereseti igényei ([24]) miatt adódnak. Ezenkívül a tartomány majd 2 milliárd EUR összegű tőkebetétének elvesztéséből, valamint a lebonyolítás során a felszámolási készenlétért fizetendő mintegy 5 milliárd EUR összegű kamatköltségekből indultak ki.

(166) A Bizottság ezeket az adatokat és számításokat felülvizsgálta, és további magyarázatokat kért. Ennek folyamán arra az eredményre jutott, hogy egy, fizetőképtelenséget feltételező forgatókönyvben az LBB számára még fennálló állami garanciák miatt a tartományra jelentős, mindenesetre csak durván megbecsülhető terhek nehezednének, ahol azonban különbséget kell tenni az LBB intézményi teher alatti folytatásával vagy nem folytatásával számoló alforgatókönyvek között.

(167) A Bizottság Németország adatai alapján végzett saját becslései szerint abból indul ki, hogy a tartomány terhei az LBB folytatása esetén nagyságrendileg körülbelül 13 milliárd EUR-tól több, mint 20 milliárd EUR-ig terjedő összeg között vannak. Ebből a tartományt közvetlenül mindenekelőtt Berlin tartománynak a BGB alaptőkéjében való részesedésének elvesztése (mintegy 2 milliárd EUR) érintené. Továbbá a tartománynak az LBB számára fennálló intézményi teher alapján az általa a dublini BGB Finance számára nyújtott garanciák igénybevételének következményeit (melyet a Bizottság [...] EUR összegre becsül), valamint az LBB-nek a BGB felé fennálló hitelköveteléseinek értékvesztését (a becsült tétel [...] EUR) annyiban kell kiegyenlítenie, hogy annak üzletmenete a fizetőképességi kritériumok figyelembevételével szabályszerűen fenntartható legyen. Tekintettel a német magánbankok betétbiztosítási alapjának Németország által említett lehetséges visszkereseti igényeire bizonytalanságok állnak fent - [...]. Jelentős jogi kétségek állnak fent továbbá az LBB ingatlanszolgáltatási üzletág befektetési alapjaiból harmadik személyek bizonyos igényeihez nyújtott kezességeinek jogérvényességére vonatkozóan (például a kilátásokra vonatkozó kezesség, mentesítési nyilatkozatok a befektetési és létesítő

([23]) A még 2005 júliusáig fennálló intézményi teher alapján Berlin tartomány az LBB-vel fennálló belső viszonyban köteles az LBB-t mint közjogi intézményt oly módon eszközökkel ellátni, hogy az képes legyen feladatainak teljesítésére. Ha a Tartomány mégis az üzletmenet leállítása mellett dönt, akkor kezességi helytállás következik be.

([24]) Berlin tartomány 1993-ban a német magánbankok betétbiztosítási alapjával szemben a BGB-vel időközben összeolvadt Berliner Bank AG részére egy nyilatkozatot tett, mely alapján Berlin tartománynak a betétbiztosítási alappal szembeni felelősségének kockázata Németország szerint minden bizonnyal nem került kizárásra. Erre az esetre becsült értékek vonatkoznak.

társaságok személyes felelősséggel rendelkező társasági tagjaival szemben). Az esetleges kockázatok ezért nem számszerűsíthetők.

(168) Az LBB üzleti tevékenységének leállításáról szóló forgatókönyvben a tartomány körülbelül 8 milliárd EUR összegű pótlólagos terheléséből kell kiindulni (körülbelül 6 milliárd EUR az LBB ügyfelekkel szembeni követeléseinek értékvesztése a fizetőképtelenség miatt kvázi dominóhatásként kiváltott, ügyfeleknél — különösen befektetési, készletbefektetési és lakásépítő társaságoknál - jelentkező likviditási problémák alapján, valamint 2 milliárd EUR a részesedésekre vonatkozó leírások).

(169) Németország az eljárás során azt is előadta, hogy ezek a forgatókönyvek az ingatlanszolgáltatási ágazat feltételezett fizetőképtelensége esetén (kockázatlefedés nélküli kiválás és felszámolás) a kockázatok konszernen belüli egybefonódása alapján nem változnának lényegesen. Ehhez mértékadók egyrészt azok a jelentős mértékű hitelek, melyeket a terjeszkedő és emellett egyre nagyobb nehézségek közé kerülő ingatlanszolgáltatási üzletág leányvállalatai (IBAG/IBG/LPFV beleértve az IBAG-leányvállalatait az IBV-t és a Bavariát) a konszern részbankjaitól (BGB, LBB és BerlinHyp) kaptak, másrészt pedig az IBAG és leányvállalatai, a Bavaria és az IBV közti, illetve a BGB és IBAG közti eredménybefizetési szerződések. Ezenkívül a BGB az IBG, a Bavaria és az IBV 1998-ig vállalt összes kötelezettségére vonatkozóan pártfogói nyilatkozatokat tett. A Bizottságnak nincs oka Németország ezen helyzetfeltárásában kételkedni. Németország véleményét annyiban osztja, hogy az IBAG/IBG/LPFV ingatlanszolgáltatási üzletág kiválása és felszámolása kockázatlefedés nélkül a kockázatok összefonódása miatt szintén a BGB fent felvázolt következményeivel bekövetkező fizetésképtelenségéhez vezetne.

(170) Végül megállapítható, hogy a BGB feltételezett csődjének hatásai — az LBB továbbvitele mellett vagy anélkül — nehezen kalkulálhatók, a becslések pedig tele vannak bizonytalansággal. A tartományra nehezedő terhet ezért csak durván — körülbelül 13-tól több, mint 30 milliárd EUR-ig terjedő sávszélességgel — lehet megbecsülni. Ezek között a pólusok között egy valószínű értékkel mindenesetre bizonyossággal lehet abból kiindulni, hogy egy, az itt szóban forgó támogatások segítségével történő szerkezetátalakítás Berlin tartomány számára kevésbé súlyos terheket jelentene.

(171) Németország az eljárás során nem juttatta érvényre, hogy a BGB vagy a konszern más vállalatai az EK-Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése értelmében általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat végeznek. Ezért a Bizottság, ahogy az eljárás megindításáról szóló határozatban már kifejtésre került, abból indult ki, hogy ez a szempont a kérdéses intézkedés megítéléséhez nem lényeges és arra a következtetésre jutott, hogy az EK-Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése alapján nem lehet támogatásokat engedélyezni.

A hosszú távú jövedelmezőség értékelése

(172) Az iránymutatások 3.2.2 szakaszának b) pontja szerint a támogatás nyújtását a szerkezetátalakítási terv végrehajtásától teszik függővé, melyet a Bizottságnak minden egyes támogatásnál jóvá kell hagynia és melynek a vállalat egy megfelelő határidőn belüli hosszú távú jövedelmezőségének helyreállítására való alkalmasságát meg kell vizsgálnia. A szerkezetátalakítási tervnek emellett korlátozott futamidejűnek kell lennie, és reális feltevéseken kell alapulnia. Le kell írnia azokat a körülményeket, melyek a vállalat nehézségeihez vezettek, hogy meg lehessen ítélni, hogy a javasolt intézkedések megfelelőek-e. Lehetővé teszi a vállalat számára az új szerkezetre való áttérést, mely hosszú távon jövedelmezőséget helyez kilátásba és a saját erőből történő működtetés lehetőségét kínálja, azaz a vállalat számára lehetővé teszi az összes költség lefedését - beleértve a leírásokat és finanszírozási költségeket is - és egy olyan sajáttőke-jövedelmezőség elérését, mely elegendő ahhoz, hogy a versenyben megállja a helyét.

(173) A Bizottság értékelését Németország adataira alapozta, többek között az egyes szerkezetátalakítási intézkedésekhez készült részletes tervezetre, a 2001-től 2006-ig terjedő szerkezetátalakítási időszakhoz optimista, pesszimista és bázis-forgatókönyvek alapján prognosztizált nyereség- és veszteségszámításokra, a problémákért felelős szerkezeti hiányok elemzésére és a tervezett szerkezetátalakítási intézkedések költségeire. A Bizottság ítéletalkotása során továbbá Németországnak a szerkezetátalakítási terv folyamatban lévő megvalósításához és az egyes intézkedések módosításaihoz — beleértve bizonyos értékesítések ütemezését — megadott adataira alapozott.

(174) Az eredeti privatizációs kísérlet meghiúsulását és a BGB 2002. évi mintegy 700 millió EUR összegű magas éves hiányát tekintve a Bizottság — miután ezt 2003 március végén Németország közölte — szükségesnek tartja a bank életképességét először saját eszközeivel újból, mélyrehatóan megvizsgálni, és — ha ebből nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni — független külső szakértővel megvizsgáltatni. A Bizottság célja az volt, hogy elegendő bizonyosságot szerezzen arra, hogy a BGB ezentúl saját erőből, további állami támogatás nélkül meg tudja állni helyét a versenyben. Elegendő bizonyosság hiánya, illetve további kétség esetén, a Bizottságnak az előterjesztett szerkezetátalakítási koncepció alapján szóban forgó támogatásokról negatív döntést kellett volna hoznia. A privatizációs eljárás meghiúsulása különösen a megmaradó ingatlanfinanszírozási üzletág teherbíró képessége iránti kétséget vetett fel. A mintegy 700 millió EUR összegű (adózás után) éves hiány ugyan túlnyomó részt rendkívüli hatásokra (mínusz 593 millió EUR), különösen az Euro-Stoxx részesedésekre elvégzett 399 millió EUR összegű széles körű leírásra volt visszavezethető, míg a vállalati eredmény a kockázatmegelőzés után csak kis negatívumot adott ki (mínusz 23 millió EUR) és kb. 30

millió EUR-val még a 2002. évi terv felett is volt (mínusz 53 millió EUR). Ez a nagy veszteség azonban mégis jelentős negatív hatást fejtett ki az esetleges további veszteségekhez pufferként tervezett és ezért az életképességhez mértékadó sajáttőkehányadra, mely emiatt 5,6 %-ra csökkent és ezzel majdnem [...]-vel jóval a 2002. évre eredetileg tervezett [...] mérték alatt volt.

(175) Ezen összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a Bizottság már 2003 elején tárgyalásokat folytatott Németországgal arról, hogy van-e lehetőség további kompenzációs intézkedésekre a lakossági üzletágban. Németország a Berliner Bank külön történő értékesítésének hatásait a dolgok akkori állása szerint akként számszerűsítette, hogy a Bizottság nem szerzett elegendő bizonyosságot arra, hogy a megmaradó konszern ettől kezdve saját erőből meg tudja állni helyét a piacon.

(176) A Bizottság vizsgálata főként az ingatlanfinanszírozási üzletágban és kisebb mértékben a tőkepiaci üzletágban lévő hitelkockázatokra és kockázatmegelőzésre irányult. A Bizottság véleménye szerint az életképességre vonatkozó kétségek megszüntethetők lettek volna, ha az ingatlanfinanszírozási üzletág vagy legalább annak nagyobb része hatékonyan elkülönült volna a konszern megmaradó részétől, akár ennek az üzletágnak egy korábbi időpontban történő külön eladása által. Németország mindenesetre 2003 júniusáig olyan számokat terjesztett be, melyek alapján a Bizottságnak úgy tűnt, hogy ennek a területnek egy ilyen azonnali hatékony elkülönítésének forgatókönyve nem véghezvihető. Fő okként azt jelölte meg, hogy az eladás az ingatlanfinanszírozási üzletág vagyontárgyainak (különösen a BGB-nek BerlinHypben lévő [...] EUR könyvelési értékű részesedésének) a befektetett eszközökből a forgóeszközökhöz való átkönyveléséhez vezetett volna. Ez ezeknek a vagyontárgyaknak az aktuális piaci értékkel, [...] való értékelését tette volna szükségessé. Az ezáltal keletkező rendkívüli veszteségek a BGB sajáttőke-ellátottságát olymértékben megterhelte volna, hogy további állami támogatás nélkül életképessége nem lett volna biztosított.

(177) Miután így a konszern megmaradó részének az ingatlanfinanszírozási üzletág kockázataitól való különválasztása nem tűnt lehetségesnek, a Bizottságnak nem maradt más választása, minthogy a BGB életképességének a meglévő szerkezetátalakítási koncepció alapján történő vizsgálatával független szakértőt bízzon meg. Ennél különösen az a kérdés állt előtérben, hogy a kockázatmegelőzés az ingatlanfinanszírozási üzletágban meglévő kockázatokat tekintve megfelelőnek volt-e tekinthető. A Bizottság tanácsadójaként kiválasztott Mazar hites könyvvizsgáló cégnek 2003. július 14-én adott szakértői megbízás azonban átfogó volt, és a bank életképességét veszélyeztető egyéb kockázatokra is kiterjedt (pl. a tőkepiaci üzletágra és a nagy-/külföldi vállalatok üzletágára is).

(178) A szakvélemény-tervezetet megállapodás szerint 2003. szeptember 30-án adták le. A legfontosabb eredményeket 2003. október 3-án megtárgyalták Németországgal. A szakvélemény végleges változatát 2003. november 20-án küldték meg Németországnak. A Mazar cég szakvéleménye segítségével a Bizottság a szerkezetátalakítási terv alapján — amilyen formában az 2003. nyarán rendelkezésre állt, és ezért még nem tartalmazta a Berliner Bank leválasztását, melyet Németország csak a szakvélemény elkészítése után hagyott jóvá — a bank életképességére vonatkozóan az alábbiakban kifejtett következtetésekre jutott.

A Bizottsághoz beterjesztett piaci tanulmány elemzése

(179) Németország a 2002. januári értesítéssel egy részletes, a bank és Morgan Stanley által készített piaci tanulmányt terjesztett a Bizottság elé, melyben a németországi különösen berlini bankpiac aktuális és jövőben várt helyzete került bemutatásra. A Bizottság a piaci tanulmányt az eljárás megindítása után kapott információkat beszámítva teljesnek és önmagában nézve megalapozottnak tekinti. Az eljárás megindításáról szóló határozathoz megjegyzett szempontokhoz a Bizottság utal Németország kiegészítő, 58. pont alatt előadott fejtegetéseire.

(180) Németország különösen azt taglalta, hogy a BGB retailüzletága (lakossági és vállalati ügyfelek) Berlin tartományra és annak közvetlen környékére koncentrál, mely a térbeli releváns piacot jelenti. A legfontosabb piaci szegmensekben, azaz különösen a betétüzletágban és a hitelüzletágban a BGB piaci részesedése a válság előtti években csak kismértékű pozitív vagy negatív változásokat mutatott, illetve stagnált. Berlinben egy bankfiók majd 4 000 fővel a német (1 300) vagy az európai (1 800) átlagnál egyértelműen több lakost látott el. A jövőben a fiókok száma tovább fog csökkenni, mivel az ügyfelek a tranzakciókat egyre inkább az interneten fogják bonyolítani. Alapvetően egyébként sincsenek kapacitásfeleslegek, azonban intenzív verseny van, mely a fiókokra nehezedő nyomást tovább erősíti és további konszolidációt tesz szükségessé.

(181) Az ingatlanfinanszírozások területén a német jelzáloghitel-kamat európai viszonylatban nagyon alacsony, és a jelzálog-finanszírozóknál egyre erősebb koncentrációs folyamat figyelhető meg. Továbbá a jelzálogügy területén a közelmúltban nem volt jelentős új alapítás. A heterogén kínálati oldali szerkezet és az abból következő verseny is jelentős oka a német jelzálogüzletág elmaradó nyereségességének és jövedelmezőségnek. A múltban a piaci résztvevők csak nagyon agresszív árpolitikával célozhattak meg növekedést, ami azonban sok esetben később jelentős értékhelyesbítésekhez vezetett, mint ahogy a BerlinHyp, illetve a BGB példája is mutatja. A piac erős megosztottsága intenzív versenyhez és a fiókokra nehezedő erős nyomáshoz vezetett. Míg a kereslet Nyugat-Németországban növekedett, keleten a bérleteknél és haszonbérlet-áraknál további konszolidációra került sor. Összességében az ingatlanpiac

néhány területén a következő évekre Németországban növekvő keresletből lehet kiindulni. Az intenzív verseny és a szabályozó környezet további szigorodása alapján azonban nem várható a német jelzálogpiac egészének jelentős megerősödése.

(182) Az ingatlanszolgáltatási üzletágra vonatkozóan (befektetési alap üzletág és építtető/projektfejlesztési üzletág) közvetlenül nem figyelhetők meg felesleges kapacitások a nemzeti befektetési alap üzletágban. Van azonban egy nagy, ugyanakkor régóta tartó meszszemenően változatlan versenyintenzitás. Ezen a ponton meg kell jegyezni, hogy az eljárás során elhangzott az az ígéret, hogy a BGB-ből az ingatlanszolgáltatás teljes területe kiválasztásra kerül.

(183) A tőkepiaci üzletágban a BGB Németország adatai szerint a részvény- és kölcsönkötvény-kereskedelemben (saját kereskedelem és ügyfeleket kiszolgáló üzletág), dervatív termékkibocsátásoknál és — kereskedelemnél, valamint deviza- és valutaügyleteknél és egyéb pénzpiaci ügyleteknél főként a német ügyfelekkel folytat aktív tevékenységet. A tőkepiacok válsága erős leépítéshez vezetett. A kapacitásfeleslegek kérdése jelenleg még nem válaszolható meg véglegesen, azonban a verseny kiélesedése és az olyan kis versenytársak, mint a BGB növekvő kiszorulása várható a nagyobb kínálati szereplők javára.

(184) A Bizottság Németország fejtegetéseihez összefoglalásul azt jegyzi meg, hogy a BGB piaci környezetének és piaci kilátásainak jövőbeli alakulását a retailüzletágban és a tőkepiaci üzletágban alapvetően pozitívnak ítéli meg. A legfrissebb adatok szerint az elkövetkezendő években várható jobb gazdasági fejlődés alapján itt valószínűleg viszonylag stabil bevételeket lehet kigazdálkodni. Mérvadóan magán a vállalaton múlik, hogy piaci stratégiáit eredményesen valósítsa meg. Ezzel szemben a helyzet az ingatlanfinanszírozási üzletág számára a nyilvánvalóan még nem befejeződött konszolidációs folyamatok alapján kevésbé kedvezőnek tűnhet. A bank eszerint kénytelen stratégiáját ennek a területnek a jövőbeli alakulásához igazítani, adott esetben az üzletág további célzott csökkentésével, amennyiben ez szükségesnek tűnne. Miután az ingatlanfinanszírozási üzletág 2005 végéig le fog válni a bankról, a piac alakulásának ezen a területen a bank számára csak alárendelt szerepe van.

A problémákért felelős struktúrális és operatív hiányosságok elemzése

(185) A Bizottság értékelésében a bank problémáiért felelős strukturális és operatív hiányosságokra vonatkozóan a Németország által leírtakra hivatkozik. A Bizottság a múltbéli hiányosságok elemzését helyesnek és arra alkalmasnak tartja, hogy kiindulási pontként szolgáljon azok megszüntetéséhez és a szerkezetátalakítási terv kidolgozásához.

(186) A Bizottság ebből arra következtet, hogy a BGB válsága különösen az üzemgazdaságilag sem lekezelhetőnek, sem megfelelő költség/haszon viszonyban állónak nem tekinthető, sokévi bérleti, osztalékfizetési, valamint újjáépítési garanciák folyamatosan növekvő nyújtása miatt az ingatlanszolgáltatási üzletágban felmerülő kockázatok halmozódásán alapul. Ezek jobban mondva teljesen irreális piaci értékeléseken alapultak, melyek inkább vágyálmokként írhatók le. Ez érvényes az ingatlanfinanszírozási üzletágra is: egy agresszív, nagyobb piaci részesedéseket megcélzó árpolitika, mely a hitelnyújtások kockázatait nem fedte le megfelelő módon, és a biztosítékok gondatlanságon alapuló hibás értékelései a gazdasági dekonjunktúra idején a 90-es évek végétől kezdődően jelentős mértékű hitelkiesésekhez és ennek megfelelő veszteségekhez vezettek.

(187) Ehhez hozzájött, hogy mind az ingatlanszolgáltatási, mind pedig az ingatlanfinanszírozási üzletágban néhány olyan tartományi politikus erős befolyása érvényesült, akik a bank üzemgazdasági érdekeit figyelmen kívül hagyták, illetve akik nem rendelkeztek a szükséges gazdasági ismeretekkel és sokkal inkább a vélt tartománypolitikai fejlesztési céloknak tulajdonítottak elsőbbséget. Azt, hogy ezek a befolyásolások büntetőjogilag mennyire jelentősek, a berlini igazságügyi hatóságok feladata kideríteni. Ezeket az üzemgazdaságilag elfogadhatatlan gyakorlatokat döntően egy olyan kockázatfelismerő és -elhárító rendszer könnyítette meg, mely fejletlennek jellemezhető és semmilyen tekintetben nem felelt meg a hatékony kockázatkezeléssel szemben támasztott szokásos piaci követelményeknek. Ebben az időben nyilvánvalóan sem a bank igazgatósága, sem pedig felügyelőbizottsága nem tett eleget megfelelő módon egy szabályszerű vállalatvezetés-, illetve ellenőrzés iránti felelősségének. Ehhez hozzá kell azonban fűzni, hogy a mindenkori könyvvizsgálók és illetékes felügyeleti hatóságok is túl későn ismerték fel a bank által végül leküzdhetetlenné vált kockázatok fokozódó halmozódását és csak röviddel a válság ismertté válása előtt tettek megfelelő intézkedéseket.

(188) A válság kitörése ugyanakkor azért is volt ilyen sokáig késleltethető, mert a Landesbank Berlin, a konszern részeként az átfogó állami intézményi teher és kezességvállalói felelősségekből profitált és függetlenül a valós üzleti kockázatoktól a teljes konszernt könnyen refinanszírozta a tőkepiacokon, illetve az intézményi terhet és kezességi helytállást a magánjogi felelősségi konstrukciókon át kiterjesztette más, az ő gazdasági hatáskörébe tartozó konszernvállalatokra és a bank számára sok értelmetlen üzlet csak ezáltal vált egyáltalán lehetővé. Az intézményi teher és a kezességi helytállás 2005 júliusáig történő megszüntetése biztosítani fogja, hogy egy ilyen keletkezési mechanizmusokkal kialakuló válság a jövőben ne válhasson többé lehetővé, illetve az időben felismerhető legyen,

illetve azért az adófizetőknek ne kelljen milliárdokkal jótállni.

A Bizottsághoz 2003. nyarán beterjesztett szerkezetátalakítási terv és az új üzleti stratégiák beható leírása

(189) A Mazars megvizsgálta a részletes szerkezetátalakítási tervet, ahogy az 2003-ban rendelkezésre állt és ezért még nem tartalmazta a Berliner Bank kiválását. Ez olyan intézkedéseket irányoz elő, melyek a Bizottság véleménye szerint és a Mazars által végzett értékeléssel összhangban összességében alkalmasak a múltbéli problémákért felelős strukturális és operatív hiányosságok megszüntetésére és a vállalat hosszú távú jövedelmezőségének helyreállítására.

(190) A bank strukturális és operatív hiányosságainak megszüntetését szolgáló szerkezetátalakítási terv egyrészt a bank magüzletére való jövőbeli koncentrációjához leányvállalatok vagy üzletágak értékesítésére, összevonására vagy felszámolására vonatkozó intézkedésekből, másrészt maga a magüzletág (szanálási kör) hatékonyságának és jövedelmezőségének költségcsökkentésekkel, tevékenységek koncentrációja és kockázatos pozíciók visszaállítása általi növelését célzó intézkedésekből áll. Néhány szerkezetátalakítási intézkedés, mind a magüzletágon belül, mind azon kívül, egyidejűleg a versenytársak kompenzálását szolgáló intézkedésnek is tekinthető, amennyiben azok a bank piaci jelenlétének csökkentését eredményezik. A szerkezetátalakítási terv a 2001-2006-os időszakra vonatkozik.

(191) A szerkezetátalakítási terv célszerkezete, ahogy az 2003. nyarán a Bizottság rendelkezésére állt, egy a retail banking magüzletágra (lakossági és vállalati üzletág a Berliner Sparkasse és Berliner Bank márkaneve alatt) fókuszáló regionális bank, mely nagyobb haszonkulcsú tőkepiaci üzletággal (BGB és LBB) és ingatlanfinanszírozási üzletággal (BGB, LBB és BerlinHyp) egészül ki. A retailüzletágnak azután 2006. évben a konszern bevételeinek jó [...] %-át (majd [...] EUR) kellene adnia, a tőkepiaci üzletágnak mintegy [...] %-át (kb. [...] EUR), és az ingatlanfinanszírozásnak kb. [...]-át (mintegy [...]EUR). A retailüzletág viszonylag magas költségrészesedése alapján a retail- és tőkepiaci üzletágnak mindemellett [...]-t kellene a vállalati eredményhez hozzájárulnia.

(192) A szerkezetátalakítás lényeges elvei a jövedelemképző erő tartós visszaállítása, valamint a bank költségeinek tartós csökkentése, a kockázatok visszaállítása egy piacon szokásos mértékre és ezáltal a tőke-piacképesség javítása. Konkrétan a 2001—2006-os szerkezetátalakítási tervben, ahogy az 2003. nyarán a Bizottság rendelkezésére állt, a kockázatmegelőzés utáni vállalati eredménynek határozottan évi [...] fölé kell javulnia és e célból mindenekelőtt az adminisztrációs költségeknek arányon felül jó [...]-val kell csökkeni. A sajáttőkehányad számításához döntő kockázatos pozíciókat 2001-től 2006-ig kb. [...] EUR-ról mintegy [...] %-kal [...] EUR-ra kell csökkenteni. A bank a sajáttőkehányad legalább 7 %-ra való középtávú emelésére törekszik.

A strukturális és operációs intézkedések elemzése az egyes üzletágakban

(193) A BGB-nél a múltban kialakult helytelen folyamatok fő okaira tekintettel a Bizottság és tanácsadóinak véleménye szerint olyan kulcsintézkedések az ésszerűek, mint a foglalkoztatottak számának radikális, több mint a felére való csökkentése (kb. 15 000-ről kb. 6 500-ra), a kockázatos, illetve egy regionális lakossági bank magüzletéhez nem kapcsolódó üzletágak felszámolása, csökkentése vagy szabályozott bonyolítása, jobb belső ellenőrző mechanizmusok és a belső szervezetben és a részesedéseknél karcsúbb szerkezetek, hogy a vállalat újra jövedelmezővé válhasson és a múlt hibái leküzdhetővé váljanak. Az operatív átalakítások a belső intézkedésekből következnek, és magukba foglalják a veszteséges tevékenységek felszámolását. A Bizottság a Mazars elemzésével összhangban az előirányzott intézkedéseket alapvetően tarthatónak tartja. A későbbiekben ezek már megvalósításra kerültek vagy tervbe vannak véve. Részletesen a következő van érvényben:

Retailüzletág a lakossági területen:

(194) A lakossági területen belüli retailüzletágra vonatkozóan az eredeti szerkezetátalakítási koncepció a Berliner Sparkasse és a Berliner Bank (ez utóbbi Németország ígérete szerint leválasztásra kerül) márkanevek alatt a regionális üzletre való fókuszálásból állt, a munkafolyamatok optimalizálása, valamint a dolgozói kapacitások jelentős csökkentése mellett. A nagyrészt már megvalósított koncepció a meghatározott regionális magüzletághoz nem kapcsolódó részesedések értékesítését, valamint fiókok bezárását irányozza elő. A bevételek összege a szanálási körben 2001—2006 között [...]-val, míg az adminisztrációs költségek ugyanebben az időszakban több mint [...] %-kal kellene, hogy csökkenjenek, és az adózás előtti nyereségnek kevesebb mint mínusz [...] EUR-ról [...] EUR-ra kellene növekednie. A kockázatos pozícióknak jelentős mértékben kellene csökkenniük. A dolgozók számát a 2001. évi kb. 6 000-ről 2006-ban a szanált konszernben jó [...]-ra kellene leépíteni. A magánügyfél üzletág cost/income ratiójának a 2001. évi alig [...] %-ról 2006-ban kb. [...] %-ra kell javulnia.

(195) Ezeket az intézkedéseket szinte tervszerűen már meszszemenően megvalósították. Csak az összesen 4,4 milliárd EUR vagyoni értékű Weberbank értékesítése húzódott el, azonban előreláthatólag a 2004. év

folyamán végrehajtásra kerülhet. A Mazars által végzett elemzéssel összhangban a Bizottság a tervet ebben a stádiumban megfelelő alapnak tartja a lakossági üzletág hosszú távú jövedelmezőségének létrehozásához.

Retailüzletág a vállalati területen, valamint az állami szervekkel folytatott, jövőben fennmaradó üzletág

(196) Az eredeti koncepció szerint a lakossági üzletágban foganatosított, illetve tervezett intézkedések egyidejűleg túlnyomórészt a vállalati üzletágban fejtenek ki hatást, melyhez a jövőben hozzárendelésre kerül az állami szervek üzletágának fennmaradó része. A koncepció a vállalati üzletág Berlinen kívüli megszüntetését irányozza el. A bevételek összege csak kis mértékben csökkenhet, míg az adminisztrációs költségek összege ugyanebben az időszakban mintegy [...]-val kellene, hogy csökkenjen, és az adózás előtti nyereség [...] EUR-ról [...] EUR-ra kellene, hogy növekedjen. A kockázatos pozíciókat szintén jelentős mértékben csökkenteni kell. A dolgozók számát [...] %-kal kellene leépíteni. A magánügyfél üzletág cost/income ratiójának a 2001. évi alig [...] %-ról kb. [...] %-ra kell javulnia.

(197) Amint a Mazars megerősítette, ezek az intézkedések már messzemenően megvalósultak, illetve általában terv szerint haladtak előre. A Bizottság valószínűnek tartja, hogy az intézkedések a tervnek ebben a stádiumában a vállalatok és állami szervek üzletágában kielégítő jövedelmezőséget hoznak létre és a bankot Berlin/Brandenburg régióban ezen a területen is magüzletágra korlátozzák.

Tőkepiaci üzletág

(198) A tőkepiaci üzletág szerkezetátalakítása azt figyelembe véve történik meg, hogy a kockázatos pozíciók megfelelő csökkentésével sajáttőke szabaduljon fel, és a munkafolyamatok hatékonysága javuljon. E célból a saját kereskedelemnek (részvény és kamathitelterméke) az összes tőkepiaci területet átfogóan kellene egyesülnie, az ügyfeleket kiszolgáló üzletágtól világosan elválnia és összességében csökkennie. Itt sor kellene, hogy kerüljön egy Németországra, Európára és az USA-ra való korlátozásra, míg az emerging-markets üzletágat fel kellene számolni. Ugyanígy a kamatderivatív-portfóliót határozottan kellene csökkenteni és ügyfélorientált pozíciókra korlátozni. A másik oldalon a kevésbé kockázatos ügyfél-kereskedelmet mindenekelőtt a kamat- és sajáttőke-termékeket figyelembe véve kellene kiépíteni. A bevételek összegének 2001-től 2006-ig csak kis mértékben kell csökkennie, míg az adminisztrációs költségek összegének ugyanebben az időszakban kb. [...] %-kal kellene csökkennie, az adózás előtti nyereségnek pedig kb. [...] %-kal nőnie. A kockázatos pozíciókat, mint ahogy a dolgozók számát kb. [...] %-kal kellene leépíteni. A szándék az, hogy tőkepiaci üzletág cost/income ratiója a 2001. évi jó [...] %-ról 2006-ban kb. [...] %-ra javuljon.

(199) A tervezett intézkedések — amint a Mazars megerősítette — időközben már messzemenően megvalósultak, illetve tervbe vannak véve. A Bizottság ezeket elegendőnek tartja ahhoz, hogy ezen üzletág jövedelemtermelő ereje a jövőben biztosítható legyen, és ezzel egyidejűleg a bank számára a kockázatok kezelhető szintre legyenek korlátozhatók. Az ügyfelekkel folytatott kereskedelemre való fókuszálás és a saját kereskedelem egyesítése és szervezeti leválasztása a Bizottság véleménye szerint javítja az átláthatóságot, csökkenti a kockázatokat és segít a banknak abban, hogy ezekkel jobban meg tudjon birkózni. A kockázatos pozíciók határozott csökkentésével a sajáttőke felszabadul, mely hasznos a tőkemegfelelési mutató növekedéséhez és ezzel az intézményi teher és kezességi helytállás megszűnése után a bank tőkepiacképességének jövőbeli biztosításához.

Ingatlanfinanszírozási üzletág:

(200) Az ingatlanfinanszírozási üzletág szerkezetátalakításának területén a kockázat csökkentése bír a legnagyobb prioritással. E célból a kockázatok lépésről-lépésre történő leltárfelvételére kell, hogy sor kerüljön, hogy a rossz kockázatok kiiktatásra kerüljenek és az újonnan kötött üzletek kis kockázatú ügyfelekre korlátozódjanak. A kockázatkezelési területet ki kellene építeni. A munkafolyamatokat optimalizálni és a kockázatkontrollinget pedig javítani kellene. A magüzletághoz a jövőben ipari befektetők és lakásépítő szövetkezetek finanszírozásainak kellene tartozni, elsődlegesen kiválasztott, az ingatlanpiac válsága által kevésbé érintett nyugat-németországi nagyvárosokban, valamint bizonyos mértékben Berlinben és Brandenburgban. Az ipari befektetők finanszírozása viszonylag stabil, kockázatszegény üzlet. Egy régiók feletti fókuszálásra van szükség a kockázatdiverzifikáláshoz és a portfólió megfelelő elegyítésének biztosításához, a regionális növekedési potenciálok és már meglévő regionális piaci know-how-k hasznosításához. Az ingatlanfinanszírozásban a régiók feletti összetevők hiánya a rating és a refinanszírozási tételek lényeges romlásával fenyeget. Le kell azonban olvadnia a nem kielégítő haszonkulcsokkal rendelkező ingatlanüzletág kockázatos szegmenseinek. A bank az újonnan kötött üzletek eredményeinek az újonnan kötött üzletek megváltoztatott orientációja általi javítását reálisnak látja.

(201) Az állományüzletág eredményének javításához ott fokozottan alkalmaznak kockázatspecialistákat a veszélyeztetett kötelezettségekhez. Az állományok feldolgozására és kritikus szemmel történő újraértékelésére kerül sor, adott esetben külső szakértők segítségül hívásával, egy megfelelő szakértő hatóság előírásaival és figyelemmel kísérése mellett. Továbbá a közvetlen dologi költségeket, valamint személyi költségeket 2005-ig kb. [...] %-kal kell csökkenteni. Az eredményjavításhoz fontos mérföldkő a szorult helyzetben lévő kötelezettségekhez szanálási stratégiák kifejlesztése is, valamint 2002-ben egy konszernszerte alkalmazott kockázatkontrolling bevezetése - mely korábban csak egyes területeken volt meg - és megfelelő előrejelző eszközök bevezetése.

(202) A bevételek összege a 2001-től 2006-it [...] %-kal [...], az adminisztrációs költségek összege ezzel szemben ugyanebben az időszakban [...] %-kal kell, hogy csökkenjen. Az adózás előtti nyereségnek a határozottan negatív számokról 2006-ig kb. [...] EUR-ra kell növekednie. A kockázatos pozícióknak több, mint [...] %-kal kell csökkenniük és az ingatlanfinanszírozási üzletág cost/income ratiójának [...] %-ról a jobb kockázatkezelés kialakításához a felvázolt magas költséggel járó intézkedések alapján is jó [...] %-ra kell javulnia.

(203) Ezeket az intézkedéseket már széles körűen megvalósították, illetve többnyire tervezés alatt állnak. A Bizottság a célul kitűzött intézkedéseket alapvetően megfelelő irányba induló lépéseknek tekinti. A Bizottság és tanácsadóinak véleménye szerint ugyan az adatminőségre vonatkozóan célul kitűzött javítások megvalósítása még elmarad a tervelőírások mögött. Ez a nyugtalanító helyzet adott esetben akadályozhatná a kozkázatkezelési rendszer működőképességét.

(204) A Bizottság a Mazars által végzett elemzéssel összhangban kétségbe vonta, hogy a Banknak a jövőben sikerülhet-e az alacsony kockázatoprofillal rendelkező ügyfeleknél célul kitűzött magas haszonkulccsal elegendő üzletvolument létrehozni. Németország néhány adata szerint ugyanis az ingatlanfinanszírozási piacot nagy versenyintenzitás jellemzi, és jelenleg még konszolidációs folyamatban van. A BGB által megcélzott ügyfeleket, mint az ingatlanfinanszírozási üzletág legvonzóbb piaci szegmensét más is hevesen körüludvarolja ajánlataival. A cél elhibázása közvetlen hatással lenne a jövőben elérni kívánt többletkamatra. A Bizottság tanácsadóinak 2003. nyarán rendelkezésre bocsátott számok alapján az akkori céltól való elmaradás az új üzletkötéseknél a jövőre kivetítve a kamatbevételek jelentős kieséséhez vezetett volna. Amennyiben a céltól való elmaradás a jövőben növekedne, ennek megfelelően a kamatbevételek kiesése is nagyobb jelentőséggel bírna. Az, hogy a jövőben elegendő új üzletet lehessen kötni, döntően a piac Berlin/Brandenburg tartományban lévő fejlődésétől függ, melyben úgy, mint azelőtt a BGB üzletének súlypontja található. Amennyiben a bank itt nem lenne elég sikeres, ez tartós hatásokat gyakorolna különösen a BGB-nek a BerlinHypben lévő részesedésének értékére és a jelenleg [...] EUR összegű mérleg szerinti értékre további leírásokat tenne szükségessé, mely súlyosan hatna a bank eredményére és adott esetben a sajáttőkehányadára. Ezt a kérdést a továbbiakban (249. pont) még behatóbban taglaljuk. A Bizottság a Mazars céggel összhangban a bank életképességét az ingatlanfinanszírozási üzletágban fennmaradó problémák miatt mindenesetre összességében nem látja megkérdőjelezhetőnek.

A nagy-/külföldi vállalatok üzletágának felszámolása

(205) A bank azt tervezi, hogy teljesen visszavonul a nagy-/külföldi vállalatok üzletágából, mely a mergers & acquisitions területén a consultingüzletet, valamint a structured finance/projektfinanszírozásokat is felöleli, és nem tekinthető a bank magüzletéhez tartozónak. Új üzletkötéseit ezért alapvetően már 2002-ben leállította. A hosszú távú kötelezettségek alapján, különösen a Structured Finance területén mindenesetre nincs lehetőség egy azonnali kiszállásra, hanem csak a kockázatos pozícióknak a szerkezetátalakítási időszak 2006-os végéig történő kb. [...] %-os csökkentésére. A többit a lehető leghamarabb leállítják, kivéve az exporthitel-ügynökségek által fedezett nemzetközi exportfinanszírozások és a bizonyított országelemzés alapján kiválasztott közép- és kelet-európai célországokban lévő árutranzakciók középhosszú távú finanszírozásainak korlátozott mértékét, melyek a tőkepiaci üzletágba kell, hogy beépítésre és megtartásra kerüljenek.

(206) Az eddig elért csökkentések továbbra is a tervben vannak. A Bizottság és a Mazars véleménye szerint ezek alkalmasak arra, hogy ez az üzletág a lehető leghamarabb rendezett módon teljes egészében leállítható legyen és a kockázati pozíciók nagymértékű leépítésével a jövőbeli tőke-piacképesség biztosításához jelentős mértékben sajáttőke szabaduljon fel. Ennek a magüzlethez nem számító, viszonylag nagy kockázatú, és nagy egyedi finanszírozási volument igénylő területnek a feladása jelentős mértékben tehermentesíteni fogja a vállalatvezetőséget is, hogy a súlyponti területeken lévő elsődleges feladatait jobban el tudja látni. Az eredeti csökkentési tervet mindenesetre 2003. júniusában módosították, hogy a 2002. évi kedvezőtlen piaci körülmények figyelembevételre kerüljenek. Ez a kockázatos pozíciók csökkentésének egy bizonyos, összességében azonban nem jelentős időbeli elhúzódását vonhatná maga után.

Az ingatlanfinanszírozási üzletág csökkentése és áthelyezése

(207) Az értesítés kiegészítésében Németország a Bizottság általi eljárásindításra adott válaszában további kompenzációs intézkedésként az ingatlanszolgáltatási üzletág csökkentésén túl annak teljes elkülönítését és — eltekintve néhány, a piacon kevésbé értékesíthető, még meghatározandó társaságtól — 2005. végéig Berlin tartományra való áthelyezését ajánlotta fel. Ez az intézkedés ezzel a szerkezetátalakítási koncepció részévé vált. Ez kiterjed az összes ingatlanszolgáltatási társaságra, melyek a 2002. áprilisi kockázatlefedés alá esnek, különösen az IBAG-ra, Bavaria-ra, IBV-re, IBG-re és LPFV-re.

(208) A 2002. áprilisi kockázatlefedés az ingatlanfinanszírozási üzletágon belül a bank olyan régi üzleteiből származó összes kockázatot lefedi, melyeket az adott,

fent nevezett határnapok előtt kötöttek. Ez oda vezet, hogy a bank számára az ingatlanszolgáltatási üzletágban kockázatok már csak az újonnan, ezen határnapok után kötött üzletekből következnek. Miután az ingatlanszolgáltatási piac továbbra is problematikusnak tekinthető és azt nagy előrejelzési bizonytalanság jellemzi, a Bizottság — ahogy Mazars tanácsadói is megerősítik — az ingatlanszolgáltatási üzletágon belüli újonnan kötött üzletek folyamatos határozott csökkentését fontos tényezőnek tekinti a hosszú távú életképesség helyreállításához és egy regionális bank magüzletre való koncentrációhoz. A kockázatlefedés alá eső régi üzleteknek piaci áron Berlin tartományra történő átvitele a bank számára szintén az eddig a magüzletágon kívül lekötött források felszabadítását teszi lehetővé, akkor is, ha a már lefedett régi üzletek átvitele, mint olyan, nem szabadna, hogy jelentős hatással legyen a bank kockázati helyzetére.

(209) A Bizottság az ingatlanszolgáltatási üzletág teljes feladását a Mazars céggel egyetértve világos és gazdaságilag átgondolt lépésnek tartja, mely hozzájárulhatna a bank eredményének hosszú távú stabilizálódásához. Ez az intézkedés ezért a tőkepiac részéről is pozitív értékelést kaphatna és megkönnyíthetné a bank tervezett privatizációját.

Létszám

(210) A tervezett létszámleépítés a 2001-től 2006-ig terjedő szerkezetátalakítási időszakban a teljes konszernre nézve 8 500 dolgozóra vonatkozik, ami egy majdnem 60 %-os csökkentés, 15 000 -ről mintegy 6 600 -ra. 2003. szeptember 30-ig egy összesen kereken 10 000 dolgozóból álló szint lenne elérhető, mely egy 5 200 fős, illetve kb. 35 %-os csökkentésnek felel meg. Ezek a számok messzemenően tervbe vannak véve.

A pénzügyi intézkedések elemzése

(211) A pénzügyi intézkedések a Bizottság véleménye szerint, valamint Mazars tanácsadóival egyetértésben, szükségesek és célszerűek a BGB likviditás és tőkeellátottság szempontjából vizsgált pénzügyi stabilitásának visszaállításához, a BGB tőkepiacokon való refinanszírozásának biztosításához, valamint a BGB szerkezetátalakításának finanszírozásához. A pénzügyi intézkedések mind a sajáttőkét, mind pedig az idegen tőkét tekintetbe vevő intézkedésekből állnak. Részletesen a következő van érvényben:

(212) A Bizottság azon a véleményen van, hogy a vagyontárgyak és részesedések eladása a banknak likvid eszközöket biztosít és a magüzletágon kívüli kockázati pozíciókat csökkenteni fogja. Mindenesetre nem világos, hogy ennek során összességében lényeges könyv szerinti nyereségek realizálhatók.

(213) A bank refinanszírozása 3 fő oszlopon áll: takarékbetétek (kb. egyharmad), bankbetétek (kb. egyharmad) és értékpapír-kötelezettségek (kb. egynegyed). A konszolidált kötelezettségek a 2001. év végi 185 Mrd EUR-ról 2003. közepére 32 milliárd EUR-val 153 milliárd EUR-ra csökkentek. Ez a 2003-ra tervezett célt jelentősen, jó 160 millió EUR-val haladta meg. 2006-ig ezt mintegy [...] EUR-ra kellene továbbcsökkenteni.

(214) Az állami kezességek megszűnésére előkészülve a bank azt tűzi ki célul, hogy az eddigi viszonylag nagy rövid távú kötelezettség-állományát közép- és hosszú távú kötelezettségekre váltsa át, valamint a biztosítatlan kötelezettségek területén újra belépjen a tőkepiacra. Ehhez a bank célokat dolgozott ki biztosított, valamint biztosítatlan kötelezettségek kibocsátásához és így arra törekszik, hogy a tőkepiac bizalmát visszaszerezze, valamint a befektetői bázist kibővítse. A bank tárgyalásokat folytatott hitelminősítő ügynökségekkel a szerkezetátalakítási koncepció base-case forgatókönyv alapján történő eredményes megvalósítása esetén reálisan nézve megcélozandó minősítésről („A-", illetve „A3"). [...]. Összességében ezután a refinanszírozási költségek átlagosan [...] bázisponttal történő emeléséből lehet kiindulni, melyek az állami kezességek 2005 közepén való megszűnésére vezethetők vissza.

(215) A Bizottság — ahogy a Mazars is megerősíti — a bank refinanszírozási stratégiáját és ezen belül különösen a kidolgozott bázis-forgatókönyvet és a megfelelően megnövelt refinanszírozási költségek levezetését alapvetően elfogadhatónak tartja. Mindenesetre a bank jövőbeli refinanszírozásához a piaci résztvevők lehetséges tartózkodó magatartásából bizonytalanság adódhat, mely különösen akkor fordulhat elő, ha a bank eredményei elmaradnak az elvárások mögött. Ilyen esetben tovább növekvő refinanszírozási költségekkel kellene számolni. Továbbá jelenleg nem teljesen előrelátható, hogy 2005 közepén a piacon milyen mértékben léphetnek fel lehetséges telítődési hatások, ha Németországban az összes állami bank elveszíti az állami kezességeket. Bizonyos papírok kihelyezése ekkor legalábbis nehezebbé válhat.

(216) Ezen okból kifolyólag a Bizottság a kockázatos pozíciók további csökkentésében a szerkezetátalakítási terv eredményes megvalósításának lényeges feltételét látja. Amennyiben a jövőben a leírt problémák rajzolódnának ki, a bank azok leépítésénél fokozott erőfeszítésekkel hatékonyan tudna ellenhatást kifejteni, és ily módon a tőkepiac bizalmát pozitívan tudná befolyásolni.

(217) A tőkepiacok bizalmának biztosításának további lényeges feltétele egy kielégítő sajáttőkehányad elérése, mely az esetleg fellépő veszteségekhez pufferként szolgálhat. A sajáttőkehányad egyrészt a kockázatos pozíciók mértékétől, másrészt magától a sajáttőkétől függ. A bank a szerkezetátalakítási időszak végére egy 7 % feletti sajáttőkehányadot céloz meg. A társtulajdonosok részéről a bank tőkeellátottságának további

javításához egy a 2001. augusztusi tőkeemelést meghaladó tőkehozzájárulás mindenesetre a 2007. év végi privatizációig nem várható. A banknak e tekintetben sajáttőkehányadának emeléséhez különösen a kockázatos pozíciók csökkentéséhez, illetve vagyontárgyak eladásához kell folyamodnia.

(218) A Bizottság számára ismert, hogy a sajáttőkehányadhoz törvényileg előírt 4 %-os minimum nem elegendő ahhoz, hogy egy banknak a napi üzletmenethez a szükséges mozgástér biztosítható legyen. A megmentési támogatásról szóló 2001. július 25-i határozatban a Bizottság ezért 5 %-os sajáttőkehányadot fogadott el egy bank fennmaradásához szükséges sajáttőkehányadként. Ez mérvadóan az akkori BAKred egy levele alapján történt. A Bizottság számára ismert továbbá, hogy — amint a Mazars is megerősíti — a pénzpiacokon általában 6 %-os sajáttőkehányadot neveznek küszöbértéknek, ez alatt az adott intézmény hitelképessége kérdéseket vet fel és a pénzpiacok bizalma csökken. Mazars szerint a hitelminősítő intézmények afelé tendálnak, hogy a sajáttőkehányadot egy bank pénzügyi erősségének kifejezésének tekintik, úgyhogy a hitelintézmények általában a törvényileg előírt tőkeellátottságot túllépik, hogy egy olyan megfelelő hitelminősítést biztosíthassanak maguknak, mely a nemzetközi tőkepiacokra való belépés előfeltételét ésszerű feltételek közt valósítja meg. Egy 6 %-nál magasabb tőkehányad, a Basel II keretében létrejött nemzetközi megállapodások reformjára és az állami kezességek megszűnésére tekintettel is ésszerű lehet, hogy meg lehessen felelni különösen az országos bankok javított hitelképessége iránti piaci elvárásoknak, és ezért jobb hitelminősítést lehessen elérni. A bank „A” hitelminősítést céloz meg, és ehhez legalább 7 %-os sajáttőkehányadot tart szükségesnek. A piacon megfigyelhető viszonyítási adatok alapján (melyek szerint Németországban az ágazat átlagos 6 %-os sajáttőkehányada nemzetközi viszonylatban inkább alacsony, és európai szinten jó nevű hitelintézményeknél az átlagérték 8 %-on vagy annál magasabban van) a Bizottság Mazars tanácsadói középtávon egy 6-7 % körüli sajáttőkehányadot elengedhetetlen tartanak.

(219) A Bizottság a Mazars céggel egyetértésben a sajáttőkehányad középtávú 6 % fölé történő emelését ugyan szintúgy célravezetőnek látja. Egy 6 % fölé történő emelés azonban a Bizottság véleménye szerint a bank kizárólagos üzleti érdekében áll és felelősségi területébe tartozik és állami támogatásokkal nem finanszírozható. A bank versenytársai ugyanis ugyanazzal a piaci helyzettel találják szemben magukat, azonban a mindenkori sajáttőkehányadaikat saját erőből, állami támogatás nélkül kell emelniük. A sajáttőkehányad állami eszközökből, 6 % fölé történő emelésének engedélyezése ezért a bankot jogosulatlanul jobb helyzetbe hozza, mint amiben versenytársai vannak, anélkül hogy ez a bank életképességéhez a döntés időpontjában feltétlenül szükséges volna. A támogatás ezért már nem a szükséges minimumra korlátozódna.

(220) Ezen okból kifolyólag a Bizottság ragaszkodott hozzá, hogy a Berlin tartomány és a bank közt 2002. december 26-án létrejött szerződés szerint — mely a tartománynak a C 48/02 sz. támogatási eljárásról hozott bizottsági határozatból következő lehetséges visszafizetési igényeinek kezeléséről szól — a lehetséges visszakövetelési összeg betét formájában a bankban maradjon, amennyire ez szükséges ahhoz, hogy a 6,0 %-os sajáttőkehányad (illetve egy 9,7 %-os tőkemegfelelési mutató, mely már a megmentési támogatásról szóló határozatban elfogadásra került) a 2002. évi zárlat alapján elérhető legyen. Ezt a szerződést azonban a Bizottság csak annyiban hagyhatja jóvá, amennyiben az aszerint meghatározott összeg 2004. január 1-vel is és ezzel a Bizottság határozatának időpontjában aktuális számok alapján a BGB-konszernnél nem vezet a 6,0 %-os sajáttőkehányad túllépéséhez (figyelembe véve az IBB Németország által megígért és a 279. sz. pontban leírt kiválását).

(221) Ugyanezen megfontolásokból hatott oda a Bizottság Németország saját felelősségére, hogy az IBB-tartalékot a fejlesztési üzletág 2005. évi kihelyezésének keretében csak annyiban hagyja meg a bankban, amennyire ez a 2004. január 1-i határnappal a 6 %-os sajáttőkehányad megtartásához szükséges. Ezt az intézkedést azon kompenzációk részének kell tekinteni, melyeket a banknak kell nyújtania, hogy a támogatás által okozott versenytorzításokat a versenytársak érdekében korlátozza. Az IBB-tartalék említett mértékben történő visszaadásával biztosított, hogy a bank nem a fejlesztési üzletág kihelyezésének keretében jut hozzá egy, a hosszú távú életképességéhez szükséges, minimumon túlnyúló sajáttőkehányadhoz, melyet terjeszkedő, versenytársaknak kárt okozó üzleti stratégiákhoz tudna alkalmazni. Ha a bank a továbbiakban magasabb sajáttőkehányadot akar megcélozni, azt a kockázatos aktíváknál végrehajtott megfelelő módosításokkal, illetve saját erőfeszítésből tartalékok képzésével, illetve a privatizáció során vagy után a piacon további saját eszközök felvételével kell elérnie.

(222) Összefoglalásul a Bizottság a Mazars céggel egyetértésben abból indul ki, hogy a bank jól felfogott üzleti érdekéből kiindulva hosszútávon teljes erővel arra fog törekedni, hogy kialakítsa azt a sajáttőkehányadot, melyből egy számára kielégítő hitelminősítés következik. A bank adatai szerint ez legalább 7 %. A sajáttőkehányad saját erőből, [...] %-ról 7 %-ra történő emeléséhez a banknak a szerkezetátalakítási időszak 2006-os végéig majdnem három év áll rendelkezésére. A Bizottság reálisnak tartja, hogy a sajáttőkehányad további emelését célzó adott intézkedések ezen időszakon belül eredményesen megvalósíthatók.

A meglévő kockázatok megvalósulásának számszerűsítése és valószínűsítése és a kockázatmegelőzés elemzése

(223) Miután a Bizottság 2003. tavaszán saját elemzése folytán a privatizációs eljárás meghiúsulása és a 2002. évi erősen negatív összeredmény által előidézett fennmaradó kételyeit a bank életképessége iránt nem tudta eloszlatni,, illetve a mindenekelőtt az ingatlanfinanszírozási üzletágban lévő hitelkockázatok megfelelő hatékony elkülönítése Németország adatai szerint további támogatások nélkül nem tűnt kivitelezhetőnek, a Bizottság független szakértők segítségével megbizonyosodott róla, hogy a bank néhány pont kivételével a meglévő kockázatokhoz elegendő megelőző intézkedést tett meg és megfelelő céltartalékokat képzett. A Bizottság Mazars tanácsadói a szerkezetátalakítási tervnek - ahogy az 2003. nyarán rendelkezésre állt — ezekhez a pontokhoz való hozzáigazításához intézkedéseket javasoltak. Ezeket a Bizottság ösztönzésére a bank bedolgozta, és az átdolgozott szerkezetátalakítási tervet 2004. január 29-én megküldte a Bizottságnak. Részlesen a következők vannak érvényben:

Hitelüzletekből származó kockázatok

(224) A bank hitelportfóliójából vett megfelelő reprezentatív minta elemző vizsgálatával a Bizottság tanácsadói azt javasolták, hogy a kockázatmegelőzést a szerkezetátalakítási időszak végéig lépésenként bázis forgatókönyv esetén [...] EUR-val és Worst-case forgatókönyv esetén [...] EUR-val növeljék. Továbbá Worst-case forgatókönyv esetén egy olyan kibocsátást azonosítottak, melyet egy [...] EUR összegű pótlólagos kockázatmegelőzéssel kell kiegyenlíteni. Ez utóbbi a következőképpen oszlik el: [...] EUR 2003-ra, [...] EUR 2004-re, [...] EUR 2005-re és [...] EUR 2006-ra. Egyébként a kockázatmegelőzés megfelelőnek tekinthető. Mindenesetre egyetlenegy nagy hitel kiesése esetleg a kockázatmegelőzés túllépéséhez vezethet. Ez különösen a légi közlekedés, energia és telekomunikáció területén lévő projektfinanszírozásokhoz fontos. A worst-case forgatókönyv ehhez [...] EUR-t irányoz elő a kockázatmegelőzés kiegészítéseként. A nagy hitelek viszonylag nagy állományára tekintettel a Bizottság — ahogy a Mazars megerősíti — tudatában van annak, hogy a megelőzött kockázatok túllépése egy legalább [...] EUR volumenű nagy hitel kiesése esetén alapvetően lehetséges. Amennyiben ilyen kiesés konkrét, mostanáig nem észlelt jelei mutatkoznának, a banknak a kockázatmegelőzésén megfelelő emelést kell végrehajtania. A Bizottság a Mazars által elvégzett elemzés fényében abból indul ki, hogy a bank egy ilyen intézkedéssel saját erőből meg tudna birkózni.

(225) A szerkezetátalakítási tervnek a Bizottság Mazars tanácsadói által javasolt intézkedések bedolgozásával időközben megtörtént utánjavítása után, a Bizottság az ismert kockázatokhoz alkalmazott megelőzést megfelelőnek tekinti. A Bizottság ennél pozitívan jegyzi meg, hogy a bank vezetősége összességében megfelelő intézkedéseket foganatosított ahhoz, hogy alkalmas kockázatellenőrző rendszert építsen ki. Ennek kiépítése jó úton halad, de még nem ért véget. A Bizottság bízik abban, hogy a bank ezt a folyamatot jól felfogott saját érdekéből ugyanolyan eltökélten folytatja, mint eddig tette. A Bizottság tudatában van annak, hogy a bank jövőbeli jövedelmezősége jelentős mértékben függ mindenekelőtt Berlin és az öt új tartomány további gazdasági fejlődésétől. Ezek a kockázatok azonban a Bizottság véleménye szerint mai szemszögből nézve nem határozhatók meg megbízható módon és minden e régióban működő vállalatot különböző mértékben érintenek. A Bizottság azon a véleményen van, hogy a szerkezetátalakítási tervben lévő, minden bizonnyal a helyes irányba mutató intézkedések elegendőek. Teljes bizonyosság a gazdasági folyamatban magától értetődően soha nem érhető el.

A tőkepiaci üzletágból származó kockázatok

(226) A bank tőkepiaci üzletei a szerkezetátalakítási időszak során a vállalati eredmény mintegy [...] %-ához járulnak hozzá. Ez azt jelzi, hogy ezek az üzletek a bank jövedelmezőségéhez lényegbe vágóak. Kézenfekvő, hogy az ezekkel az üzletekkel járó kockázatokat a bank életképességének érdekében megfelelő módon ellenőrizni kell. Egyrészt ez az üzletek súlypontjának saját kereskedelemről ügyfélorientált tevékenységekre való áthelyezésével történik. A bank kockázatos pozícióit ezen összefüggésben 2002-től 2006-ig [...] mértékben kell csökkenteni, míg [...] EUR átlagos bevételeket kell megcélozni. Másrészt a kockázatok ellenőrzése egy kockázatkezelési rendszerrel történik, amit a Bizottság tanácsadói vizsgálataik alapján összességében megfelelőnek tartanak. Mindenesetre azt javasolják, hogy a bank kamatváltozásoktól való függőségét a bankkönyvben lévő tételek leépítésével csökkentsék. A Bizottság ezen javaslat figyelembevételével a tőkepiaci üzletekből származó kockázatokat ezért uralhatónak tartja és ennek az üzletágnak a teherbíró képességét pedig biztosítottnak látja.

A BGB BerlinHypben lévő részesedésének értékeléséből eredő kockázatok

(227) A Bizottság Mazars tanácsadói behatóan foglalkoztak a BGB BerlinHyp-ben lévő részesedésének értékeléséből eredő kockázatok problémájával. A BerlinHyp-ben való részesedés könyv szerinti értéke [...] EUR. Amennyiben a BerlinHyp pl. az ingatlanpiacon lévő helyzet további romlása alapján nem teljesítené a célelőírásokat, az üzleti tervet át kellene dolgozni. Az

ez esetben bizonyos körülmények között megnövekedett kockázatokra vonatkozóan akkor a leszámitolási tényezőt is ennek megfelelően kell igazítani és pótlólagos kockázati díjak keletkezhetnek. Egy ilyen forgatókönyv még a BerlinHyp [...] -os piaci árához is vezethet, [...].

(228) A részesedés [...] EUR összegű könyvelési értéke és kb. [...] EUR nettó sajáttőkéje közti különbségösszeg az egy bázis forgatókönyv esetén kialakuló leértékelési kockázatot valósítja meg. Ez így kb. [...] EUR. Egy hozzáigazított, konzervatívabb üzleti terv ezt a leértékelési kockázatot magába vonná és a 2003 és 2004 évi zárlatokban figyelembe venné. A Bizottság kérésére a szerkezetátalakítási tervet átdolgozták, és a leértékelési kockázatokat megfelelően figyelembe vették. Ennek során, ahogy a Bizottság tanácsadói javasolták, a maximális leértékelési kockázatot a peszszimista forgatókönyvben [...] EUR-val növelték. Ez utóbbinak nincs döntő hatása a Bizottság általi összértékelésre.

(229) A Bizottság a kockázatok korlátozása és az ingatlanfinanszírozási üzletág bizonytalan további fejlődése miatt a bank hosszú távú életképességének biztosításához kívánatosnak tartotta, ha a konszern ennek az üzletágnak a legnagyobb részét leadná, illetve lecsökkentené. E célból a Bizottság Németországnak a BerlinHyp külön értékesítését tanácsolja, hogy a konszern többi részének privatizációs kilátásai javuljanak. A BerlinHyp a konszern teljes ingatlanfinanszírozási üzletágának kb. kétharmadát valósítja meg és technikailag a BerlinHyp-ben lévő tulajdonrészek eladásával viszonylag könnyen értékesíthető. A másik harmad a BGB-ben és LBB-ben koncentrálódik és annak szerkezetátalakítását a bank által az ingatlanfinanszírozási üzletághoz kidolgozott stratégia szerint kell elvégezni. Ezáltal a konszern többi részének jövőbeli kockázatai a teljes volument tekintve több mint a felére csökkennének.

(230) Németország a Bizottságnak ugyanakkor olyan információkat bocsátott rendelkezésére, melyek szerint a BerlinHyp azonnali eladása a bank számára el nem viselhető következményeket vonhatna maga után. A Bizottság ezért kéri Németországot, hogy egy későbbi időpontban határozza meg, hogy reálisan nézve sikert ígérően és a bank számára elfogadható feltételekkel, azaz körülbelül a BerlinHyp nettó sajáttőkéjét visszatükröző áron, sor kerülhet-e és ha igen, akkor mikor, a BerlinHyp külön eladására. Ilyen esetben a könyvelési érték leírásaiból származó lehetséges veszteségek korlátok közt tarthatók, ugyanakkor a bank likvid eszközökhöz jutna, valamint saját tőke szabadulna fel. Németország ennek megfelelően közölte a Bizottsággal szándékát, hogy a BerlinHyp-et vagy külön vagy a BGB teljes privatizációjának keretében 2007-ig értékesíteni kívánja.

A BGB LBB-re vonatkozó nyereség- és felszámolási árbevétel igényének (24,99 %) értékeléséből eredő kockázatok

(231) A BGB-nek Berlin tartománnyal szemben az LBB-re vonatkozólag a nyereségek 24,99 %-ára van igénye, beleértve a megfelelő felszámolási árbevételt is, és ezenkívül az LBB-ben csendestársi részesedés formájában 75,01 %-os tulajdonrésszel bír.

(232) A Bizottság Mazars tanácsadói szükségesnek tartják ezen igény BGB könyveiben való értékelésének felülvizsgálatát, mivel az LBB alapul szolgáló értéke az 1998-as releváns év óta csökkenhetett. Egy lehetséges leértékelés a konszern konszolidált adózás előtti nyereségét, egyszeri hatásként, 2005-ben egy pesszimista forgatókönyv esetén mintegy [...] EUR-val és optimista forgatókönyv esetén [...] EUR-val terhelné.

(233) A Bizottság, ahogy tanácsadói javasolják, ezért szükségesnek tartják, hogy ezt a leértékelési hatást a szerkezetátalakítás tervben megfelelő módon figyelembe vegyék, mégpedig bázis forgatókönyv esetén [...] EUR összegű leértékeléssel, Worst-case forgatókönyv esetén pedig egy a mostanáig előirányzott [...] EUR összegű leértékelést meghaladó további [...] EUR összegű leértékeléssel. Ezek az előzetesen becsült módosítások az LBB pontos vállalatértékelésétől függnek, és ezeket akkor kell véglegesen alkalmazni, amint ez az értékelés az LBB-re vonatkozó még nyitott pontok konkretizálása után megtörtént (az IBB áthelyezése után megmaradó IBB-tartalékok pontos nagysága, a Bizottság döntése az IBB fejlesztési vagyonának visszafizetéséről). A Bizottság a bank konszolidált sajáttőkéjéhez ebből keletkező hatást mindenesetre nem tartja alkalmasnak, hogy az a konszern életképességét veszélyeztesse, mivel ezt a bank egy [...] %-os sajáttőkehányadnál, illetve még afölött is maradéktalanul igénybe tudja venni.

Az IFRS (IAS) bevezetéséből származó kockázatok

(234) A BGB konszolidált számvitelének átalakítása az IFRS-hez (international financial reporting standards) való 2005-évi hozzáigazításhoz többek között a nyugdíjhoz képzett céltartalékok újraértékelését teszi szükségessé. Ez a Bizottság Mazars tanácsadóinak becslése szerint negatív hatást gyakorolhat a körülbelül [...] EUR összegű konszolidált sajáttőkére. Mindenesetre figyelembe kell venni, hogy az IFRS bevezetéséből más mérlegtételekre vonatkozóan a hozzáigazításból ellentétes irányú hatások is adódhatnak. Ezek a Bizottság és tanácsadóinak véleménye szerint jelenleg nem becsülhetők meg megbízható módon. Ha ezek a mérleghatások az összegben negatívak lennének, még akkor sem várható, hogy ezek összességében a bank életképességét korlátozni tudnák. Az IFRS bevezetése a már ismert tényeknek csak részleges átértékeléséhez vezet, nem pedig új kockázatok felfedéséhez. Ezenkívül ez minden európai vállalatra vonatkozik, melyeknek az IFRS alapján hozzáigazításokat kell

végrehajtani és az illetékes felügyeleti hatóságokkal együttműködésben esetleg felmerülő átmeneti problémákat kell megoldani. A bank életképessége sokkal inkább a bank gazdasági teljesítőképességétől és kockázatleküzdő képességétől függ, melyeket függetlenül kell megítélni.

Új üzletek kötésére való képesség:

(235) A banknak a különböző tevékenységi területein belül új üzletek kötésére való képessége a döntő tényező a bank életképességére és privatizációs kilátásaira vonatkozóan. A bank tanulmányokat készített piaci helyzetéről és jövőbeli piaci esélyeiről, melyekből levezette jövőbeli üzleti stratégiáját.

(236) Ebből egyértelművé válik, hogy a tervek és stratégiák a legtöbb üzletágban reálisak. A banknak szándékában áll új termékeket és értékesítési csatornákat bevezetni. Az ingatlanfinanszírozási üzletághoz készült minőségi és mennyiségi célkitűzéseket és stratégiákat azonban a Bizottság, amint a fentiekben taglaltuk, túl optimistának tartja [...]. Ez döntően az összgazdasági helyzet alakulásától függ, de a banknak azon képességétől is, hogy tud-e a piaci helyzet és az ügyfelek igényeinek változásaira reagálni, és ezért mai szemmel nézve a Bizottság azt nem tudja véglegesen megítélni. Ha a banknak tartósan nem sikerülne célkitűzéseit teljesíteni, életképessége — különösen a jelenlegi mértékű ingatlanfinanszírozási üzletág megmaradása esetén — veszélybe kerülne. Amennyiben a célkitűzések egy határozottan kisebb mértékű ingatlanfinanszírozás esetén nem lennének realizálhatók, a mennyiségi hatások is lényegesen kisebbek lennének, és azokat a bank többi üzletága jobban el tudná nyelni.

A Bizottság felkérése további kompenzációs intézkedésekre 2003 őszén és a bank szerkezetátalakítási tervének ennek megfelelő átalakítása 2003/2004 telén

(237) Miután a Bizottság 2003 őszén Mazars tanácsadói által a beterjesztett szerkezetátalakítási tervről készített szakvéleménye révén elegendő bizonyosságot szerzett a bank életképességéről és különösen a kockázatmegelőzés elvi alkalmasságáról, a kérvényezett támogatásokról pozitív döntés csak ekkor jött egyáltalán számításba, mindenesetre azon feltétellel, hogy a felajánlott kompenzációs intézkedések kielégítőnek tekinthetők. Amint az alábbiakban kifejtettük (lásd a 257. pontot a következő oldalakon), a Bizottságnak, csakúgy, mint eddig jelentős kétségei voltak, különösen a retailüzletágra vonatkozóan, melyben a bank a berlini regionális piacon kiemelkedő pozícióval rendelkezik, de az ingatlanfinanszírozási üzletágra vonatkozóan is, mely szintén jelentős mértékben profitál a támogatásokból. Az ingatlanfinanszírozási üzletágnál ehhez az is hozzájön, hogy a Bizottság szakértői is kétségüket fejezték ki a bank azon képességére vonatkozóan, hogy ezen a területen a jövőben elegendő profithozó üzletet tud kötni. Ezzel a Bizottság véleménye szerint az ingatlanfinanszírozási üzletágnak legalább egy jelentős részének külön értékesítése a versenytársak kompenzációjaként alapvetően a konszern megmaradó részének életképességét és privatizációs kilátásait is javítaná.

(238) Az eddig előterjesztett szerkezetátalakítási tervből és tanácsadóinak végkövetkeztetéseiből kiindulva a Bizottság ezért 2003 őszén Németországot arra kérte, hogy számszerűsítse a Berliner Bank (mely az üzletvolument tekintve a BGB lakossági üzleteinek 1/4-1/3-át teszi ki) 2005. végéig, valamint a BerlinHyp (mely a BGB ingatlanfinanszírozási üzleteinek 2/3-át adja) 2006. végéig lezajló *középtávú*, külön értékesítésének hatásait. A Bizottságnak képessé kell válnia annak megállapítására, hogy az ilyen további kompenzációs intézkedések az ő részéről a banknak az eddigi szerkezetátalakítási terv alapján alapvetően megerősített életképességét nem sodorják-e újra veszélybe.

(239) Németország, illetve a bank először összefoglalták a kiindulási helyzetet. A 2003. június 24-i középtávú tervezés alapján számszerűsítették a várt pótlólagos terheléseket, melyek a Bizottság tanácsadói által készített javaslatok bedolgozásából, az ingatlanszolgáltatási üzletág már beígért kiválásából és az IBB leválasztásából adódnak. Összességében ebből a három intézkedésből a 2003—2006-os időszakban a bázis forgatókönyv esetén mínusz [...] EUR összegű egyszeri terhelő hatások adódnának, ebből mínusz [...] EUR a kockázatmegelőzés növelésére, valamint mínusz [...] EUR a negatív vételárra, illetve a részesedések könyvelési értékének leírására és az IBG és IBAG ingatlanszolgáltató leányvállalatok kiválásának keretében végrehajtott tranzakciók egyéb következményeire. Az említett három intézkedés közép-, illetve hosszú távú hatásai azonban csekélyek. Így a 2006. évben a tervezett adózás előtti eredmény csak minimálisan [...] EUR-val, azaz [...] EUR-ról (a 2006. június 24-i középtávú tervezet szerint) [...] EUR-ra (az új számítás szerint) csökkenne és ezért ezt a bank összességében a mostanáig beterjesztett tervezett mértékek jelentősebb módosítása nélkül teljesítheti. A 2003. június 24-i középtávú tervezet egy a konszern számára adott [...] célhitelminősítésen és a 2006. évre egy [...] %-os tervezett sajáttőkehozamon alapul.

(240) Németország és a bank adatai szerint viszont a Berliner Bank 2005-ig lebonyolított eladása negatív hatásokat gyakorol a konszern középtávú tervére. Összességében a 2003-2005-ös időszakban [...] EUR összegű egyszeri hatások adódnak, ebből [...] az értékesítés rendkívüli költségére, a többi a személyzetre, IT-re, épületre képzett céltartalékokra és pótlólagos szerkezetátalakítási költségekre. Közép-, illetve

hosszútávon 2006-ban a tervezett adózás előtti eredmény [...] EUR-ról (a három fent nevezett intézkedés alapján átdolgozott középtávú tervezet szerint) [...] EUR-val [...] EUR-ra csökken, ebből kereken a fele a Berliner Bank konszern eredményéhez való hozzájárulásának megszűnése miatt, a többi a létszámleépítés késedelme, a jutalékbevételek tervezett növelésének elmaradása és a visszamaradó (fix)-költségek (mindenekelőtt a Back-office árskálaveszteségek alapján) miatt. Ez a számítás mindenesetre azon a feltételezésen alapul, hogy a Berliner Bank az ajánlattevők körének maximálásához önálló bankként kerülne értékesítésre, mely nagyobb költségekkel jár. Az értékesítés rendkívüli költségének egyszeri hatása a Berliner Bank [...] - [...] EUR között várt vételárát már tartalmazza. Ezt mindenesetre a bank adatai szerint több mint felemészti a [...] EUR összegű kockázati pozícióknak a Berliner Bank [...] %-os szükséges sajáttőke-ellátottsága, így egy [...] - [...] EUR közötti negatív hatás adódik. Továbbá a Berliner Bank kiválásra révén a BGB összes ügyletében a retailüzletág eredményrésze jó [...] %-ról mintegy [...] %-ra csökken, a tőkepiaci üzletág része pedig ennek megfelelően jó [...] %-ról kb. [...] %-ra emelkedik. Ezáltal adott sajáttőkehányadnál egy hitelminősítés-romlás fenyeget, mivel a tőkepiaci üzletág kockázatosabbnak minősül, mint a retailüzletág. Ez negatív hatást gyakorol a refinanszírozásra, úgy, hogy a Berliner Bank értékesítése a szerkezetátalakítási szakasz alatt operatív problémákat is felvet. A Berliner Bank értékesítése a sajáttőkehozamot kb. [...] %-kal csökkenti, [...] %-ról a 2003. június 24-i középtávú tervezet szerint 2006-ra kb. [...] %-ra.

(241) A Bizottság a Németország, illetve a bank által felhozott érveket gondosan elemezte. A Bizottság véleménye szerint azonban ezek nem tartalmaznak elháríthatatlan akadályokat a Berliner Bank versenyokok miatt felkínált leválasztásához.

(242) A bank ugyanis a retailüzletág eredményösszegének a bank összeredményéhez viszonyított, Berliner Bank leválasztásával fenyegető csökkenését a többi, a tőkepiaci és ingatlanfinanszírozási üzletág arányos csökkentésével szabadon kompenzálhatja. Ezzel a bank szerkezete és a sajáttőkehányaddal szemben támasztott követelmények változatlanok maradnak. A kockázatos pozíciók ilyen jellegű csökkentéseivel sokkal inkább saját tőke szabadulna fel, mely hozzájárulhat a sajáttőkehányad további emeléséhez. Az ilyen jellegű csökkentésekhez alternatívaként a bank a magasabb kockázat kompenzálásához a sajáttőkehányadot emelheti, vagy további saját erőfeszítések révén kiválasztott kockázatos pozíciókat az eddig tervezettnél erősebben csökkenthet és ezzel belső tőkét szabadíthat fel, vagy a tőkepiacon középtávon friss tőkét vehet fel. Ily módon a hitelminősítésre és ezzel a refinanszírozási feltételekre ható jelentős negatív hatás kizárható úgy, hogy a bank a leválasztással operatív módon is meg tud birkózni.

(243) Németország, illetve a bank a Beliner Bank leválasztása által okozott egyszeri hatások számításakor abból indultak ki, hogy ezt önálló bankként kell értékesíteni, hogy az ajánlattevők körét maximalizálni lehessen. Tekintettel arra a tényre, hogy a Beliner Bank jelenleg nem önálló üzletágként, illetve fiókként a Landesbank Berlinbe integráltan létezik, ezt az értékesítéshez önálló jogi egységgé kell alakítani. A bank adatai szerint ehhez a kockázatos pozíciók [...] %-os sajáttőkehányadára és ezzel kb. [...] EUR összegű saját tőkére van szükség, melyet a BGB-nek újonnan kellene előteremtenie. A [...] EUR összegű sajáttőke ellenére a bank azonban az eladástól csak egy [...] - [...] EUR közötti ellenértéket vár. A Bizottság ezt a számítást nagyon konzervatívnak tartja. A nettó sajáttőke általában egy vállalat értékének megbecsüléséhez több kiindulási pontból csak az egyik. Ha a Beliner Bank saját tőkéje kb. [...] EUR körüli kell, hogy legyen, a Bizottságnak elég valószínűtlennek tűnik, hogy egy [...] - [...] EUR közötti vételár elérhető. Tekintettel arra a tényre, hogy a Beliner Bank márkaneve és ügyfélköre jól megalapozott, a vételárnak a sajáttőke értékét, melyet a bank ráfordításnak tekint, a tendencia szerint el kell érnie, sőt meg kell haladnia, és ezzel a BGB terhelését jelentősen nagyobb mértékben kell csökkentenie. Azonban még akkor is, ha ez a Bizottság számára nem látható okokból kivételesen itt másként lenne, ebben az esetben a BGB részéről irracionális lenne a Berliner Bankot önálló bankként értékesíteni. A márkanév, a vevők, a folyó üzletmenet egyéb vagyontárgyai és további saját eszközök mind pozitív értéket képviselnek. Ha a BGB azt hiszi, hogy még a részéről újonnan rendelkezésre bocsátandó sajáttőke sem tudna megtérülni az eladásnál, magától értetődően lehetőség van a Beliner Bank vagyontárgyainak egy ún. asset-deal keretében történő értékesítésére, mely legalább tartalmazhat egy pozitív vételárat, mellyel a BGB számára a Beliner Bank eladásából származó rendkívüli veszteség kizárható lenne. A [...] EUR összegű egyszeri negatív hatás ezáltal egyértelműen csökkenhetne.

(244) Az érvényre juttatott [...] %-os sajáttőkehozamra ható visszatérő negatív hatás az értékesítés több mint egy évre való elhúzásával a Bizottság véleménye szerint szintén határozott mértékben korlátozható.

(245) A Bizottság elemzésének figyelembevételével Németország végül helybenhagyta, hogy a BGB a Beliner Bank külön értékesítése esetén is életképes. Németország erre késznek nyilatkozott egy 2005. évi értékesítési eljárás megindításával és annak szerződés szerinti, 2006. október 1-ig történő lezárásával a

Beliner Bankot 2007. február 1-jéig (dologi hatály) külön értékesíteni. A formális ígéretet a Bizottságnak 2004. február 6-án küldte meg.

(246) Ezzel először is a 2006. évi teljes eredmény még a BGB-t illeti, másodszor pedig az alkalmazkodási költségek egy hosszabb időszakra eloszlathatók, illetve könnyebben lehet ellentétes hatású intézkedéseket tenni, mint pl. a rövid távon fix IT-, back-office személyzeti és épületköltségek addigra már messze előrehaladott leépítése. A BGB saját adatai szerint az átszervezés, a dolgozók elbizonytalanodása és menedzsment-erőforrások kötődése alapján az LBB jutalékbevételeinek tervezett emelésének [...] EUR összegű kieséséből, a konszernben a létszámleépítés [...] EUR összegű késedelméből és az [...] összegű árskálaveszteségekből visszamaradó költségekből következő negatív hatások részben egyébként sem lépnének fel tartósan. A Bizottság osztja ezt a véleményt.

(247) A Bizottság véleményét az egyszeri hatások, valamint a BGB sajáttőke-jövedelmezőségére ható tartósan fellépő hatások elemzése megerősíti. Németország, illetve a bank által megadott számokat valójában egyértelműen nem fogják elérni. Ha ez szerencsétlen körülmények láncolata alapján vagy a piac kedvezőtlen alakulása miatt nem sikerülne, maga a 2007. évi [...] %-os sajáttőke-jövedelmezőség (a 2003. június 24-i középtávú tervezet szerinti [...] %-os sajáttőke-jövedelmezőségből levonva [...] %-ot, a Beliner Bank leválása miatt) a Bizottság megítélése szerint nem vezetne oda, hogy a megmaradó konszern újra közpénzből nyújtott támogatásra szorulna, melyet a támogatásjogi „one time — last time"-elv alapján már nem lehetne nyújtani. A bank befolyási területén belül van, hogy saját erőből a sajáttőkehányad 7 %-ra vagy magasabbra emelésével stabilizálódjon. Ez pozitív hatást fejtene ki a hitelminősítésre és operatív szempontból elég jó refinanszírozási feltételeket biztosítana. Bár a 2006. évre kedvezőtlen körülmények közt várandó [...] - [...] %-os sajáttőke-jövedelmezőség a Bizottság véleménye szerint a német hitelüzletág jelenlegi nehéz helyzetében is inkább annak a spektrumnak az alsó peremén helyezkedne el, melyet a piacon egy bank hosszú távú életképességéhez elegendőnek lehet tekinteni. A Bizottság azonban azt várja, hogy a 2007. évre ígért privatizáció a bank további erősödéséhez fog vezetni. Amennyiben ugyanis az új befektető a bank akkori sajáttőke-jövedelmezőségét vagy tőkeellátottságát nem találja kielégítőnek, várható, hogy saját érdekében további szanálási intézkedést fog véghezvinni, mint pl. a nem jövedelmező üzletágak csökkentése, illetve tőkeinjekciók, melyek a hitelminősítést és a refinanszírozási helyzetet a szükséges mértékre fel fogják javítani.

(248) A Bizottság csatlakozik azonban Németország és a bank azon véleményéhez, hogy mai szemmel nézve nem lehet elegendő biztonsággal kizárni, hogy az a súlyos kötelezettség, hogy középtávon a BerlinHyp is külön értékesítésre kerüljön, jelenthet-e nagy terhet a bank életképességére nézve. A Bizottságnak azonban — ahogy független tanácsadói megerősítik — csakúgy, mint eddig, bizonyos kétségei vannak afelől, hogy a banknak sikerülhet az ingatlanfinanszírozási üzletágban a tervezett mértékben nagyobb árréssel új üzleteket kötni. Ezen okból kifolyólag a Bizottság a hosszú távú jövedelmezőség megerősítéséhez alapvetően pozitívnak tartaná, ha a bank az ingatlanfinanszírozási üzletágban a tervezettnél jobban visszavonulna. Ez mindenekelőtt a BerlinHyp külön értékesítése révén történhetne meg, melyet ezért a Bizottság intenzíven vizsgált.

(249) A BerlinHyp középtávú külön értékesítésére vonatkozó kötelezettségvállalás Németország és a bank adatai szerint az alábbi negatív visszahatásokat gyakorolná a konszern megmaradó részére, illetve az alábbi, a vevő által nem szükségszerűen teljesíthető követelményeket támasztaná: a vevőnek a konszernen belüli refinanszírozást (jelenleg [...] EUR) hasonló feltételekkel a legmesszebbmenőkig át kell vennie, azaz egy legalább olyan jó hitelminősítéssel kell rendelkeznie, mint a Landesbank Berlin, és át kell vennie a BGB BerlinHypnek nyújtott pártfogói tevékenységét, hogy a nagyhitel-hozzászámítás elkerülhető legyen (jelenlegi becsült volumen: kb. [...] EUR). Ezenkívül a vevőnek legalább a BerlinHyp könyv szerinti értékét fel kell ajánlania vételárként, mivel egyébként bizonyos körülmények között jelentős könyvelési értékleírásokra kerülne sor, [...]. Egy ajánlattételi eljárás negatív kimenetele esetén is fennállna a további könyv szerinti értékleírások kockázata. Egy értékesítés továbbá a szerkezetátalakítási terv súlyos csorbítása nélkül csak akkor lehetséges, ha a BerlinHyp és a konszern közti eladási együttműködés megtartható lenne. A külön értékesítéshez vállalt kötelezettség az aktuális [...] EUR-s könyvelési érték [...] EUR-val történő egyszeri leírását tenné szükségessé, a BerlinHyp 519 millió EUR összegű sajáttőkéjének könyv szerinti értékére. A konszern megmaradó részének 2006. évre várt adózás előtti eredménye további kb. [...] EUR-val csökkenne (a kb. [...] EUR összegű tervezett BerlinHyp-eredmény kiesése és a mintegy [...] EUR összegű várt vételárból származó kamathozam közti különbözet). Ez — a Berliner Bank külön értékesítésével együtt — a konszern megmaradó részének 2006-ra megcélzott sajáttőkehozamának további kb. [...] %-os, összesen jó [...]-ra történő csökkentését, valamint csak alig [...] % fölötti sajáttőkehányadot eredményezne.

(250) Miután ezzel a konszern megmaradó része számára a BerlinHyp külön értékesítésére vonatkozó kötelezettségvállalás révén az életképességet veszélyeztető további kockázatok merülhetnének fel, a Bizottság ezt mai szemmel nézve nem tekinti sem a hosszú távú jövedelmezőség megerősítéséhez alkalmas intézkedésnek, sem pedig alkalmazható kompenzációs intézkedésnek, melyen a határozat alapulna. A Bizottság ezért

tudomásul veszi Németország szándékát, hogy a BerlinHyp külön értékesítését a konszern megmaradó részének privatizációját figyelembe véve egy későbbi időpontban való megvalósíthatósága szempontjából újra felül kell vizsgálni, és hogy a BerlinHyp — aszerint, hogy melyik forgatókönyv javítja jobban a privatizációs kilátásokat — vagy a konszern megmaradó részével együtt vagy külön 2007 végéig, átlátható, nyílt és diszkriminációmentes eljárásban kerüljön értékesítésre. A Bizottság reálisnak tartja, hogy a BerlinHyp legalábbis 2006-tól kezdve újra érdekessé válhat egy stratégiai befektető számára. A BerlinHyp addigi üzleti terve is az ingatlanfinanszírozási üzletág általános piaci helyzetének javulásából indul ki. Egy külön értékesítés kilátásainak vizsgálatára a Bizottság véleménye szerint ezért 2006-ban kell, hogy sor kerüljön. Ezenfelül a Bizottság elvárja, hogy a bank — tanácsadóinak javaslataival, valamint az ez alapján átdolgozott szerkezetátalakítási tervvel összhangban — [...] végezzen el, amint ez egy, a bank által eddig vártnál rosszabbul alakuló üzletmenet alapján célszerűnek tűnik. Ezzel az intézkedéssel magától értetődően minimalizálva lenne a potenciális kockázat, mely egy újabb leírás szükségességéből adódhatna, [...]. Ilyenfajta intézkedések a Bizottság véleménye szerint a konszern megmaradó részének hosszú távú életképességét, valamint privatizációs kilátásait pozitívan befolyásolnák.

(251) 2004. január 29-én Németország megküldte a jelenlegi szerkezetátalakítási tervet, a középtávú pénzügyi tervvel együtt, mely a 2004 január közepén aktuális számokon alapul. Ez aktualizálja az eddigi, 2003. júniusi változatot, mely az életképesség a Bizottság és Mazars tanácsadói általi megítélésének alapjául szolgált és figyelembe veszi például a Mazars kockázatmegelőzésre vonatkozó javaslatait. A Berliner Bank leválasztására vonatkozóan, mely a legújabb középtávú pénzügyi tervbe még nem került bedolgozásra, Németország egy, a 2003. decemberben ismertetett elemzésen alapuló értékelést küldött. A jelenlegi terv számai nem térnek el jelentős mértékben a 2003. júniusi változattól és ezért a Bizottságnak a BGB életképességének megítélését nem kell módosítania.

A Bizottság összefoglaló következtetései a hosszú távú életképességre és privatizációs kilátásokra vonatkozóan

(252) A Bizottság a szerkezetátalakítási tervet Mazars tanácsadói javaslatainak bedolgozása után a jövőbeli fejlődésekre vonatkozóan leírt, még meglévő bizonytalanságok ellenére összességében elfogadhatónak és teljesnek tartja. A már végrehajtott, illetve előirányzott üzemeltetési, működési és pénzügyi intézkedéseket a Bizottság alkalmasnak tartja a bank hosszú távú életképességének helyreállításához. A Bizottság a céltól való eddig előfordult eltéréseket összességében nem tartja arra alkalmasnak, hogy azok a szerkezetátalakítási terv tarthatóságára vonatkozólag tartós aggályokat ébresszenek. Néhány intézkedés a tervelőírások mögött sántikál. Ezt azonban más területeken a tervcélok túlteljesítése kompenzálja.

(253) Az életképességre vonatkozó kilátások jelentős mértékben függnek a jövőbeli nyereségektől és a sajáttőkealap megerősödésétől, különösen az új üzletek kötésére és a szerkezetátalakítási terv teljes megvalósítására való képességtől. Különösen a szerkezetátalakítási időszak alatt fog a bank mérvadóan a tőkepiaci üzletekből származó bevételektől függeni. Az ingatlanfinanszírozási üzletág stratégiája nagy igényű és félő, hogy a célelőírások után fog baktatni. A berlini térség ingatlanpiacának és a bruttó belföldi termék további visszaesése veszélyeztetné a bank életképességét. A Bizottság ennek a kockázatnak a csökkentéséhez a BerlinHyp külön értékesítése révén az ingatlanfinanszírozási üzletág nagyobb részének leválasztását alapvetően kívánatosnak tartja, és Németországtól ennek beható felülvizsgálatát kéri. Az ingatlanfinanszírozási üzletág BGB/LBB-n belül fennmaradó kisebb részéből származó esetleges veszteségeket a bank ezután könnyebben tudja kompenzálni a retailüzletágból és a tőkepiaci üzletágból várandó pozitív hozzájárulások révén.

(254) A bank jelenleg nem rendelkezik csendestartalékokkal vagy más pénzforrásokkal, hogy a szerkezetátalakítási időszak során felmerülő nagyobb veszteségeket el tudja nyelni. Erre tekintettel a Bizottság 6,0 %-os sajáttőkehányadot tart az életképességhez szükséges minimumnak és ezzel állami támogatásokból finanszírozható maximumnak. A Bizottság elvárja, hogy a bank minden tőle telhetőt megtegyen azért, hogy a sajáttőkehányadot saját erejéből a kockázatos aktívák további csökkentése vagy a piacon további eszközök felvétele révén mintegy 7,0 %-ra növelje. A bank tőkepiacképessége és privatizációs kilátásai ezáltal tovább javulnának.

(255) A 2006-ra várt sajáttőkehozamnak a Berliner Bank leválasztásának pótlólagos kompenzációs intézkedése révén maximálisan elvárható csökkentése kb. [...] - [...] %-ról kb. [...]-[...] %-ra a Bizottság véleménye szerint nem fenyegeti a bank hosszú távú életképességét. A Bizottság abból indul ki, hogy egy befektető a bank privatizációja után minden szükséges intézkedést meg fog tenni, hogy a bank egy piacgazdaságban működő befektető számára elfogadható jövedelmezőségét létrehozza.

(256) A Bizottság abból indul ki, hogy a bank privatizációjának a szerkezetátalakítási szakasz befejeződése után sikerre van kilátása. Németország kötelezettséget vállalt, hogy a 2005. évi zárlat megállapítása után azonnal meg fog indítani egy privatizációs eljárást és azt 2007-ig le is zárja. A Bizottság ezt az ütemtervet reálisnak tartja. Erre vonatkozólag a Bizottság feltételezi, hogy Németország és a bank addig minden tőlük telhetőt meg fognak tenni, hogy a privatizációra

vonatkozólag még meglévő nehézségeket eltakarítsák az útról. Ide tartozik többek között a konszern még mindig túl összetett szerkezete, melyet a még előrehaladó szerkezetátalakítási folyamatban tovább kell karcsúsítani, valamint a még mindig túl kevéssé koncentrált termékpaletta koncentrációja és a vállalaton belüli átláthatóság javítása. A vételárra továbbá a tendencia alapján negatívan fog lesújtani az a tény, hogy a bank üzlethelyiségeinek jelentős részét a piaci árszínvonal feletti áron vette bérbe. A Bizottság tanácsadóinak számításai szerint e veszteség készpénzértéke 2006-ban [...] EUR és [...] EUR között van, melyet egy befektető a várakozások szerint vételárajánlatában figyelembe fog venni. Az előirányzott privatizációra az állami intézményi teher és kezességi helytállások kifutása után 1—2 éven belül kerül sor. Egy ilyen időtartam a Bizottság véleménye szerint egy potenciális befektető számára elegendő alkalmat kínál, hogy a bank piaci működését az állami garanciák 2005. júliusi megszűnése után megfigyelhesse és árajánlatának megadásához megfelelő módon elemezhesse.

A verseny indokolatlan torzításának elkerülése

(257) Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerinti kivételszabály azon feltétel függvénye, hogy a támogatások a kereskedelmi feltételeket nem változtatják meg oly módon, mely a közös érdekkel ellentétben áll. Az iránymutatások 35—39. pontjai meghatározzák, hogy intézkedéseket kell foganatosítani annak érdekében, hogy a támogatás versenytársakra nézve hátrányos hatásait lehetőség szerint enyhítsék. Szokásos módon ezek az ellenszolgáltatások a szerkezetátalakítási szakasz befejeződése után a vállalat releváns piacon vagy releváns piacokon való jelenlétének korlátozásában vagy csökkentésében konkretizálódnak. A 37. pont szerint a piaci jelenlét korlátozása vagy kényszeredett csökkentése a támogatás által okozott torzítási hatásokkal és különösen a vállalatnak a piacán vagy piacain lévő súlyával arányban kell állnia. A megkövetelt ellenszolgáltatások enyhítésére az iránymutatások 38. pontja szerint csak akkor kerül sor, ha a piaci jelenlét korlátozása vagy csökkentése a piaci szerkezet közismert rosszabbodásához, például közvetetten egy monopólium vagy egy szűk opigopoliumhelyzet kialakulásához vezet. Amint már a fentiekben egy feltételezett fizetőképtelenség esetére leírtuk, a BGB piaci jelenlétének korlátozása vagy csökkentése révén a mindenkori piaci szerkezetek és a vállalat ezen piacokon elfoglalt mindenkori helye alapján egy monopólium vagy egy szűk oligopólium kialakulása szintén kizárható (lásd az alábbiakat is).

(258) Az ellenszolgáltatásokat különböző formában lehet nyújtani, például gyártóberendezések vagy leányvállalatok eladásával vagy tevékenységek leépítésével. Az iránymutatások 39. pontjának i) alpontja szerint egy a támogatások által érintett piacon szerkezeti kapacitásfeleslegek megléte esetén az egy végleges kapacitásleépítés által nyújtott ellenszolgáltatások hozzájárulhatnak ennek a piacnak a szanálásához. Egy végleges vagy megfordíthatatlan kapacitásleépítésről a 39. pont i) alpontja szerint akkor beszélünk, ha az adott berendezések az eddigi mértékű gyártáshoz véglegesen használhatatlanná váltak vagy véglegesen más célokhoz kerültek átállításra.

(259) A pénzügyi szolgáltatások piacait a *szerkezeti* kapacitásfeleslegek megléte az iránymutatások 39. pontjának i) alpontja értelmében nem jellemzi, mely e tekintetben gyártóberendezésekre és ezért implicit inkább a gyártó iparra vonatkozik, mint a szolgáltatási ágazatokra, ahol a kapacitásokat alapvetően sokkal könnyebb a piaci feltételekhez igazítani. Amennyiben a banki szektorban, például a fióksűrűség tekintetében, kapacitásfeleslegekről beszélnek, kevésbé *szerkezeti,* tehát tartós kereslet-visszaesés által okozott kapacitásfeleslegekről van szó, hanem csak nagy személy- és ezért költségigényű területekről, melyek túlnyomórészt jövedelmezőségi megfontolásokból kerülnek leépítésre.

(260) Még azonban akkor is, ha a pénzügyi szolgáltatások ágazatában kapacitásfeleslegek alakulnának ki, ezek nem tehetők „véglegesen használhatatlanná", illetve nem állíthatók át más célokra. A bankszektorban a szolgáltatások teljesítésére szolgáló kapacitásokat — mindenekelőtt dolgozókat, fiókokat, tanácsadó központokat, back-office-ket és számítástechnikai és telekommunikációs rendszereket — nagy alkalmazkodóképesség jellemzi és jelentősebb költségek nélkül újra működtethetők, bérbe adhatók vagy a piacon egyéb módon használhatók. A visszafordíthatatlan kapacitáscsökkentés a jelen esetben eszerint lehetetlen és ezért nem képezheti a vizsgálat tárgyát sem.

(261) Az alábbiakban ezért azt vizsgáljuk, hogy a leányvállalatok, illetve vagyoni értékek és/vagy üzletágak ellenszolgáltatásként felkínált értékesítései, bezárásai és csökkentései a 39. pont ii) alpontja értelmében elegendők-e a támogatások versenytorzító hatásainak mérsékléséhez.

(262) Eredetileg Németország a szerkezetátalakítási terv szerves részeként a következő, itt nagyjából összefoglalt intézkedéseket ajánlotta fel:

— Leányvállalatok és érdekeltségek értékesítése: a legfontosabb értékesítések a retail banking üzletágon belül az egész Németországot képviselő Allbankot (mely már eladásra került), a berlini Weberbankot (még nem került eladásra), a csehországi Zivnostenská Banka a.s-t (eladva), valamint a BG Polska S.A-t (a lakossági üzletág és az „Inteligo" internetüzletág eladásra került, a többi része csődeljárás alatt áll) érinti.

— Székhelyek bezárása: a berlini/brandenburgi (túlnyomórészt berlini) lakossági és vállalati üzletágon belül mintegy 90 fiók, a szövetségi

területen 6 kereskedelmi központ, az ingatlanfinanszírozási üzletágban 6 belföldi és 3 külföldi székhely, a tőkepiaci üzletágban 3 külföldi székhely, valamint a nagy-/külföldi vállalatok üzletágában 14 külföldi képviselet felszámolása.

— Üzletkörök és tevékenységek feladása: hosszú távú visszavonulás a nagy-/külföldi vállalatok üzletágából (pl. hitelüzletek külföldi bankokkal, nagyvállalatoknak nyújtott tanácsadás, privatizálás, repülőgép-finanszírozások).

— Csökkentő intézkedések: a tőkepiaci üzletágban a kockázatos aktívák [...] %-os és a dept finance üzletág [...] %-os csökkentése; az ingatlan üzletágban a befektetési alapok volumenének több, mint [...] %-os (mintegy [...] EUR) és a projektfejlesztés [...] %-os (mintegy [...] EUR) csökkentése, valamint fiókok bezárása és 50 %-os létszámleépítés; a kis önálló állami szervekkel foglalkozó üzletág csökkentése és a fennmaradó üzletek integrálása a vállalati ügyfelek üzletágába.

(263) Németország kijelentette, hogy ezek az intézkedések összességében a dolgozói létszám 50 %-os (mintegy 15. 000-ről 7. 000-re) csökkentéséhez, valamint a mérlegfőösszeg körülbelül 190 milliárd EUR-ról 140 milliárd EUR-ra való csökkentéséhez vezetnek.

(264) A Bizottság az eljárás indításáról szóló határozatban kifejtette, hogy ezen részben csak homályosan leírt intézkedések hatásait — mind összességében, mind a BGB egyes üzletágaira és azok piacokon elfoglalt pozíciójára tekintettel — elegendően részletezett adatok hiányában nem tudta megfelelően megítélni és további információkat kért. Németország erre az egyes üzletágakra, illetve piacokra kifejtett hatásokra vonatkozóan pótlólag további adatokat küldött (lásd a következő oldalakon a 291. pontot) és a teljes hatást — az eddig összes vagyon 51,5 milliárd EUR összegű vagy 25 %-os, az összes eddigi kötelezettségek 57,8 milliárd EUR összegű vagy 27 %-os csökkentése és a konszolidáció utáni mérlegfőösszeg 50,2 milliárd EUR összegű vagy kb. 27 % ([25])-os csökkentése — részletesen mutatta be.

(265) A Bizottság mindenesetre az eljárás megindításáról szóló határozatban már kétségét fejezte ki a tervezett ellenszolgáltatások elégséges voltával kapcsolatban. Kérdésesnek tűnt, hogy a mérlegfőösszeg szándékolt csökkentése a jelentős támogatási összeget és a Bizottság bankok számára nyújtott szerkezetátalakítási támogatásokra vonatkozó gyakorlatát ([26]) tekintve elegendőnek tekinthető-e. Ezen összefüggésben a Bizottság utalt a törvényileg előírt minimális tőkehányadokra, melyek a tőkeinjekciókra tekintettel a bankszektorban az ellenszolgáltatások megítéléséhez durva támpontot nyújthatnak. Ennél az alábbi gondolatmenet játszik szerepet: ahhoz, hogy üzletmenete fenntartható legyen, a banknak egy alultőkésítéssel vagy a kockázatos aktívákat, tehát üzleti tevékenységét, kell megfelelően csökkentenie (pl. a törvény által minimálisan előírt 4 %-os sajáttőkehányad alapulvétele esetén a kockázat szerint súlyozott aktívához viszonyítva maximum 25-szörössel) vagy egy megfelelő tőkeinjekciót kell kérnie. Az utóbbi esetben elkerüli az egyébként szükséges csökkentést. Egy „célszerűségi csökkentés" ezen megfontolása egy tőkeinjekció piactorzítását szemléltetheti és ezért az ellenszolgáltatásokhoz durva támpontot nyújthat. A Bizottság mindamellett utalt arra, hogy itt nem egy „mechanikusan" alkalmazható szabályról van szó, és hogy a konkrét egyedi esetben a gazdasági körülményeket kell figyelembe venni, mindenekelőtt a vállalat életképességére és a piacain lévő versenyhelyzetre tekintettel.

(266) Németország az összhatásokra vonatkozóan kifejtette, hogy ez nem csupán a sajáttőkehányadtól, hanem a saját és póttőkéből álló meglévő szavatoló sajáttőkétől (8 %-os törvény által előírt minimum) is függ, és ezzel nem a 25-ös tényező, hanem csak maximum a 12,5-ös tényező szabható meg a támogatás révén lehetséges üzletbővülésre, illetve elkerült üzletcsökkentésre vonatkozóan. Egy bank csak akkor növelheti kockázattal súlyozott aktíváit ténylegesen a 25-szörösére, ha egy tőkeemelésnél egyidejűleg póttőke-injekcióra is sor kerül. Még akkor is, ha a bank már rendelkezik eddig nem beszámítható póttőkével ([27]), egy olyan üzletbővülés figyelembevétele, mely csak ez az egyébként is meglévő póttőke által válik lehetségessé, nem szakszerű. Egyébként Németország előadta, hogy a piacon ténylegesen szükséges tőkehányadok — legalább 6 %-os sajáttőkehányad és mintegy 10 %-os tőkemegfelelési mutató — egyértelműen a törvény által előírt minimális hányadok felett vannak. Ezt a szemléletmódot a BAFin megerősítette, és a német bankok (kb. 6—7 %-os sajáttőkehányad, 9—10 %-os tőkemegfelelési mutató, ebből 10—11 % magánbank), valamint európai nagybankok átlagával összehasonlítva részletesen mutatta be, ahol ez utóbbi átlaga egyértelműen magasabb (8,5 %-os sajáttőkehányad). Németország ebből arra következtetett, hogy az 1,8 milliárd EUR összegű tőkeinjekció piacra gyakorolt

([25]) Ez a szám tartalmazta az IBB fejlesztési üzletágának kiválását is.

([26]) Lásd például a Bizottság határozatát *Crédit Lyonnais*-ra vonatkozóan, HL L 221., 1998.8.8., 72. o.

([27]) A póttőkét a tőkemegfelelési mutató meghatározásánál csak a meglévő sajáttőke mértékéig szabad figyelembe venni.

gazdasági hatásait 18 milliárd EUR-val kell meghatározni. A Bizottság csatlakozik ezen gondolatmenethez.

(267) A kockázatlefedéssel kapcsolatban az eljárás megindításáról szóló határozat időpontjában ezen támogatás gazdasági értékére vonatkozóan még nem volt minden világos. Időközben Németország előadta, hogy a gazdasági értéket jó 6 milliárd EUR-val kell meghatározni (lásd a 138. pontot). Továbbá Németország kijelentette, hogy az ingatlanszolgáltatási üzletágban nem egy a fizetőképességi szabályoknak alárendelt üzletágról van szó, így az elkerült üzletcsökkentés itt tőkehányadokból nem vezethető le. Kifejtette továbbá, hogy a kockázatlefedés lényegében az ingatlanszolgáltatási üzletág régi üzleteire vonatkozik. Mindenesetre erre vonatkozólag azzal lehet érvelni, hogy az IBAG szerkezetátalakítási szakaszban kötött új üzletei csak azok lefedésével válnak lehetségessé. Ennyiben azonban csak az új üzletek volumene (melyet a szerkezetátalakítási szakaszra összesen kb. [...] EUR-ra becsülnek; lásd a 90. pontot) vagy maximum a kockázatlefedés összértéke (6,1 milliárd EUR) írhatja le a piactorzítás fokát.

(268) A Bizottság ezen értékeléshez nem csatlakozott. A kockázatlefedés vagy — alternatívaként — egy körülbelül 6 milliárd EUR tőkeinjekció nélkül a BGB üzleti tevékenységét a belső kockázatösszefonódás alapján összességében nem folytathatta volna. Ennyiben a kockázatlefedés hatását egy 6 milliárd EUR összegű feltételezett tőkeinjekcióval lehet egyenlővé tenni. Ugyanez érvényes a visszafizetési megállapodás betétjére, mely a Bizottság visszafizetésről hozott határozata esetén 1,8 milliárd EUR maximális értékkel határozható meg. ([28])

(269) A 9,7 milliárd EUR összegű támogatások összgazdasági értékének alapulvételekor és a ténylegesen szükséges tőkemegfelelési mutatóra tekintettel egy 10-es tényező esetén a piactorzításhoz és az ellenszolgáltatások körülbelüli orientálásához kiindulási pontként a mérlegfőösszegnek 190 milliárd EUR-ról 100 milliárd EUR-val kellene csökkenne.

([28]) Ez az elméleti és kerekített maximumösszeg az egy piacon szokásos visszatérítés kiszámításához a Bizottság 1999. július 8-i határozatában („WestLB") használt módszer alkalmazásakor adódik, figyelembe véve az Elsőfokú Bíróság 2003. március 6-án hozott ítéletét valamint az LBB számára lényeges adatokat és a kamatos kamatot.

(270) Ez rámutat az ilyen célszerűségi elképzelések alkalmazhatóságának határaira. Egy ilyen mértékű azonnali csökkentés csak fizetőképtelenség esetén lehetséges. A támogatások nélkül ezért csak a BGB üzleti tevékenységének leállítása lenne lehetséges, mely a közvetlen inverz következtetésben azt jelentené, hogy ellenszolgáltatásként csak a BGB fizetőképtelensége jöhetne szóba. Azonban egy normál szerkezetátalakítás időkeretén belül is a fent leírt mértékű ellenszolgáltatások rövid- és középtávon nehezen vagy vállalatrészek értékesítéséből, valamint hosszú távú szerződések és pozíciók felmondásából, illetve megszüntetéséből eredő jelentős veszteségekkel valósíthatók meg, anélkül hogy a vállalat életképességét tartósan veszélyeztetnék, illetve valószínűleg lehetetlenné tennék. Egy ilyen következmény akkor mindenesetre a szerkezetátalakítási támogatások céljával és vizsgálati kritériumával, azaz a kedvezményezett vállalat hosszú távú jövedelmezőségének helyreállításával, alig lenne összeegyeztethető. Másrészt ez a különböző támogatási intézkedéseknek az egyes üzletágakra és piacokra gyakorolt hatásfokát tekintve aránytalannak tűnik. Ezért ennek a célszerűségi elképzelésnek a mechanisztikus alkalmazására a mérlegvolumen szükséges teljes csökkentéséhez kapcsolódóan nem kerülhet sor.

(271) E háttérből kiindulva a Bizottságnak az volt a célja, hogy a teljes volumen eddigi gyakorlatának megfelelő csökkentését biztosítsa, mindenekelőtt azonban az egyes üzletágakban megtenni szándékozott intézkedések hatásait figyelembe véve, a bank piaci jelenlétének hatékony csökkentését is garantálja.

(272) A BGB különösen a lakossági- és vállalati üzletág (retail banking), az ingatlanfinanszírozás (ipari ingatlanfinanszírozás), az ingatlanszolgáltatás (befektetési alapok és projektüzletek) és a tőkepiaci üzletág (pénz- és értékpapírügyletek) területén tevékenykedik.

(273) Az emellett létező üzletágak a volument tekintve jelentéktelenebbek, csökkenőben vannak vagy teljesen megszűntek és a további vizsgálódás szempontjából nem játszanak szerepet. Ez vonatkozik az állami szervek szegmensére (hitelnyújtások), melyet jelentősen csökkentettek és a jövőben a vállalati üzletághoz fognak hozzárendelni, valamint a nagy-/külföldi vállalatok üzletágára (pl. projekt- és exportfinanszírozás), melyet fel kell számolni. Az investment banking területén a tevékenységek csupán részvény- és kölcsönkötvény-kibocsátásokra terjedtek ki, viszonylag csekély terjedelemben és a jövőben nem fognak többé saját önálló szerepet játszani. Továbbá az IBB fejlesztési üzletága, azzal, hogy az LBB-nél 2005-ben megszűnik az intézményi teher és a kezességi helytállás, ebből ki fog válni.

(274) Az eljárás megindításáról szóló határozatban a Németország által megadott információk alapján még összességében ingatlanüzletágnak nevezett tevékenységi területet az ellenszolgáltatások további vizsgálatához a különböző kínálati és keresleti struktúrák alapján ingatlanfinanszírozási és ingatlanszolgáltatási részterületekre kellett felosztani. Az ingatlanfinanszírozási üzletág a BGB belső definíciója szerint a nagyobb volumenű finanszírozásra (kb. 5 millió EUR-tól), így főként az ipari ingatlanfinanszírozásra (pl. lakásépítés vagy bevásárlóközpontok) vonatkozik. Ezt főként a BerlinHyp leányvállalat végzi (az üzletvolumen kb. 2/3 részével), de az LBB és maga a BGB is. A magán ingatlanfinanszírozás túlnyomórészt a konszern lakossági üzletágához tartozik.

(275) Az ingatlanszolgáltatási üzletág főként a befektetési alapokra, valamint az építtető-fejlesztési üzletágra vonatkozik. Ami az újonnan kötött üzleteket illeti, ezt a 100 %-os BGB tulajdonban lévő IBAG részkonszern végzi, a múltban pedig az IBG végezte.

(276) Az ingatlanszolgáltatási üzletág az, ami a válság és az itt értékelendő szerkezetátalakítási támogatások fő oka volt, és amely a kockázatlefedésből, a legmagasabb támogatási összeggel járó intézkedésből leginkább profitált. Ezen üzletág folytatása ellen ennyiben kezdettől fogva kétségek voltak.

(277) Ezzel a háttérrel Németország már 2002 nyarán felajánlotta az ingatlanszolgáltatási üzletág BGB-ből való kiválasztását és Berlin tartományra való átvitelét. Ezt az általános szándékot Németország a 2004 januárjában megküldött ígéretében részletesen kifejtette. Eszerint Németország kötelezettséget vállal annak biztosítására, hogy a BGB az ingatlanszolgáltatási társaságokban lévő összes részesedést, melyekre a kockázatlefedés kiterjed, a mérleg hatálya alatt lekésőbb 2005. december 31-ig értékesíti vagy felszámolja.

(278) A szabályozások részletesen előirányozzák, hogy a tartomány és a bank 2004. december 31-ig véglegesen meghatározzák, melyik részesedések tűnnek alkalmasnak arra, hogy azokat harmadik személynek, átlátható, nyílt és diszkriminációmentes ajánlattételi eljárásban értékesítsék. Németország fejtegetése szerint ésszerű számítás szerint itt csekély számú részesedésről lesz szó. Itt alapvetően csak egy jelentősebb, 160 dolgozót foglalkoztató társaságról van szó, melyet a kockázatlefedés könyvérték-garanciája érint, úgyhogy a részletes megállapodás szabályozásai alapján az eladásból származó esetleges nyereséget a tartománynak be kell fizetni. Harmadik személynek történő értékesítésnél az adott társaságra nem vonatkoznak a kockázatlefedés garanciái. Berlin tartomány az összes 2005. december 31-ig nem értékesített, illetve felszámolt részesedést piaci feltételek közt fogja megszerezni, ahol a vételárat egy, a tartomány által megbízott hites könyvvizsgáló és egy, a bank által megbízott könyvvizsgáló ellenőrzése után, adott esetben egyeztető bizottsági eljárásban állapítják meg. A tartomány a részletes megállapodás szabályozásai alapján már most külön beleegyezési, tájékoztatási és ellenőrzési jogokkal bír az ingatlanszolgáltatási üzletágban, melyeket a tartományi tulajdonban lévő Berliner Gesellschaft zum Controlling der Immobilien-Altrisiken mbH („BCIA") által gyakorol.

(279) Németország az eljárás egy korábbi stádiumában kinyilvánította azon szándékát, hogy az IBB fejlesztési üzletágát, valamint a jelenleg sajáttőkeként az LBB rendelkezésére álló IBB-céltartaléknak legalább egy részét újra kiválassza az LBB-ből. Ezt a szándékot Németország egyik 2004 januárjában megküldött ígéretében részletesen szabályozta. Eszerint Németország kötelezettséget vállal annak biztosítására, hogy az IBB fejlesztési üzletága legkésőbb 2005 januárjáig Berlin tartomány egy újonnan alapítandó, önálló fejlesztési bankjára átvitelre kerül, és ezen összefüggésben az LBB IBB-céltartalékja az új fejlesztési bank tőkeellátottságának mértékében és ezzel az LBB-ből kiválasztásra kerül, amennyire az lehetséges, anélkül hogy 2004. január 1-jével a sajáttőkehányad a 6,0 %-os mérték alá csökkenjen. Az IBB-céltartaléknak a BGB tőkésítéséhez ezentúl szükséges részét a tartomány egy vagy több csendes részesedésre fogja az LBB-be betenni és ez a piacon szokásos módon fog kamatozni. Ehhez a csendestársasági szerződések aláírásának időpontjában az LBB hosszú távú hitelminősítése alapján és az intézményi teher és kezességi helytállás megszűnésének figyelembevételével, valamint a csendes részesedések szerződés szerinti kialakításának figyelembevételével egy referenciakamatlábhoz felár kerül megállapításra, mely a piacon használt hasonló sajáttőke-eszközöknek megfelelően alakul. A sajáttőkeeszközök összehasonlíthatósága az ezen eszközök szerződési szabályozásai és a mindenkori kibocsátó szervek kockázati profilja alapján kerül megállapításra.

(280) 2003 őszén a 2001-től (évi zárlat számai) 2006-ig (mérlegterv, illetve eredménykimutatás) terjedő időszakban az egyes üzletágakon belüli üzleti tevékenység csökkentéséhez (a vagyontételekhez mérten) Németország által előirányzott intézkedések következő aktualizált összképe alakult ki:

A vagyon és a mérlegvolumen csökkentése ([29])

milliárd EUR-ban

Üzletág	Szegmensvagyon		Változás
	Mérleg 2001	Terv 2006	
Retail banking	20,0	[...]	[...]
— Lakossági ügyfelek	12,2	[...]	[...]
— Vállalati ügyfelek	7,8	[...]	[...]
Állami szervek	11,0	[...]	[...]
Tőkepiaci üzletág	109,7	[...]	[...]
Nagy-/külföldi vállalatok	10,8	[...]	[...]
Ingatlanfinanszírozás	31,2	[...]	[...]
Ingatlanszolgáltatás	3,2	[...]	[...]
Részösszeg	**185,9**	[...]	[...]
Kamat-kezelés & Konszolidáció	-16,8	[...]	[...]
Összvagyon (IBB nélkül)	**169,1**	[...]	[...]
IBB	20,1	[...]	[...]
Mérleg szerinti eredmény (konszolidált)	**189,2**	[...]	[...]

(281) A Németország által ebben a stádiumban elvégezni szándékozott intézkedések a mérlegfőösszeg mintegy 30 %-os csökkentéséhez vezetnének. Ez értékesítésekkel (pl. a retail banking területén mintegy 6 milliárd EUR az Allbank, BG Polska, Zivnostenska Banka és a Weberbank értékesítésével), bezárásokkal (pl. mintegy 90 fiók és 6 kereskedelmi központ bezárásával), valamint vagyoncsökkentéssel érhető el. A nagy-/külföldi vállalatok üzletágában és az ingatlanszolgáltatási üzletágban, melyeket le kell építeni, illetve ki kell választani, 2006 után olyan mennyiségek maradnak, melyeket csak lépésről lépésre lehet leépíteni. Az állami szervek üzletága erősen fog csökkenni. A bank elvi pillérei a szerkezetátalakítás után ezzel Berlin térségében a retailüzletág, az ingatlanfinanszírozás és a tőkepiaci üzletág lesznek.

([29]) Kerekítés miatt különbségek lehetnek.

(282) Akkor is, ha az IBB fejlesztési üzletágának kiválását nem lehet ellenszolgáltatásként értékelni, mivel ez a Berlin tartomány közfeladatainak intézéséhez tartozik és ezért nem kereskedelmi tevékenységet valósít meg ([30]), azt lehet megállapítani, hogy egy kb. egynegyedes (az IBB figyelembevétele nélkül), illetve jó 40 milliárd EUR összegű csökkentés alapvetően a pénzügyi szolgáltatási szektor hasonló eseteinél alkalmazott bizottsági gyakorlat keretén belül van. Mindenesetre utalni kell arra, hogy a vagyon-, illetve mérlegtételek csökkentése különösen az összhatás szemléltetésére szolgál, azonban általában az üzleti tevékenység vagy akár a piaci jelenlét tényleges csökkentésével nem egyenlősíthető. Ez itt mindenekelőtt a három megmaradó fő üzletágra érvényes. Így a retail banking területén ugyan eladtak, illetve el fognak adni részesedéseket (Polska, Zivnostenka, Allbank, Weberbank), és bezártak és be fognak zárni fiókokat; a 2003. őszig érvényes szerkezetátalakítási terv szerint mindenesetre azt irányozták elő, hogy a piaci jelenlét Berlinben nagyjából megmaradjon„ illetve egyes szegmensekben még fejlesztésre is kerüljön, úgy hogy ezen üzletágban az intézkedéseket főként a regionális magüzletre való koncentráció, valamint a fiókbezárásokkal történő költségcsökkentés célját szolgálónak lehet tekinteni. Az ingatlanfinanszírozási üzletágban tervezett csökkentés is viszonylag csekélynek tekinthető a teljes volumenhez képest. A tőkepiaci üzletágban a pozíciók jelentős leépítését lehet elkönyvelni, azonban még így is jelentős üzletvolumen marad meg.

(283) Németország és a BGB kijelentették, hogy egy további leépítés vagy akár egy további teljes üzletág feladása nehéz, és a bank életképességét veszélyeztetné. A BerlinHyp, az LBB és a BGB ingatlanfinanszírozási üzletága a jelenlegi piaci adottságok között és az üzletág még nem teljesen befejeződött szerkezetátalakítása miatt rövidtávon nem, illetve csak jelentős könyvelési értékveszteségek realizálásával adható el. Továbbá ezen üzletág részéről már a teljes szerkezetátalakítási szakasz lezárása előtt pozitív eredményhozzájárulások várhatók, melyek az előirányzott összeredmény eléréséhez, legkésőbb 2004-től, szükségesek.

(284) A Bizottság ezeket az érveket, valamint az erre vonatkozóan megküldött információkat megvizsgálta és arra az eredményre jutott, hogy az ingatlanfinanszírozási üzletág rövid távú értékesítése valójában a

([30]) A fejlesztési üzletág a német fejlesztési bankokról szóló értesítés szerint közfeladatot és ezért a verseny szempontjából nem releváns kereskedelmi tevékenységet valósít meg, melyet ezért nem is lehet kompenzációs intézkedésnek elismerni. Az intézményi teher és kezességi helytállás a fejlesztési üzletághoz csak annak önálló fejlesztési bankba való kiválása esetén tarthatók meg.

bank életképességét veszélyeztethetné (lásd a 230. pontot). Továbbá a német ingatlanfinanszírozási piacon lévő versenyhelyzet elemzése azt az eredményt adta, hogy a BGB itt nem számít a kínálati oldal vezető résztvevői közé. A BGB ugyan a jelentés eredeti adatai szerint 2000-ben mintegy 5 %-os részesedéssel még a harmadik helyet foglalta el. A Németország által megküldött aktuálisabb és a kommunális hitelektől megtisztított információk szerint 2000-ben valójában csak egy 3 %-os piaci részesedést ért el, mely 2006-ig feltehetőleg 2 %-ra fog csökkenni. Ez egybeesik más információforrásokkal, melyek szerint 2001-ben a BGB sem az eredetileg megadott harmadik helyet, sem az 5 %-os piaci részesedést nem fogja elérni, mégpedig sem az összes jelzálogkölcsön teljes piacán, sem pedig a különböző szegmensekben ([31]). E háttérből kiindulva ezen a területen a BGB piaci jelenlétének csökkentése a nem kívánatos versenytorzítások elkerüléséhez nem tűnik elsőrendű fontosságúnak.

(285) A BGB-konszern ebből az üzletágból való kivonulását mégis előnybe kellene részesíteni a bennmaradással szemben, mivel a BGB-konszern üzleti tevékenységének a tiszta folytatása az ingatlanfinanszírozási piacokon, ha nem is jelentős mértékben, de versenytorzításokat idéz elő. Ez mindenesetre csak azzal a feltétellel érvényes, hogy a hosszú távú jövedelmezőség helyreállítása nem kerül veszélybe. Ennyiben a Bizottság a Németország és Berlin tartomány által bemutatott szándékot, azaz az ingatlanfinanszírozási üzletág külön vagy a BGB összprivatizációjának keretén belül történő értékesítését, pozitívan veszi tudomásul.

(286) A tőkepiaci üzletág, melynek szegmensvagyonát már mintegy 20 %-kal csökkentették, 2002-ben egyedüli üzletágként könyvelhetett el említésre méltó, azaz pozitív, háromjegyű milliós nagyságú eredmény- és nyereségösszeget. A szerkezetátalakítási terv 2006. évi befejeződése után ennek a retailüzletággal együtt a konszern eredményéhez és nyereségéhez a két fő pillér egyikét kell képeznie. A tőkepiaci üzletág ezért egyrészt lényeges a BGB jövedelmezőségének helyreállításához és azt az eddiginél jelentősen nagyobb mértékben nem lehet csökkenteni. Másrészt a BGB fontossága a pénz- és értékpapír-üzletág nemzeti, de növekvő globalizáció és európaivá válás által jellemzett piacain folyó versenyben nem minősíthető jelentősnek, azaz még az ingatlanfinanszírozási üzletág nemzeti piacain lévőnél is kisebb.

(287) A Bizottság mégis megvizsgálta, hogy van-e lehetőség további, akár korlátozott mértékű csökkentésekre. A szerkezetátalakítási támogatásokhoz kapcsolódó általános célt tekintve, hogy a BGB regionális bankká alakuljon vissza, a Bizottság főként további külföldi leányvállalatok felszámolását fontolgatta. A már elvégzett bezárások és értékesítések után már csak három székhelyen - London, Luxemburg és Dublin — voltak leányvállalatok, melyek fenntartását Németország mindenekelőtt, mint a lakossági üzletághoz, illetve a bank refinanszírozásához elengedhetetlent írta le. Végül mégis megígérte, hogy a dublini BGB Ireland plc.-t felszámolja. A Bizottság a 286. pontban bemutatott okokra tekintettel a tőkepiaci üzletágban további intézkedésekről lemondott.

(288) Az iránymutatások 37. pontja szerint az ellenszolgáltatások értékelésénél „mindenekelőtt a vállalat piacán vagy piacain lévő viszonylagos erőssége is" mérvadó. A lakossági és vállalati üzletág (retail banking) területe ezért a verseny szempontjából egyértelműen a legproblémásabb. A Bizottság az ellenszolgáltatások megfelelőségével kapcsolatos kétségeit már az eljárás megindításáról szóló határozatban a BGB e piacon elfoglalt erős regionális, illetve helyi pozíciójával indokolta.

(289) A BGB ugyan leányvállalatok, egyéb vagyonrészek eladásával, valamint fiókok és más székhelyek bezárásával az ehhez az üzletághoz beszámítható szegmensvagyont már jelentősen csökkentette. A szegmensvagyon 2006-ig eredetileg tervezett 43 %-os csökkentését (lásd a 280. pont alatti táblázatot) ezzel szinte elérte, és lényegében már csak a Weberbank eladása van hátra. A Bizottság az eljárás megindításáról szóló határozatában mégis megjegyezte, „hogy a BGB a lakossági és vállalati üzletág helyi és regionális piacain rendkívül erős, az egyes szegmensekben helyi szinten 30 — 57 %-os, regionális szinten pedig 23—46 %-os feltételezett részesedésekkel, ahol óriási távolságra van az utána következő versenytársaktól, akik — amint az információkból kitűnik — csak a BGB részesedéseinek felét, harmadát vagy egy negyedét érik el". A Bizottság ezen összefüggésben már kétségbe vonta, hogy a magán- és vállalati üzletágban a célul kitűzött csökkentés a tervezett értékesítések révén elegendő-e ahhoz, hogy a támogatásoknak a Berlini nagytérségben kifejtett versenytorzító hatását enyhíteni lehessen.

(290) Ezen összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a kis és vagyonos lakossági ügyfelekre irányuló Weberbank kivételével a retail banking területén már végrehajtott vagy tervezett értékesítések a BGB berlini jelenlétét nem vagy csak alig csökkentik: az Allbank az egész országra kiterjedő tevékenységet folytat és Berlinben csak kevés fiókkal képviselteti magát, a BG Polska és a

([31]) A Szövetségi Kartellhivatal 2002. június 19-i „Eurohypo" határozata szerint a megalapított Eurohypo, a Hypovereinsbankgruppe, a Depfa-Gruppe, a BHF-Gruppe és a BayLB az ingatlanfinanszírozási üzletág különböző részpiacain — mind az állományt, mind a 2001. évi újonnan kötött üzleteket tekintve — vezető helyet foglaltak el. A Deutsche Bank önmaga is (azaz az Eurohypóba bevitt üzletrésze nélkül) eszerint a BGB előtt áll, mely ebben a határozatban az 5 %-os vagy annál nagyobb mindenkori piaci részesedéssel rendelkező vezető versenytársak közt nem szerepel.

Zivnostenska Banka pedig külföldön folytatja tevékenységét. Bár Berlinben már mintegy 40-50 lakossági és vállalati ügyfelekkel foglalkozó fiókot bezártak; egy nagy fióksűrűségű nagyvárosban azonban a fiókbezárások lényegében a költségcsökkentést szolgálják és Németország fejtegetése szerint is csak kis mértékben idézik elő az ügyfelek bankváltását. ([32]) Továbbá a többi, már említett Németország által megadott információ is alátámasztja, hogy nem a berlini piaci jelenlét érezhető csökkentése volt a szándék, hanem az egyes szegmensekben elért pozíció körülbelüli megtartása, sőt kis mértékű növelése.

(291) Németország a Bizottság ezzel kapcsolatos kételyeire azt hozta érvényre, hogy az eredetileg benyújtott és volumenre vonatkozó, piaci részesedésről készített számítások a BGB számára az egyes berlini piaci szegmensekben túlzottak. Ez a BGB Tartományi Központi Banknak készített jelentéseiből következik, melyek a konszern egészében a tárgy szerinti piacok elhatárolása nélkül és régiók szerinti különbségtétel nélkül történtek. Így például a helyi lakossági és vállalati üzletághoz készült számok az ingatlanfinanszírozási vagy tőkepiaci üzletág Berlinen kívüli hitel- és betétállományát is tartalmazzák. Ezért a BGB hitel- és betétállományát, valamint az ehhez tartozó Berlinre vonatkozó piaci volument ezekkel a regionálisan és tárgy szerint nem idetartozó hitelektől és betétektől megtisztították. Ekkor a BGB-re vonatkozóan a lakossági üzletágban a betét-/fizetési forgalomra a 43—45 % körüli, a hitelekre pedig 22 % körüli piaci részesedéseket kaptak a 2000 és 2001-es évekre. A vállalati üzletágban a betét-/fizetési forgalomnál 25—26 %-os, a hiteleknél pedig 23—25 %-os piaci BGB-részesedést számoltak ki. Az eredetileg, a bejelentéssel benyújtott adatokhoz képest a BGB Németország által megadott piaci részesedései ezzel az egyes szegmensekben, mindenekelőtt a vállalati üzletágban, majdnem a felével csökkennek.

(292) A berlini retailpiacon a BGB után következő három versenytársnál — a Berliner Volksbank, a Dresdner Bank és a Deutsche Bank (csoport) — Németország a piaci részesedéseket 2001-re a lakossági/hitelek területén 11—13 %-ra, a lakossági/betétek területén 8—14 %-ra, a vállalati/hitelek területén 5—16 %-ra és a vállalati/betétek területén 8—18 %-ra becsülte. A Volksbank a lakossági üzletágban a BGB egyértelműen magasabb piaci részesedésének 50 %-a feletti (50—60 % a betét/fizetési forgalom területének szegmenseinél és körülbelül 50 % a hiteleknél), a vállalati üzletágban pedig majd 60 %-os becsült értékekével (40 % a betét/fizetési forgalomnál és körülbelül 50-60 % a hiteleknél) rendelkezik. Saját becslése szerint a lakossági üzletág szegmenseiben kb. 6—10 %-os részesedésekkel, a vállalati üzletág szegmenseiben pedig kb. 4—10 %-os részesedésekkel rendelkezik.

([32]) Eszerint Berlinben fiókbezárások esetén az érintett ügyfelek mintegy 75-90 %-a a banknál marad.

(293) Németország az álllásfoglalásában helyesbített, vállalati és lakossági üzletág területein lévő piaci részesedéseket csak Berlinre vonatkoztatta, mivel ez a releváns régió, és a retail banking esetében regionális üzletágról van szó. ([33])

(294) A Berliner Volksbank is kifejtette állásfoglalásában, hogy Berlin a támogatások megítéléséhez a retailüzletágban releváns területi piac. Ez összhangban is áll azokkal az értékelési kritériumokkal, melyeket a Bizottság a fúziók ellenőrzésénél a területi piacfelosztásokhoz alkalmazni szokott. Így a bankszektorra vonatkozó, fúzióellenőrzési határozatokban olyan mutatókat neveznek meg, mint a banki ügyfelek helyi ajánlattevő iránti általános preferenciája, a sűrű fiókhálózat jelentősége és az ügyfél térbeli közelségében lévő, megbízott bank fizikai jelenlétének követelménye. ([34]) Ha a Bizottság fúzióellenőrzés területén a pénzügyi szolgáltatásoknál eddig általában mégis inkább a nemzeti piacokból indult ki, ez azon múlott, hogy a versenyre vonatkozó aggályok hiányában (piacot uraló pozícióhoz használt mutatók) nem volt szükség a retail banking területén egy beható elemzésre. Egy nemzeti elkülönítés azonban az itt szóban forgó támogatásoknak a retail bankingon belüli, berlini versenyre gyakorolt torzító hatásainak vizsgálatához nem lenne szakszerű. A BGB-nek a kiemelkedő piaci pozíciója miatt éppen ezen a területen kellene a piaci jelenlét csökkentéséhez ellenszolgáltatásokat felajánlania. A BGB piaci helyzete többek között a két márkanevet használó stratégia miatt határozottan felülmúlja azt is, ami a regionálisan erős takarékpénztárakra vonatkozóan részben a német városokban jellemző. Ez a koncentráció megnehezíti, hogy potenciális versenytársak a piacra léphessenek és oda is vezet, hogy a külföldi bankok berlini piaci részesedése elhanyagolhatóan csekély.

(295) A Bizottságnak e határozat céljához nincs oka arra, hogy Németország és a Berliner Volksbank állításaitól a retail bankingon belüli Berlint illető földrajzi vonatkoztatás tekintetében eltérjen. Amint az eljárás megindításáról szóló határozatban kifejtette, a fúzióellenőrzés területén eddig ugyan általában abból

([33]) A Berlin/Brandenburg régióra vonatkozó piaci részesedéseket (mintegy 14—27 % a lakossági üzletágban és 18—21 % körüli a vállalati üzletágban) később csupán a teljesség kedvéért nyújtották be pótlólag. Lényegesen csekélyebb mértékük azzal magyarázható, hogy a BGB Brandenburgban a brandenburgi székhelyeknek már a legújabb szerkezetátalakítási intézkedések előtti eladásával és bezárásával ott csak kis mértékben képviseltette magát. További aktualizált országos szintű adatok megküldésére nem került sor.

([34]) A Bizottság 1997. március 11-i határozata egy összefonódás összeegyeztethetőségéről a közös piaccal (N IV/M 873 ügy — Bank Austria/Creditanstalt) a 4064/89/EGK tanácsi rendelet (HL C 160., 1997.5.27., 4. o.) alapján.

indultak ki, hogy a pénzügyi szektorban a piacok — a pénz- és értékpapír-üzletág kivételével — nemzeti kiterjedésűek; azonban itt a lakossági és vállalati üzletágban teret hagytak a regionális vizsgálatoknak. ([35]) A retailüzletágban a fiókhálózat és a bank helyi fizikai jelenlétének jelentősége a berlini piac vizsgálata mellett szól. Ezt jelzik az ügyfelek viselkedésmódjai is, akik egy olyan nagyvárosban, mint Berlin, fiókok bezárása vagy eladása esetén, ha egyáltalán váltanak is bankot, a terjedő telebanking ellenére általában egy másik, helyi képviselettel rendelkező hitelintézményre váltanak. Ennyiben Brandenburg beszámítása, Berlin peremterületeitől eltekintve, már túl távolról van érintve, ahogy a BGB Brandenburg tartományból való visszavonulása és a magrégióra való koncentrációja is jelzi.

(296) Ezen határozat céljaihoz azonban nem a földrajzi piac pontos elkülönítéséről van szó, mivel itt nem egy domináns pozíció bizonyítására van szükség, hanem arról, hogy a felkínált ellenszolgáltatások elegendők-e ahhoz, hogy az adott támogatások versenytorzító hatásai a piaci jelenlét csökkentésével elegendő módon kompenzálásra kerüljenek. Az, hogy a bank támogatásai a különböző piacokon való fennmaradáshoz és a berlini retailpiacon elért erős pozíció fenntartásához hozzásegítettek, kétségtelen és vitathatatlan.

(297) Ami a Németország által megküldött és lefelé korrigált piaci részesedésre vonatkozó becsléseket illeti, a Bizottságnak kétségei vannak ezen megtisztított számok megbízhatóságával kapcsolatban, egyrészt azért, mert hasonló egyéni bejelentési problémák más versenytársaknál is felléphetnek, melyek azonban az adott piaci volumenben figyelmen kívül hagyottak lehetnek. Másrészt olyan harmadik felek, akik az eljárás során megjegyzéseket közöltek és akiket véleményükről megkérdeztek, nagyjából az eredeti számokat erősítették meg. Mindenesetre utalni kell arra, hogy piaci részesedésre vonatkozó független számítások, felülvizsgálható tárgyi és regionális elkülönítést is beleértve, nem állnak rendelkezésre. Amint a kérdezősködésekből következik, eddig a kartelljog/fúzióellenőrzés területén sem a Szövetségi Jegybank/Tartományi Központi Bank sem a Szövetségi Kartellhivatal vagy a Bizottság nem végzett ilyen, versenyre vonatkozó elemzést. Maga a támogatáspolitika területén sem rendelkezik a Bizottság az ehhez szükséges és versenytársaknál érvényesíthető nyomozási jogosultságokkal.

(298) Mindazonáltal ezen határozat céljához nélkülözhető a piaci részesedés pontos elemzése, mivel, amint már fent kifejtettük, a támogatások vizsgálatakor nem egy domináns pozíció kimutatásáról van szó. Az, hogy az itt vizsgálandó támogatások a versenyt torzítják-e, illetve a verseny torzításának veszélyével járnak-e, és hogy mindenekelőtt azokon a piacokon, melyeken a BGB erős piaci pozícióval rendelkezik, egy jelentős torzítás alakul-e ki, nem kérdéses. Ez a piaci erősség a BGB, mint a Berlinben vezető retailbank, önértékelésének is megfelel. Ezzel az egyes szegmensekben a jó 20 %-tól több, mint 40 %-ig terjedő lefelé korrigált piaci részesedések sem állnak szemben, még ha helytállóak is, ami kétséges. Ezen összefüggésben továbbá arra kell emlékeztetni, hogy a BGB részesedése, illetve piaci behatolása 2002-ben a Németország által megküldött információk szerint, a lakossági üzletágban az első zsírószámla kapcsolaton mérve 48 %-os volt és, hogy a BGB igazgatótanácsának elnöke által kifejtettek szerint ([36]) a bank a Berliner Sparkasse és Berliner Bank márkanevek alatt 50 % feletti piaci részesedéssel rendelkezik.

(299) A BGB erős piaci pozíciójához és a mintegy 4 millió lakost magába foglaló Berlini Nagytérségben, vezető retailbankként elfoglalt helyéhez, ezért nem fér kétség. A BGB piaci pozíciója 1994-es alapítása óta, amikor a „Berliner Bank"-ot és a „Berliner Sparkasse"-t (mely akkoriban már a város nyugati és keleti részének takarékpénztárát egyesítette, ahol ez utóbbi a keleti részben kvázi monopolhelyzettel bírt) egy kalap alá hozták, döntően nem változott — még a válság 2001-évi kezdete óta sem. Ez a „stabilitás" így a BGB aktuális és potenciális versenytársaival szembeni, viszonylagos piaci erejének mutatójaként szolgálhat.

(300) E háttérből kiindulva a Bizottság egyértelművé tette, hogy a szerkezetátalakítási támogatások engedélyezése olyan ellenszolgáltatások alapján, melyek a BGB retail banking üzletágban a berlini piacon elfoglalt pozícióját majdnem érintetlenül hagyják, a közösségi támogatásjoggal nem összeegyeztethető. Németország azonban úgy látta, hogy a bank által előadott, a bank életképességének sérelmére vonatkozó érveléssel szembesült.

(301) A 2003. december 18-án Németország, valamint Berlin tartomány képviselőivel folytatott további intenzív tárgyalások után Németország végül ígéretet tett a Berliner Bank eladására, mint pótlólagos ellenszolgáltatásra, hogy a támogatások engedélyezhetővé, illetve további, a Bizottság által egyébként kiszabandó kompenzációs szolgáltatások mellőzhetővé váljanak. Ezen ígéret szerint Németország kötelezettséget vállal annak biztosítására, hogy a Bankgesellschaft konszern a „Berliner Bank" részleget, mint gazdasági egységet, beleértve legalább a márka-

([35]) A Bizottság 1997. március 11-i határozata, IV/M.873 — Bank Austria/Creditanstalt, HL C 160., 1997.5.27. A Bizottság 1995. szeptember 25-i határozata egy összefonódás összeegyeztethetőségéről a közös piaccal, IV/M.628 — Generale Bank/ Crédit Lyonnais Bank Nederland, HL C 289., 1995.10.31., 10. o., a 4064/89/EGK tanácsi rendelet (HL C 160., 1997.5.27., 4. o.) alapján.

([36]) A 2003.7.4-i közgyűlésen tartott beszéd.

nevet, az összes márkanévhez tartozó ügyfélkapcsolatot, kirendeltséget és a hozzátartozó személyzetet egy nyílt, áttekinthető és diszkriminációmentes eljárásban 2006. október 1-ig jogerősen értékesíti (closing: 2007. február 1.). Az ügyfelek, kirendeltségek és értékesítési személyzet számának meghatározásához a határnap a 2003. december 31., kivéve a Bizottságnak bejelentett szerkezetátalakítási terv tervszerű végrehajtását és az üzlet természetes hullámzását, azaz ügyfelek, dolgozók, aktívák és passzívák be- és kiáramlását, mely egyéni döntéseken (mint az ügyfelek vagy dolgozók átköltözése vagy az előző bankkal vagy munkaadóval szembeni elégedetlenség) alapul és nem áll a bank befolyása alatt. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy a BGB nem tehet olyan intézkedéseket, melyek a Berliner Bank ügyfeleinek a BGB más vállalataihoz vagy területeihez — mint a Berliner Sparkasse — való átváltását célozzák. Egy treuhand — akit Németország (Berlin tartomány) nevez ki, és akinek a kinevezését a Bizottságnak jóvá kell hagynia — biztosítani fogja, hogy a bank kereskedőtől elvárható mértékben folytassa a Berliner Bank szerkezetátalakítását és abba befektetést eszközöljön, valamint semmi olyat ne tegyen, mely a Berliner Bank értékét csökkenti, mindenekelőtt lakossági és vállalati ügyfelek vagy értékesítő személyek Berliner Sparkasse-hoz vagy a Bankgesellschaft konszern egyéb részeihez történő áthelyezésével.

(302) A Berliner Bank eladásával a retail banking üzletágban a szegmensvagyon 2006 ([37])-ig további [...] EUR-val (azaz összesen az eddig tervezett és jóváhagyott már leírt intézkedésekkel együtt kb. [...] EUR-val) fog csökkenni. A BGB piaci részesedése a berlini retailüzletág egyes szegmenseiben az eladás révén 1/3-1/6 résszel fog csökkenni. Összességében a mérlegvolumen mintegy 189 milliárd EUR-ról kb. 124 milliárd EUR-ra fog csökkenni.

(303) A Bizottság véleménye szerint ezzel a már megvalósított, megtervezett és jóváhagyott értékesítések, bezárások és más jellegű csökkentések összességében elegendőek ahhoz, hogy a szóban forgó támogatási intézkedések versenytorzító hatását enyhítsék.

(304) Végül megemlítendő, hogy Németország eredetileg a jelentésben azt említette, hogy Berlin az EK-Szerződés 87. cikke 3. bekezdésének b) pontja értelmében egy régió, és regionális támogatásokhoz jön számításba, és erre vonatkozóan utalt az iránymutatások 53. és 54. pontjaira és azoknak az ellenszolgáltatások megítélésénél való figyelembevételére, anélkül hogy ezt azonban részletesebben kifejtette volna, illetve konkrét szempontokat hozott volna érvényre. Az 53. és 54. pontok kimondják, hogy az iránymutatások értékelési kritériumai regionális támogatási területekre is érvényesek, azonban a strukturális kapacitásfelesleggel rendelkező piacokon előírt kapacitásleépítés mértékei kevésbé szigorúak lehetnek. A Bizottság az eljárás megindításáról szóló határozatában megállapította, hogy további konkretizálások hiányában nem állt módjában ezen kritérium alkalmazhatóságát megítélni. Mivel Németország erre a pontra az eljárás további szakaszában sem tért vissza, továbbá a fentiekben bővebben kifejtettük, hogy a bankszektorban nem *strukturális* kapacitásfeleslegekkel küszködő piacokról van szó, az iránymutatások 53. és 54. pontjait a jelen esetben alkalmazhatatlannak lehet megítélni.

A minimális mértékre korlátozott támogatás

(305) Németország a Bizottság véleménye szerint kielégítő mértékben bizonyította, hogy a három nyújtott támogatás — a tőkeinjekció, kockázatlefedés és Berlin tartomány bankkal szembeni lehetséges visszaköveteléseinek kezeléséről szóló szerződés — a bank és részvényesei rendelkezésre álló pénzeszközeihez mérten a szerkezetátalakításhoz feltétlenül szükséges, minimális mértékre korlátozódik. A bank nem jut hozzá felesleges likviditáshoz és felesleges sajáteszközhöz, melyet versenytársainak terhére üzletkörének aránytalan bővítéséhez használhatna fel.

(306) A 2001. augusztusában először megmentési támogatásként nyújtott 1,755 milliárd EUR összeg úgy került meghatározásra, hogy azzal a bank 5,0 %-os sajáttőkehányada, illetve 9,7 %-os tőkemegfelelési mutatója biztosítható legyen. Amint a fentiekben kifejtettük, a Bizottság ezt, mint az egy bank rövid távú túléléséhez feltétlen szükségeset tekinti. A banknak a következőkben saját erőfeszítésből, különösen kockázatos pozícióinak csökkentésével, sikerült sajáttőkehányadát 5 % fölé növelni. 2003. év végével ez kb. 6 %-on van. A Bizottság, a pénzpiacokat jellemző mai gyakorlatot és a hitelminősítő intézetek és piaci résztvevők adott elvárásait tekintve a bank hosszú távú tőke-piacképességének biztosításához 6,0 %-os sajáttőkehányadot tart feltétlenül szükségesnek. A 2001-es tőkeinjekció a bank ilyen mértékű sajáttőkehányadának fenntartásához feltétlenül szükséges, és ezért a szerkezetátalakítási támogatásként történő megítélés keretében is egészében a feltétlenül szükséges minimumra korlátozottként tekinthető és ezért engedélyezhető. A bank — amint már a fentiekben bővebben kifejtettük — az állami kezességek megszűnésére, az IAS bevezetésére és a Basel II keretében született megállapodásra tekintettel sokkal inkább azt érzi magára nézve kötelezőnek, hogy sajáttőkehányadát egy, az operatív módon képviselhető refinanszírozási feltételekhez szükséges hitelminősítés biztosításához további saját erőfeszítések révén legalább 7 %-ra emelje. A Bizottság ezt a tervezett intézkedést a bank további stabilizációjához örvendetesnek tartja.

([37]) A Beliner Bank eladásának legkésőbb 2007.2.1-ig hatályra kell emelkednie. Ezért lehetséges, hogy a hatás csak a 2007. évi mérlegben mutatkozik.

(307) A 21,6 milliárd EUR névleges összegű kockázatlefedés, amint a 138. pont alatt bemutattuk, az állami támogatásként történő megítéléshez 6,1 milliárd EUR gazdasági értéknek felel meg. A Berliner Volksbank ehhez azt a nézetet vallja, hogy a tartomány kockázatlefedése sokkal inkább egy korlátlan pótfizetési kötelezettségnek felel meg, mivel Berlin tartomány ezzel kapcsolatos jótállási kötelezettsége jelenleg nem felbecsülhető, tehát a jövőbeli veszteségekhez egy „biankó csekk"-nek felel meg. Az mértékében és tartamában túlméretezett, a banknak gyakorlatilag korlátlan bonitást ad, és a bank számára egy „menlevelet" tartalmaz ahhoz, hogy tetszőleges kondíciókkal adjon ki ajánlatokat és a pótfizetési kötelezettség számszerűsíthetetlensége alapján nem engedélyezhető. A Bizottság ezt az érvelést nem találja helyénvalónak, és erre vonatkozólag inkább a Németország által kifejtettekhez csatlakozik. A kockázatlefedés konstrukciója — szemben a Berliner Volksbank által előadottakkal — éppen azt nem teszi lehetővé a bank számára, hogy banküzleteket vagy más üzleteket kiterjesszen. Természetesen megakadályozza, hogy a bank teljes egészében eltűnjön a piacról. Arra korlátozódik azonban, hogy a bankot a régi üzletekből származó kockázatoktól távol tartsa. Új üzletek kötéséhez, mint olyan, nem használható. Új üzleteket esetleg azáltal tesz lehetővé, hogy a lefedett ingatlanszolgáltató társaságok külön, valamint a bank általában egyáltalán a piacon tovább létezhetnek. Ez azonban csak egy közvetett következménye minden egyes támogatási intézkedésnek és nem használható mércének ahhoz, hogy a támogatás, mint olyan, az adott mértékben szigorúan a vállalat fennmaradására korlátozódik-e. A kockázatlefedés a bankot nem látja el likviditással, hanem csupán az ingatlanszolgáltatási üzletekből folyamatosan keletkező veszteségektől mentesíti, melyet a bank saját erejéből nem tudna elnyelni. A tartomány általi fizetésekre egy jogigény alapján a hitelezők általi tényleges igénybevétel mértékében csak ex-post kerül sor. Ezenfelül a tartomány a tulajdonában lévő társaság felett a kockázatok ellenőrzéséhez a részletes megállapodás szerint széles körű vizsgálati jogokkal és hozzájárulásfenntartási jogokkal rendelkezik. A részletes megállapodás mechanizmusának pontos leírására vonatkozóan a Bizottság a Németország által előadottakra hivatkozik. A Bizottság ezért a kockázatlefedést összességében a minimálisra korlátozottnak tekinti.

(308) A Bizottság véleménye szerint az 1,8 milliárd EUR maximális gazdasági értékű támogatás is — mely a Berlin tartomány és a bank között létrejött, a tartománynak a C 48/2002 eljárás egyik határozatából következő, Landesbank Berlinnel szembeni lehetséges igényeinek kezeléséről szóló megállapodásban áll — a minimumra korlátozódik. A megállapodás nélkül a banknak a hites könyvvizsgálók előírására a 2002. évi zárlatban céltartalékokat kellett volna képeznie a három számjegyű milliós nagyságú kilátásban lévő kötelezettségekhez. Ez a 2002. évi eredményre és a bank saját tőkéjére negatívan hatott volna. A bank azonban a 2002. évi zárlat elkészítésének időpontjában és azután is olyan sajáttőkehányaddal rendelkezett, mely nem haladta meg a 6 %-ot és részben az alatt is volt. A sajáttőkehányad további terhelését a bank a szerkezetátalakításnak ebben a szakaszában nem viselte volna el. Amint már a fentiekben kifejtettük, a Bizottság hosszútávon egy 6,0 %-os sajáttőkehányadot feltétlenül szükségesnek tart. Amennyiben a Bizottság a C 48/2002 eljárásról hozott határozatában Berlin tartománynak egy a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatási elem visszafizetésére vonatkozó, bankkal szembeni igényt rendel el, ezt Berlin tartomány betétként a bankban hagyja. Erre azonban csak annyiban kerülne sor, amennyire szükséges ahhoz, hogy a 2004. január 1-i fordulónapon 6,0 %-os sajáttőkehányad biztosítható legyen, és ezzel a Bizottság véleménye szerint a feltétlenül szükséges minimumot valósítja meg. Az 1,8 milliárd EUR maximális gazdasági értékű visszafizetési megállapodás Bizottság általi engedélyezése egy ilyen kivételre korlátozódik, azaz akkor és csak annyiban, amennyiben a visszakövetelés mértéke elkerülhetetlenül veszélyeztetné a vállalat életképességét és a szerkezetátalakítás terv máskülönben engedélyezésre alkalmatlan. A visszafizetési megállapodás ebben a környezetben további szerkezetátalakítási támogatást valósít meg, és ezzel nagyobb ellenszolgáltatásokat tesz szükségessé, melyekre végül Németország kötelezettséget vállalt, különösen azon ígéretével, hogy biztosítja a Berliner Bank eladását.

Következtetések

(309) A 9,7 milliárd EUR összegű támogatások három intézkedésből tevődnek össze: első a Berlin tartomány által 2001 augusztusában a BGB javára nyújtott 1,755 milliárd EUR összegű tőkeinjekció; második a Berlin tartomány által 2001. decemberében/2002 áprilisában a BGB rendelkezésére bocsátott, 21,6 milliárd EUR névleges keretösszegű és 6,1 milliárd EUR gazdasági értékű kockázatlefedés; és a harmadik, egy a Berlin tartomány és a BGB között 2002. decemberben létrejött visszafizetési megállapodás, mely a Bizottság egy a C48/2002 sz. (Landesbank Berlin — Girozentrale) eljárást lezáró lehetséges, max. 1,8 milliárd EUR gazdasági értékű visszakövetelési határozatára vonatkozik.

(310) Az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatások fennforgására vonatkozó összes feltevés teljesül: állami eszközök, egy bizonyos vállalatnak nyújtott kedvezmény, versenytorzító hatások és a tagállamok közti kereskedelem korlátozása. Az állami támogatások közös piaccal való összeegyeztethetetlenségének elve alóli kivételekről szóló rendelkezések közül az EK-Szerződésnek a nehézségek közt lévő vállalatok megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokhoz készült közösségi iránymutatásokkal kapcsolatos 87. cikke (3) bekezdésének c) pontján kívül semmi más nem alkalmazható.

(311) Ítéletalkotásában — és az iránymutatások kritériumaihoz mérten — a Bizottság arra a következtetésre jut, hogy a már elvégzett és tervezett szerkezetátalakítási intézkedések ésszerűen, következetesen és megalapozottan kerültek meghatározásra, hogy lehetővé tegyék a BGB számára a hosszú távú jövedelmezőség helyreállítását.

(312) Összességében a Bizottság véleménye szerint a már véghezvitt, tervezett és ígért értékesítések, bezárások és csökkentések elegendőek ahhoz, hogy a szóban forgó támogatási intézkedések versenytorzító hatását kompenzálják.

(313) A három nyújtott támogatás — tőkeinjekció, kockázatlefedés és a Berlin tartomány bankkal szemben lehetséges visszakövetelési igényeinek kezeléséről szóló megállapodás — a Bizottság véleménye szerint az átalakításhoz feltétlenül szükséges minimális mértékre korlátozódik, a bank és részvényeseinek rendelkezésre álló pénzeszközeihez mérten. A bank így nem jut többlet likviditáshoz és többlet saját eszközhöz, melyet a versenytársainak terhére üzleteinek aránytalan bővítéséhez használhatna fel,

ELFOGADTA EZT A HATÁROZATOT:

1. cikk

(1) A Bankgesellschaft Berlin AG („BGB") konszern javára foganatosított alábbi intézkedések az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése értelmében állami támogatást valósítanak meg:

a) a Berlin tartomány által 2001. augusztusban nyújtott 1,755 milliárd EUR összegű tőkeinjekció;

b) a maximum 21,6 milliárd EUR névleges értékű garanciák („kockázatlefedés"), melyeket Berlin tartomány 2001. december 20-án és 2002. április 16-án nyújtott;

c) a Berlin tartomány és a Landesbank Berlin „LBB" között 2002. december 26-án létrejött megállapodás a C48/2002 sz. folyamatban lévő eljárásban a Bizottság egy végleges határozata után Berlin tartomány LBB-vel szembeni esetleges igényeinek kezeléséről.

(2) Az (1) bekezdésben említett támogatások a közös piaccal összeegyeztethetőek, amennyiben Németország a szövetségi kormány 2004. február 6-i közleménye által beterjesztett, a jelen határozat 2. cikkének (1) bekezdésében és mellékletében összefoglalt ígéreteket teljes terjedelmükben betartja, és amennyiben az (1) bekezdés c) pontja alatt megnevezett támogatás 2004. január 1-vel a BGB-konszernnél nem vezet a 6,0 %-os sajáttőkehányad túllépéséhez (figyelembe véve az IBB 2. cikk (1) bekezdésének d) pontja keretében történő kiválását).

2. cikk

(1) Németország ígéretet tett, hogy

a) biztosítja a bejelentett szerkezetátalakítási terv időben történő megvalósítását a mellékletben felsorolt feltételekkel összhangban;

b) biztosítja, hogy Berlin tartomány BGB-ben lévő részesedését a mellékletben felsorolt feltételekkel összhangban értékesíti;

c) biztosítja, hogy a BGB-konszern az ingatlanszolgáltatási társaságokban lévő összes részesedést, melyet a 2002. április 16-i kockázatlefedés érint, a mellékletben felsorolt feltételek értelmében értékesíti vagy felszámolja;

d) biztosítja, hogy az IBB-céltartalékok a mellékletben felsorolt feltételek értelmében az LBB-ből kiválasztásra kerülnek;

e) biztosítja, hogy a BGB-konszern az LBB „Berliner Bank" részlegét a mellékletben felsorolt feltételek értelmében értékesíti;

f) biztosítja, hogy a BGB-konszern legkésőbb 2005. december 31-ig felszámolja a BGB Ireland plc.-ben lévő részesedését.

(2) A Bizottság, amennyiben célszerű, Németország kellőképpen indokolt kérelmére

a) az ígérvényekben meghatározott határidőkre hosszabbítást adhat vagy

b) rendkívüli körülmények esetén ezen ígérvényekben foglalt egy vagy több kötelezettségről lemondhat, azokat megváltoztathatja vagy helyettesítheti.

Amennyiben Németország egy határidő meghosszabbítását kéri, az adott határidő lejárta előtt legkésőbb egy hónappal megfelelően indokolt kérvényt kell a Bizottsághoz benyújtania.

3. cikk

Németország a jelen határozat tudtul adásától számított két hónapon belül közli azokat az intézkedéseket, melyeket megtett vagy megtenni szándékozik, hogy e határozatot teljesítse.

4. cikk

Ennek a határozatnak a címzettje a Német Szövetségi Köztársaság.

Németország köteles, e határozat egy másolatát a támogatásban részesülőnek haladéktalanul továbbküldeni.

Kelt Brüsszelben, 2004. február 14-én.

a Bizottság részéről
Mario MONTI
a bizottság tagja

MELLÉKLET ([1])

A 2. cikk (1) bekezdésének a) pontjához

Németország biztosítja, hogy a bejelentett szerkezetátalakítási terv, melyet utoljára a szövetségi kormány 2004. január 29-i közleménye szerint módosítottak, beleértve a 2. cikk (1) bekezdésében foglalt összes ígérvényt, a megadott ütemterv szerint teljes egészében végrehajtásra kerül. Amennyiben a szerkezetátalakítási terv bizonyos elemeihez nem került határidő meghatározásra, azokat haladéktalanul és mindenesetre megfelelő időben kell megvalósítani, hogy a meghatározott határidőket be lehessen tartani.

A 2. cikk (1) bekezdésének b) pontjához

Németország biztosítja, hogy Berlin tartomány egy nyílt, átlátható és diszkriminációtól mentes értékesítési eljárást indít, amint a Bankgesellschaft Berlin AG 2005. évi konszernzárása jóváhagyásra került, és ezt 2007. december 31-ig lezárja.

A vevőnek

— a tartománytól függetlennek kell lennie, és a BGB AG-vel vagy a „Berliner Bank"-val a Bizottság 2790/1999/EK csoportfüggetlenítési rendelet ([2]) 11. cikke értelmében a vertikális megállapodásokra vonatkozóan nem állhat kapcsolatban,

— ésszerűen alkalmasnak kell lennie arra, hogy a BGB AG-ban lévő részesedés megszerzéséhez az illetékes verseny- és egyéb hivatalok szükséges mentesítéseit megkapja,

— tőkeereje, különösen hitelminősítése alapján alkalmasnak kell lennie arra, hogy a bank fizetőképességét tartósan biztosítsa.

A 2. cikk (2) bekezdése szerinti felülvizsgálati záradéknak az értékesítési ígéretre vonatkozó alkalmazásánál a Bizottság az ajánlati feltételeket és a tőkepiacokon kialakult helyzetet megfelelő módon figyelembe fogja venni.

A 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjához

Németország biztosítja, hogy a BGB-konszern a legkésőbb a 2005. december 31-i mérleg hatályával az ingatlanszolgáltatási társaságokban lévő összes részesedést, melyekre a 2002. április 16-i kockázatlefedés kiterjed, az alábbi szabályozások szerint értékesíti vagy felszámolja.

2004. december 31-ig a tartomány és a bank véglegesen meghatározza az ingatlanszolgáltatási társaságokban lévő azon részesedéseket, melyek harmadik személynek történő értékesítésre alkalmasnak látszanak. Ezeket a részesedéseket átlátható, nyílt és diszkriminációtól mentes ajánlati eljárásban kell értékesíteni.

Az ingatlanszolgáltatási társaságokban lévő azon részesedéseket, melyek 2005. december 31-i mérlegfordulónappal nem kerülnek sem felszámolásra sem harmadik személynek értékesítésre, Berlin tartomány piaci feltételekkel fogja megszerezni. A vételárat egy, a tartomány által megbízott független hiteles könyvvizsgáló általi értékelés alapján, majd egy a bank által megbízott független hiteles könyvvizsgáló ellenőrzésével állapítják meg. Ez elismert értékelési eljárások alapján történik. A két értékelés közti eltérés és a szerződő felek közti egyezség hiánya esetén az értéket egy harmadik, a Németországban bejegyzett Hiteles Könyvvizsgálók Intézete által kijelölendő szakértő fogja megállapítani. A független értékelési szakvéleményeket a Bizottság részére legkésőbb 2005. július 31-ig kell benyújtani.

([1]) Az alábbiakban Németországnak a szövetségi kormány 2004. február 6-i közleménye által megadott ígérvényeinek tartalma kerül összefoglalásra. A jelen határozatra vonatkozóan az ebben a közleményben lévő eredeti német szöveg az irányadó.

([2]) HL L 336., 1999.12.29., 21. o.

A tartomány részére történő átruházásra vagy felszámolásra ítélt ingatlanszolgáltatási társaságok üzleti tevékenysége a részletes megállapodás által lefedett kockázatok felszámolását célzó rendes ügykezelésre fog korlátozódni. A bank ezen társaságokba az ezekhez a tevékenységekhez szükséges mértékben fog befektetéseket eszközölni.

A jelentős ingatlanszerzési adóterhek elkerülése végett az Immobilien- und Baumanagement der Bankgesellschaft Berlin GmbH („IBG") társaságban lévő maximum 6 %-os fennmaradó részesedés maradhat a Bankgesellschaft konszernjében. Ehhez azonban nem kapcsolódhat a Bankgesellschaft konszern befolyásgyakorlásának lehetősége az IBG ügyvezetésére. Ezenkívül az IBAG Immobilien und Beteiligungen Aktiengesellschaft („IBAG") work-out-competence centerként és holdingtársaságként történő átjegyzés és újraorientálás után az ún. negatívlista ([3]) kockázatlefedésből kizárt társaságai számára, melyekben a Bankgesellschaft konszernrészesedéssel bír, a Bankgesellschaft konszernjében maradhat. Az ún. negatívlista társaságaihoz ezen társaságok kockázatainak szabályszerű kezeléséhez és felszámolásához létrejött holdingtársaságként, valamint ingatlanfinanszírozások bonyolításával kapcsolatban létrejött Work-out-Competence Center-ként való működésétől eltekintve az IBAG azonban többé semminemű ingatlanszolgáltatási üzleti tevékenységet nem folytathat.

A 2. cikk (1) bekezdésének d) pontjához

Németország biztosítja, hogy az Investitionsbank Berlin („IBB"), egy mostanáig a Landesbank Berlin („LBB") részlegeként működő, nem jogképes intézmény fejlesztési üzletágát az alábbi szabályozások szerint legkésőbb 2005. január 1-i hatállyal Berlin tartomány egy újonnan alapítandó, önálló fejlesztési bankjára fogja átruházni.

A Landesbank Berlin IBB-céltartalékja az új fejlesztési bank tőkeellátottságának mértékében kerül felhasználásra és ezzel a Landesbankból kiválasztásra, amint ez 2004. január 1-vel lehetséges, anélkül hogy a Bankgesellschaft konszernben a sajáttőkehányad (Tier One) (az IBB kiválása után) 6,0 % alá csökkenne, ugyanakkor azonban maximum 1,1 milliárd EUR marad a Landesbank Berlinben.

Az IBB-céltartaléknak az előbbi bekezdés szerint a Bankgesellschaft konszern tőkésítéséhez továbbiakban szükséges részét, maximum azonban 1,1 Mrd EUR, Berlin tartomány közvetlenül vagy közvetetten egy vagy több sajáttőkeképes csendes részesedésekre tárgyi betétként fogja az LBB-be fektetni. Ehhez esetleg Berlin tartománynak az LBB-vel szembeni az IBB-céltartalék megfelelő részének átruházása iránti igénye válhat indokolttá és így aztán ez az igény a csendes részesedésekre fektethető be.

A csendes részesedések piaci kamatozásúak. Ehhez a csendes társasági szerződések aláírásának napjához az LBB hosszú távú hitelminősítése alapján és az intézményi teher és kezességi helytállás megszűnésének figyelembevételével, valamint a csendes részesedések szerződés szerinti tekintetbevételével a referenciakamatlábhoz felár kerül megállapításra, mely a piacon használt hasonló sajáttőkeeszközöknek megfelelően kerül meghatározásra. A sajáttőkeeszközök összehasonlíthatósága az ezen eszközök szerződési szabályozásai és a mindenkori kibocsátó szervek hitelminősítése alapján kerül megállapításra.

A 2. cikk (1) bekezdésének e) pontjához:

Németország biztosítja, hogy a Bankgesellschaft konszern a „Berliner Bank" részleget, mint gazdasági egységet, beleértve legalább a márkanevet (és az összes ehhez kapcsolódó szellemi tulajdonjogot), a Berliner Bank márkanév alatt folytatott üzleti tevékenységgel kapcsolatos összes magán, vállalati és egyéb ügyfelet, kirendeltséget és értékesítési személyzetet (*front-office*) értékesíti. Az ügyfelek, kirendeltségek és értékesítési személyzet számának meghatározásához a határnap a 2003. december 31., kivéve a Bizottságnak bejelentett szerkezetátalakítási terv 2. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerinti, tervszerű végrehajtását és az üzlet természetes hullámzását, azaz ügyfelek, dolgozók, aktívák és passzívák be- és kiáramlását, mely egyéni döntéseken (mint az ügyfelek vagy dolgozók átköltözése vagy az előző bankkal vagy munkaadóval szembeni elégedetlenség) alapul és nem áll a bank befolyása alatt.

([3]) 4.1, 11.1, 22.1, 29.1, 37.1.2., 44.1 sz. mellékletek a 2004.4.16-i részletes megállapodáshoz, 25. sz. melléklet az értesítéshez.

Egyéb vagyoni értékek vagy dolgozók megfelelő mértékben vonhatók be az értékesítésbe. Egy treuhand pontosan ellenőrizni fogja ezen rendelkezések betartását. Az értékesítési eljárásnak nyíltnak, átláthatónak és diszkriminációtól mentesnek kell lennie és 2005-ben el kell kezdődnie. Azt 2006. október 1-jéig le kell zárni, úgy, hogy ez az értékesítés legkésőbb 2007. február 1-ig jogerőssé váljon (closing).

Németország a Bizottságnak a jelen határozat kézbesítésétől számított három hónapon belül egy megfelelő treuhandmegbízást és egy törvény erejénél fogva hivatali titoktartásra kötelezett, független treuhandot javasol, aki Németország költségére az értékesítési folyamat szabályszerű lefolytatását felügyeli és különösen azt biztosítja, hogy a bank a Berliner Bank szerkezetátalakítását kereskedőtől ésszerűen elvárható mértékben vigye végbe és abba befektetést eszközöljön és semmi olyat ne tegyen, mely a Berliner Bank értékét csökkenti, mindenekelőtt lakossági vagy vállalati ügyfelek vagy értékesítési személyzet a Beliner Sparkasse-hoz vagy a Bankgesellschaft konszern más részeihez való áthelyezése révén. A treuhand munkáját kinevezése után azonnal megkezdi. Amennyiben a treuhand szabálytalanságokat állapít meg, azonnal köteles a Bizottságot értesíteni.

A vevőnek a Bankgesellschaft Berlintől függetlennek kell lennie; rendelkeznie kell a pénzügyi forrásokkal, bizonyított szaktudással és ösztönzéssel, hogy a „Berliner Bank"-ot életképes és aktív versenyerőként a Bankgesellschaft Berlin-nel és más versenytárssal való versenyben meg tudja tartani és tovább tudja fejleszteni. Ez nem zárja ki a „Berliner Bank" vállalatba való integrációját és a vevő corporate identity-jét sem. A 2004. január 29-i középtávú pénzügyi terv ezen ígéret megvalósításához szükséges módosításait Németország haladéktalanul benyújtja a Bizottságnak jóváhagyásra.

A megvalósítás és beszámolás általános feltételei

a) Németország a 2004. január 29-i bejelentett szerkezetátalakítási tervet, mely a 2. cikk (1) bekezdésében lévő összes ígérvényt figyelembe veszi, a Bizottság előzetes jóváhagyása nélkül nem módosítja.

b) Németország biztosítja, hogy a 2. cikk. (1) bekezdésének b), c) és d) pontjaiban előirányzott értékesítésekre és eladásokra átlátható eljárások keretében kerül sor, melyek minden potenciális bel- és külföldi vevő számára nyíltak. Az eladási feltételek nem tartalmazhatnak olyan kikötéseket, mely a potenciális pályázók számát helytelen módon korlátozzák vagy melyek speciálisan egy bizonyos potenciális pályázóra szabottak. Németország biztosítja, hogy ezek az értékesítések és eladások elegendő nyilvánosságot kapnak. Ez — a 2. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti értékesítések kivételével — legalább egy nemzetközi sajtóorgánumban való közzététellel történik, mely az egész Közösségben angol nyelven hozzáférhető. Az ajánlattevőknek, amennyiben jogilag megengedhető, a Due-Diligence-eljárásokban az összes szükséges információhoz közvetlen hozzáférést kell biztosítani. A vevők kiválasztása gazdasági kritériumok alapján történik. A bank értékesítéseiből származó bevételeket teljes egészében a bank szerkezetátalakítási tervének finanszírozásához kell felhasználni, amennyiben azok a 2002. április 16-i részletes megállapodás alapján (25. melléklet az értesítéshez) nem Berlin tartományt illetik.

c) Németország biztosítja, hogy a Bizottság vagy egy a Bizottság nevében eljáró szakértő az összes ígéret végrehajtását azok teljesítéséig mindenkor ellenőrizhesse. Németország a Bizottságnak korlátlan hozzáférést biztosít minden információhoz, mely ezen határozat végrehajtásának ellenőrzéséhez szükséges. A Bizottság közvetlenül a banktól Németország jóváhagyásával kérhet nyilatkozatokat és magyarázatokat. Németország és a bank a Bizottsággal vagy egy a Bizottság nevében eljáró tanácsadóval a jelen határozat ellenőrzésével és megvalósításával kapcsolatban felmerülő összes kérdésben együtt fog működni.

d) 2007-ig bezárólag Németország minden évben megküld a Bizottságnak egy jelentést a dolgok haladásáról. A jelentésnek tartalmaznia kell egy összefoglalást a szerkezetátalakítási terv megvalósításának alakulásáról, valamint részleteket a leányvállalatok és részlegek jelen határozat 2. cikkének (1) bekezdése szerinti értékesítéseiről és bezárásairól, az értékesítés vagy bezárás keltének, a 2003. december 31-i mérleg szerint érték, a vételár, az értékesítéssel vagy bezárással kapcsolatos összes nyereség és veszteség és a szerkezetátalakítási terv még hátralévő megvalósítási intézkedéseinek részleteinek megadásával. A jelentést a BGB-csoport számára készült konszernzárás Bankgesellschaft Berlin AG felügyelőbizottsága általi jóváhagyásától számított egy hónapon belül, legkésőbb azonban minden év május 31-ig meg kell küldeni.